

151. löggjafarþing 2020–2021.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um vernd, velferð og veiðar villtra fugla og villtra spendýra.

Frá umhverfis- og auðlindaráðherra.

I. KAFLI

Markmið, gildissvið og skilgreiningar.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara eru eftirfarandi:

1. Stuðla að því að villtir fuglar og villt spendýr fái að þróast eftir lögmálum náttúrunnar.
2. Tryggja friðun, verndun, viðgang og velferð villtra fugla og villtra spendýra.
3. Tryggja að ekki sé gengið á líffræðilega fjölbreytni og búsvæði villtra dýra í þeim mæli að það ógni viðgangi þeirra.
4. Tryggja að verndarstöðu villtra fugla og villtra spendýra sé ekki spillt með umsvifum manna eða framandi lífverum sem ógnað gætu viðgangi þeirra.
5. Tryggja að veiðar og önnur nýting á villtum dýrum sé sjálfbær og byggi á vísindalegum, faglegum og haldbærum upplýsingum um stofnstærð, náttúruleg afföll, veiðipól og veiði viðkomandi tegundar eða stofns.
6. Tryggja veiðiefirlit og virka stýringu á veiðum þeirra villtu fugla og villtu spendýra sem lög þessi taka til.
7. Tryggja framkvæmd alþjóðlegra samninga og skuldbindinga sem Ísland á aðild að og varða efni laga þessara.

2. gr.

Gildissvið.

Ákvæði laga þessara taka til allra villtra fugla og villtra spendýra á íslensku yfirráðasvæði, hvort sem er á landi eða sjó, innan efnahagslögsögu Íslands, (nema hvala og sela.)

3. gr.

Skilgreiningar.

Merking orða og hugtaka í lögum þessum og reglugerðum settum samkvæmt þeim er sem hér segir:

1. *Afréttur*: Landsvæði utan byggðar sem að staðaldri hefur verið notað til sumarbeitar fyrir búfé, sbr. lög nr. 58/1998 um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda þjóðlendna og afrétta.
2. *Almenningur í stöðuvatni*: Sá hluti stöðuvatns sem er fyrir utan 115 m breitt vatnsbelti (netlög) eignarlands þeirra sem að vatninu liggja.

3. *Ábyrgðartegund*: Tegund sem Íslendingar bera sérstaka ábyrgð á vegna þess að um eða yfir fimmtungur stofnsins á Evrópu- eða heimsvísu heldur hér til að staðaldri eða hluta úr ári.
4. *Ágangssvæði*: nánar skilgreint svæði þar sem ágangur hreindýra er svipaður á öllu svæðinu.
5. *Ágeng framandi lífvera*: Framandi lífvera sem veldur eða líklegt er að valdi rýrnun líffræðilegrar fjölbreytni m.a. með því að fækka eða útrýma náttúrulegum tegundum með samkeppni, afráni, sýkingum og breytingum á staðbundnum vistkerfum og virkni þeirra.
6. *Búsvæði*: svæði þar sem tegund eða stofn getur þrífist svo sem varplönd og fæðusvæði eða farleið.
7. *Eggjataka*: Þegar menn taka egg úr hreiðrum til átu eða söfnunar.
8. *Eignarland*: Jörð eða annað landsvæði sem er háð beinum eignarrétti einstaklings eða lögaðila, þar með talið sveitarfélag eða ríki, þannig að eigandi landsins fari með öll venjuleg eignarráð innan þeirra marka sem lög segja til um á hverjum tíma.
9. *Fartími fugla*: Sá tími að vori eða hausti þegar fuglar eru á leið milli varp- og vetrarheimkynna, að meðtöldum þeim tíma sem þeir dvelja á viðkomustöðum til að byggja upp forða.
10. *Framandi lífvera*: Tegund, undirtegund eða lægri flokkunareining, svo sem afbrigði, kyn eða stofn, þ.m.t. lífhlutar, kynfrumur, fræ, egg eða dreifingarform sem geta lifað af og fjölgað sér, sem menn hafa flutt vísvitandi eða óvitandi út fyrir sitt náttúrulega forna eða núverandi útbreiðslusvæði.
11. *Friðun*: Bann við veiðum og öðrum aðgerðum sem geta aukið vanhöld eða dregið úr viðkomu dýra af tiltekinni tegund eða stofni. Friðun tekur einnig til eggja og hreiðra þeirra fugla sem njóta algerrar eða tímabundinnar friðunar, nema annað sé tekið fram og eftir því sem við á til tilgreindra búsvæða eða lykilsvæða viðkomandi tegundar.
12. *Friðlýst svæði*: Þjóðgarðar, friðlönd, náttúruvé, náttúruvætti, landslagsverndarsvæði, fólkvangar, óbyggð víðerni eða verndarsvæði með sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda á grundvelli náttúruverndarlaga eða önnur svæði sem njóta sambærilegrar verndar eða friðlýsingar á grundvelli sérlaga.
13. *Fuglabjarg*: Sjófuglabbyggð í sjávarhömrum, einkum byggðir svartfugla og ritu en einnig varpstöðvar súlu, fýls og máfa.
14. *Fuglabbyggð*: Staður þar sem fuglar verpa þétt og oft margir saman.
15. *Fuglar í sárum*: Fuglar sem fellt hafa flugfjaðrir sínar og eru ófleygir meðan nýjar fjaðrir vaxa.
16. *Föngun*: Að ná villtu dýri lifandi.
17. *Grenjatími*: tímabilið 1. maí til 31. júlí.
18. *Hefðbundin hlunnindi*: Hlunnindi sem landeigendur eða veiðiréttihafar tiltekinna jarða eða landssvæða hafa haft af veiðum á villtum spendýrum eða fuglum eða nýtingu á dúni þeirra eða eggjum fyrir gildistöku laga nr. 64/1994 og hafa verið nýtt síðan.
19. *Hlunnindi af villtum dýrum*: Æðardúntekja, eggjatekja, lundaveiðar í háf og kópaveiðar.
20. *Hreiður*: Blettur þar sem fugl verpir eggjum sínum, m.a. á bera jörð, í skál í hvers kyns undirlag, holur og glufur, þar á meðal í mannvirkjum, eða misjafnlega vandaða körfu úr ýmsum efnum.
21. *Hreiðurstæði*: Varpstaðir fuglategunda er verpa á hefðbundnum stöðum og geta verið nýttir kynslóð fram af kynslóð, jafnvel í hundruð ára.

22. *Hreiðurstæði arna*: Allir þeir staðir sem hafernir hafa orpið á.
23. *Landeigandi*: Sá sem fer með beinan eignarrétt yfir eignarlandi. Hafi tiltekinn réttur landeiganda verið framseldur öðrum, t.d. ábúanda samkvæmt ábúðarlögum, eða veiðiréttur samkvæmt lögum þessum, fer sá aðili með þau réttindi samkvæmt lögum þessum.
24. *Líffræðileg fjölbreytni*: Breytileiki meðal lifandi vera á öllum skipulagsstigum lífs, þar á meðal í vistkerfum á landi, í sjó og í ferskvatni. Hugtakið tekur til vistfræðilegra tengsla milli vistkerfa og nær til fjölbreytni innan tegunda og milli tegunda og vistkerfa.
25. *Lykilbúsvæði*: Afmörkuð búsvæði sem geta verið breytileg í tíma og rúmi, og eru sérstaklega mikilvæg villtum dýrum. Búsvæði eru lykilbúsvæði ef a) finna má meiri þéttleika einstaklinga ákveðinnar tegundar eða stofns en gerist að jafnaði á öðrum búsvæðum eða ef b) líkamsástand, æxlunarárangur og/eða lífslíkur einstaklinga af tilteknum stofni tegundar, sem nýtir búsvæðið til varps og/eða viðhalds, er betri en þeirra einstaklinga af sama stofni sem nýta önnur búsvæði að jafnaði.
26. *Lykilstaðir*: Afmörkuð svæði, t.d. tilteknar leirur og votlendi, þar sem reglulega má finna meira en 1% af skilgreindum stofni tegundar eða undirtegundar.
27. *Netlög*: Hafsvæði 115 m út frá stórstraumsfjöllumáli eignarlands eða 115 m út frá bakka stöðuvatns sem eignarland liggur að. Netlög fylgja einnig eyjum, hólum og skerjum í sjó og stöðuvötnum.
28. *Nytjaveiðar*: Að veiðibráð sé nýtt til átu eða afurðir hennar séu nýttar á annan hátt.
29. *Refagreni*: Hefðbundnir staðir, notaðir árum, áratugum eða öldum saman af refum til að gjóta og ala upp yrðlinga, refagreni geta verið nokkrir tugir eða hundruð fermetra að flatarmáli
30. *Selalátur*: Staðir þar sem selir kæpa og halda til með kópa sína.
31. *Sjálfbærar veiðar*: Veiðar teljast sjálfbærar ef nýliðun stendur undir veiðum þannig að stofn nær að endurnýja sig reglulega og viðhalda þeirri stofnstærð og útbreiðslu sem náttúruleg takmörk setja.
32. *Stjórnunar- og verndaráætlun*: Áætlun sem unnin er um einstakar tegundir villtra fugla og villtra spendýra. Verndarhluti áætlunarinnar felur í sér mat á stofnstærð, stofnþróun, útbreiðslu, viðkomu, veiðipóli og ákjósanlegri verndarstöðu hlutaðeigandi tegundar eða stofns og breytingar þar á. Í stjórnunarhluta áætlunarinnar sem byggist á verndarhluta hennar, skal m.a. leggja til nauðsynlegar verndar- og stjórnunarlegar aðgerðir byggðar á verndaráætlun til að stuðla að ákjósanlegri verndarstöðu, ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef það á við og aðgerðum til þess að bregðast við tjóni.
33. *Stofn*: Hópur lífvera sömu tegundar sem finnast á tilteknum stað og tíma og eru líklegri til að æxlast innbyrðis en með einstaklingum úr öðrum hópum.
34. *Stýring á stofnum villtra dýra*: aðgerðir af opinberri hálfu er miða að því að hafa áhrif á útbreiðslu eða stærð tiltekins stofns villtra dýra.
35. *Tjón af völdum villtra dýra*: fjárhagslegt tjón sem einstaklingar, lögaðilar eða aðrir verða fyrir, heilsufarslegt tjón fólks eða búfenaðar, ógnun við öryggi t.d. flugs eða tjón á náttúru landsins þegar um er að ræða framandi tegund.
36. *Varptími fugla*: Tíminn frá því að fuglar búa sig undir varp með því að dvelja við varpstöðvar sínar, hefja tilhugalíf og huga að hreiðurgerð, þar til ungar verða fleygir og að öðru leyti sjálfbjarga.

37. *Válisti*: Skrár yfir tegundir sem eiga undir högg að sækja eða eru taldar vera í útrýmingarhættu í tilteknu landi eða svæði.
38. *Veiðar*: Að drepa villt dýr eða handsama það til að deyða. Þegar um er að ræða fuglaveiðar er einnig átt við eggjatöku.
39. *Veiðistjórnun*: Kerfi sem felur í sér og samþættir a) opinbera stefnumótun, b) rannsóknir tengdar veiðistofnum, c) mat á veiðipoli, d) veiðiráðgjöf, e) umsjón með og skipulagningu, stjórn og skráningu á veiðum, f) almenningsfræðslu og g) eftirlit.
40. *Velferð villtra dýra*: Verndun villtra dýra á grundvelli laga þessara gegn þjáningu sem orsakast af mannlegum athöfnum.
41. *Verndun*: Aðgerðir sem stuðla að vernd líffræðilegrar fjölbreytni tegunda og stofna þannig að þeir viðhaldist á náttúrulegum útbreiðslusvæðum sínum til langs tíma litið. Verndin felur í sér að veiðar eða aðrar aðgerðir, þar með talin skerðing á búsvæðum, lykilsbúsvæðum eða lykilstöðum, sem haft geta áhrif á viðkomu eða vanhöld dýra af tiltekinni tegund eða stofni, sé hagað á þann hátt að þeim sé ekki stefnt í hættu.
42. *Villingur*: Allir fuglar og spendýr sem fæðst hafa í haldi eða eru afkomendur slíkra dýra og framfleyta sér og æxlast í villtri eða hálfvilltri náttúru með eða án aðkomu mannsins. Til villinga skv. lögum þessum teljast einungis þau dýr sem enginn getur sannað eignarrétt sinn á og ekki er skylda að örmerkja skv. lögum.
43. *Villt dýr*: Allir fuglar og spendýr, önnur en gæludýr og bústofn. Villingar teljast einnig til villtra dýra. Villt dýr, sem er handsamað og haft í haldi, telst áfram villt dýr.
44. *Vistgerðir*: Staðir eða svæði með ákveðnum einkennum, t.d. hvað varðar gróður- og dýralíf, jarðveg og loftslag.
45. *Þjóðlenda*: Landsvæði utan eignarlanda þó að einstaklingar eða lögaðilar kunni að eiga þar takmörkuð eignarréttindi, sbr. lög nr. 58/1998 um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda þjóðlendna og afrétta.

II. KAFLI Stjórnsýsla.

4. gr. *Yfirstjórn.*

Ráðherra fer með stefnumörkun og yfirstjórn mála er varða verndun, velferð og veiðar á villtum spendýrum og villtum fuglum samkvæmt lögum þessum.

5. gr. *Stofnanir og hlutverk þeirra.*

Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands skulu vera ráðherra til ráðgjafar um framkvæmd laganna og gera tillögur varðandi verndun, velferð og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum eftir því sem lög þessi mæla fyrir um eða ráðherra óskar sérstaklega eftir, auk þeirra verkefna sem þeim eru sérstaklega falin samkvæmt lögum þessum.

Matvælastofnun fer með málefni er snúa að velferð villtra fugla og villtra spendýra.

6. gr. *Náttúrufræðistofnun Íslands.*

Náttúrufræðistofnun Íslands rannsakar villta fugla og villt spendýr, vakta ástand þeirra, metur stofnstærð, verndarstöðu og verndarþörf tegunda og gerir í framhaldi tillögur um friðun og verndun tegunda eða einstakra stofna, sbr. lög um Náttúrufræðistofnun Íslands og

náttúrustofur. Stofnunin setur upp vöktunaráætlanir fyrir fugla og spendýr í samvinnu við aðra vöktunaraðila, sér til þess að vöktun sé viðhaldið, tekur reglulega saman niðurstöður vöktunar og birtir. Sérstakar vöktunaráætlanir skulu gerðar vegna tegunda sem friðun hefur verið létt af til nytja og veiða.

Náttúrufræðistofnun Ísland vinnur, uppfærir og birtir válista yfir villta fugla og villt spendýr sem heyra undir lög þessi. Stofnunin birtir auk þess lista yfir ábyrgðartegundir villtra fugla og villtra spendýra sem Íslendingar bera sérstaka ábyrgð á skv. alþjóðlegum samningum

Náttúrufræðistofnun Íslands vinnur verndarhluta stjórnunar- og verndaráætlunar vegna einstakra tegunda eða stofna, sbr. 16. gr. laga þessara.

Náttúrufræðistofnun Íslands er heimilt að vinna að verkefnum samkvæmt þessari grein í samstarfi eða í samráði við náttúrustofur, háskóla eða rannsóknaraðila á hlutaðeigandi sviðum.

7. gr.

Umhverfisstofnun.

Umhverfisstofnun hefur umsjón og eftirlit með framkvæmd laga þessara. Umhverfisstofnun stjórnar aðgerðum af opinberri hálfu sem ætlað er að hafa áhrif á verndun tegunda, stofnstærð og útbreiðslu villtra dýra og aðgerðum til að koma í veg fyrir tjón af þeirra völdum.

Umhverfisstofnun vinnur stjórnunarhluta stjórnunar- og verndaráætlana, sbr. 16. gr. laga þessara og hefur jafnframt umsjón með gerð og vinnslu áætlunarinnar í heild fyrir þær tegundir sem heyra undir lög þessi.

Umhverfisstofnun fer með veiðistjórnun, hefur umsjón með veiðum á villtum dýrum og villtum fuglum, sér um framkvæmd námskeiða og hæfnisprófa til undirbúnings veiðum á villtum fuglum og villtum spendýrum, veitir fræðslu og leiðbeiningar vegna nytjaveiða og aðgerða til varnar tjóni, sér um útgáfu veiðikorta og veiðileyfa og veitir tímabundnar undanþágur til veiða m.a. í því skyni að varna tjóni.

Umhverfisstofnun hefur með höndum eftirlit með framkvæmd veiða, sér um að taka saman veiðitölur, ásamt annarri söfnun upplýsinga um veiðar samkvæmt lögum þessum og reglum settum samkvæmt þeim.

8. gr.

Samráð við hagsmunaaðila.

Um stefnumótandi mál er varða vernd, velferð og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum skal eftir því sem hlutaðeigandi mál kallar á hafa samráð við Bændasamtök Íslands, Samband íslenskra sveitarfélaga, hreindýraráð og áhuga- og hagsmunasamtök um vernd, velferð og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, svo sem Fuglavernd og Skotveiðifélag Íslands eða aðra aðila sem hagsmuni kunna að hafa í málinu. Hafa skal samráð við Matvælastofnun um mál er varða velferð villtra fugla og villtra spendýra.

III. KAFLI

Vernd og velferð villtra fugla og villtra spendýra.

9. gr.

Friðun.

Villtir fuglar og villt spendýr sem heyra undir lög þessi eru friðuð nema friðun hafi verið aflétt á grundvelli laga þessara eða reglna settra með stoð í þeim. Undir friðun þessa falla einnig þær tegundir villtra dýra sem koma reglulega á íslenskt yfirráðasvæði eða berast þangað af sjálfsdáðum auk egg villtra fugla og hreiður þeirra.

Ráðherra er heimilt að eigin frumkvæði eða samkvæmt tillögu Náttúrufræðistofnunar Íslands og að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar að kveða á um aukna vernd eða sértæka friðun ákveðinna villtra fugla og villtra spendýra ef ástæða þykir til.

Ráðherra er jafnframt heimilt að kveða á um að strangari reglur skuli gilda um búsvæði eða vistgerðir ef sýnt þykir að ákveðin tegund eða tegundir séu í hættu og stafi sérstök ógn af mannaferðum eða umferð eða sé sérstaklega viðkvæm fyrir raski.

10. gr.

Önnur vernd villtra dýra og villtra fugla og búsvæða þeirra.

Við skipulag, landnotkun og ferð um náttúruna skal eins og kostur er taka tillit til villtra fugla og villtra spendýra og búsvæða þeirra, sbr. lög um náttúruvernd og skipulagslög.

Forðast skal alla óparfa truflun á dýralífi og röskun á búsvæðum, lykilbúsvæðum, eða lykilstöðum. Eigendum eða ábyrgðaraðilum hunda og katta ber að virða friðhelgi fugla um varptímamann og gera þær ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að forða tjóni og röskun af þeirra völdum.

Óheimilt er að þeyta flautur, fljúga þyrlum, flygildum eða flugvélum, sigla hljóðmiklum skipum eða bátum eða vera með háreisti eða annan hávaða að óþörfu við þau fuglabjörg, fuglabýggðir og selalátur sem tilgreind eru í reglugerð samkvæmt 54. gr. laganna, innan þeirra fjarlægðarmarka sem þar koma fram. Enn fremur er óheimilt að hleypa af skoti á landi nær sömu stöðum en 200 m og á sjó nær en 2000 m. Aldrei má skjóta fugl í fuglabjörgum, steypa undan fuglum eða ryðja fuglabjörg.

Óheimilt er að veiða fugla í sárum eða ófleyga unga. Lifandi ósærða fugla sem lenda í neti við veiðar skal ávallt greiða úr netinu og sleppa.

11. gr.

Velferð villtra dýra og villtra fugla.

Skylt er að sýna villtum fuglum og villtum spendýrum hvar sem er á landinu, nærgætni og tillitssemi og forðast óparfa truflun, röskun eða meðhöndlun

Við alla nauðsynlega meðhöndlun, afskipti eða veiðar villtra fugla og villtra spendýra skal þess gætt eins og kostur er að meðferð þeirra sé réttlætanleg og að þau verði ekki fyrir óparfa sárauka, þjáningu, hræðslu eða óþægindum.

Veiðar eða aflífun villtra fugla og villtra spendýra skulu vera mannúðlegar og skal ávallt reyna að tryggja skjótan og sársaukalausán dauðadaga.

Óheimilt er að fanga og halda villt dýr nema í því skyni að veita því tímabundna neyðaraðstoð eða sérstök heimild hafi fengist til þess samkvæmt lögum þessum eða öðrum lögum. Við veiðar eða lögmæta föngun villtra dýra er óheimilt að beita aðferðum sem valda limlestingum eða kvölum.

Koma skal sjúku, særðu eða bjargarlausu villtu dýri til bjargar ef þess er nokkur kostur eða tilkynna slík atvik til lögreglu. Heimilt er að aflífa slík dýr með skjótum og sem sárauka minnstum hætti ef sýnt þykir að ekki sé unnt að veita því viðunandi bjargir.

Um velferð villtra dýra og villtra fugla sem heyra undir lög þessi gilda jafnframt lög um velferð dýra.

12. gr.

Sértæk friðun og verndun hreiðurstæða arna.

Óheimilt er frá 15. mars til 15. ágúst að koma nær arnarhreiðrum en 500 m nema brýna nauðsyn beri til, svo sem vegna lögmætra nytja sem ekki er hægt að stunda á öðrum árstíma,

enda sýni menn ýrstru varfærni og forðist alla óþarfa truflun. Þessi takmörkun á umferð gildir bæði þar sem ernir eru að búa sig undir varp og við þau hreiður sem orpið hefur verið í og eru með eggjum eða ungum.

Óheimilt er að hrófla við hreiðrum og hreiðurstæðum arna og svæði sem takmarkast af 100 m radíus umhverfis, hvort sem er á varptíma eða utan hans. Einnig er óheimilt að koma fyrir hvers kyns búnaði í þeim tilgangi að fæla fugla frá hreiðurstæðum eða reyna að hindra þá í að verpa þar.

Heimilt er þó að stugga við örnum sem halda til eða sjást í friðlýstum æðarvörpum, svo fremi sem fuglunum sjálfum, hreiðrum þeirra, eggjum og ungum er ekki hætta búin. Þó er óheimilt að stugga við hreiðurörnum innan 2 km frá arnarvarpstað.

Ráðherra getur veitt undanþágu frá banni skv. 1. og 2. mgr. í sérstökum tilvikum, svo sem vegna lagningar þjóðvega eða annarrar mannvirkjagerðar í almannaðágu, á grundvelli niðurstöðu mats á umhverfisáhrifum og að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar og Náttúrufræðistofnunar Íslands.

Náttúrufræðistofnun Íslands skal halda skrá yfir hreiðurstæði arna og veita Umhverfisstofnun aðgang að henni. Ákvæði upplýsingalaga taka ekki til skrárinnar. Heimilt er þó að veita landeiganda upplýsingar um arnarhreiður á eignarlandi hans og öðrum sem er nauðsynlegt að fá slíkar upplýsingar, t.d. vegna mannvirkjagerðar í almannaðágu.

13. gr.

Sértæk friðun og verndun hreiðurstæða annarra sjaldgæfra villtra fugla.

Ef nauðsyn ber til er ráðherra heimilt í reglugerð, sbr. 54. gr. laga þessara, að eigin frumkvæði eða að fenginni tillögu Náttúrufræðistofnunar Íslands og að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar, að veita hreiðurstæðum tiltekinn annarra sjaldgæfra og viðkvæmra fuglategunda, eins og t.d. fálka, sambærilega eða svipaða vernd og mælt er fyrir um í 12. gr.

14. gr.

Málefni hvítabjarna.

Hvítabirnir eru friðaðir samkvæmt lögum þessum á landi, hafis og á sundi, sbr. þó 2. mgr.

Sjáist hvítabjörn við ströndina eða á landi skal tafarlaust tilkynna það til lögreglu. Þrátt fyrir friðun er lögreglu í hlutaðeigandi lögregluumdæmi heimilt að taka ákvörðun um að fella hvítabjörn sem fólki getur stafað hætta af. Hafa skal samráð við Umhverfisstofnun áður en hvítabjörn er felldur ef tími vinnst til.

Sé það mat lögreglu að ekki þurfi tafarlaust að grípa til úrræða skv. 2. mgr., vegna komu hvítabjarnar er Umhverfisstofnun heimilt að láta fanga björninn og flytja hann á stað þar sem ekki stafa hætta af honum.

Hafi hvítabjörn verið felldur skv. 2. mgr. skal hann afhentur Náttúrufræðistofnun Íslands til athugunar og ráðstöfunar, enda greiði ríkissjóður áfallinn kostnað við að fella björninn.

IV. KAFLI

Válistar, stjórnunar- og verndaráætlanir.

15. gr.

Válistar.

Náttúrufræðistofnun Íslands skal taka saman og birta á vefsetri sínu sérstaka válista um villta fugla og villt spendýr samkvæmt alþjóðlega viðurkenndum stöðlum og leiðbeiningum um gerð slíkra lista. Slíka válista skal endurmeta á fimm ára fresti eða oftár ef þörf er talin á.

Þegar tegund eða stofn er færður af eða á valista eða flokkun breytt, skal Náttúrufræðistofnun Íslands birta greinargerð með rökstuðningi, ásamt yfirliti yfir þau gögn sem ákvörðunin er byggð á þegar valisti er uppfærður. Séu tilteknar tegundir dýra eða fugla skilgreindar á valista í nokkurri hættu, í hættu, eða í bráðri hættu, skal eins og unnt er veita slíkum tegundum og búsvæðum þeirra viðeigandi vernd við framkvæmd laga þessara.

16. gr.

Stjórnunar- og verndaráætlanir.

Umhverfisstofnun skal í samvinnu við Náttúrufræðistofnun Íslands, sbr. 2. mgr., taka saman og leggja fyrir ráðherra til samþykktar og birtingar stjórnunar- og verndaráætlanir einstakra tegunda villtra fugla og villtra spendýra sem falla undir lög þessi.

Náttúrufræðistofnun Íslands skal í verndarhluta áætlunarinnar gera grein fyrir mati stofnunarinnar á stofnstærð, stofnþróun, útbreiðslu, viðkomu, flokkun á valista, veiðipóli og ákjósanlegri verndarstöðu hlutaðeigandi tegundar eða stofns og breytingar þar á.

Umhverfisstofnun skal í stjórnunarhluta áætlunarinnar m.a. leggja til nauðsynlegar verndar- og stjórnunarlegar aðgerðir byggðar á verndaráætlun til að stuðla að ákjósanlegri verndarstöðu, ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef það á við og aðgerðum til þess að bregðast við tjóni.

Umhverfisstofnun skal leggja fyrir ráðherra endurskoðaða stjórnunar- og verndaráætlun einstakra tegunda eða stofna á fimm ára fresti, eða oftár eftir því sem þurfa þykir, með hliðsjón af sérstöðu og eiginleikum einstakra tegunda og stofnþróunar þeirra.

V. KAFLI

Aflétting friðunar villtra fugla og villtra spendýra.

17. gr.

Almenn skilyrði fyrir afléttingu friðunar vegna nytjaveiða og eggjatöku.

Ráðherra er heimilt að aflétta friðun villtra fugla og villtra spendýra skv. lögum þessum vegna nytjaveiða og eggjatöku, enda njóti umræddur stofn eða tegund ekki sértækrar friðunar eða aukinnar verndar samkvæmt þeim.

Skilyrði fyrir afléttingu friðunar vegna nytjaveiða og eggjatöku eru eftirfarandi:

1. Fyrir liggi stjórnunar- og verndaráætlun hlutaðeigandi stofns eða tegundar.
2. Ákvörðun sé byggð á sjálfbærni stofns eða tegundar þannig að viðkoma verði nægileg til þess að vega upp á móti afföllum við afléttingu friðunar, nema stjórnunar- og verndaráætlun geri ráð fyrir að fækka í stofninum.
3. Ákvörðun um afléttingu friðunar vegna nytjaveiða skal byggjast á að veiðibráð sé þess eðlis að hún sé veidd til neyslu.

18. gr.

Aflétting friðunar vegna tjóns af völdum villtra fugla og villtra spendýra.

Ráðherra er heimilt að aflétta friðun villtra fugla og villtra spendýra, sem ekki njóta aukinnar eða sértækrar friðunar, sé talið í stjórnunar- og verndaráætlun að hætta sé á að tegundin geti valdið raunverulegu og skilgreindu tjóni á heilsu fólks eða búfénaðar eða hún geti valdið ógnun við öryggi, umtalsverðu fjárhagslegu tjóni, eða tjóni á náttúru landsins og líffræðilegri fjölbreytni þess, sbr. XI kafla laga þessara.

Í stjórnunar- og verndaráætlunum einstakra tegunda villtra fugla eða villtra spendýra sem talin eru líkleg til að valda tjóni skal lagt mat á tegund tjóns, hversu mikil hætta sé á tjóni,

umfang líklegs tjóns og hvort hægt sé að bregðast við hættu á tjóni með öðrum aðferðum en veiðum.

Sé í stjórnunar- og verndaráætlun lagt til að tjón eða áhætta á tjóni geti verið þess eðlis að það réttlæti veiðar í ákveðnum tilvikum, s.s. við friðlýst æðarvörp, skal gera grein fyrir því í hvaða tilvikum eða við hvaða aðstæður slíkar veiðar komi til greina. Þar skal jafnframt gerð grein fyrir áætluðum áhrifum á sjálfbærni viðkomandi tegundar eða stofns og áætluðu veiðiálagi.

Þótt almennri friðun hafi ekki verið aflétt á einstökum tegundum á grundvelli þessarar greinar er Umhverfisstofnun heimilt að veita tíma- og staðbundnar undanþágur frá friðunarákvæðum laga þessarar skv. 43. gr. enda séu undanþágurnar í samræmi við samþykktu stjórnunar- og verndaráætlun.

19. gr.

Aflétting friðunar eða undanþága frá friðunarákvæðum vegna annarra atvika.

Ráðherra er heimilt að aflétta friðun á framandi tegundum villtra dýra eða villinga, sem flust hafa til Íslands af mannavöldum, annarra en þeirra dýra sem skylt er að einstaklingsmerkja skv. lögum, til að halda stofnum niðri eða útrýma úr náttúru Íslands, að fenginni umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar eða á grundvelli stjórnunar- og verndaráætlunar hafi hún verið gerð vegna tegundarinnar.

Ráðherra getur að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar og Náttúrufræðistofnunar Íslands, veitt tímabundna undanþágu frá banni við veiðum á friðlýstum svæðum þar sem friðlýsingarskilmálar mæla fyrir um veiðibann, eða svæðum sem njóta verndar skv. 10. gr., á tegundum sem valda tjóni skv. 18. gr., eða vegna veiða á framandi lífverum og villingum.

Umhverfisstofnun getur að fenginni umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands veitt undanþágu frá friðunar og verndarákvæðum tímabundið og í einstökum tilvikum svo sem vegna myndatöku, rannsókna eða fyrir dýragarða, enda sé sótt um hana fyrir fram. Við föngun villtra fugla og villtra dýra skal jafnframt leita umsagnar Matvælastofnunar.

Umhverfisstofnun skal við veitingu undanþágu skv. 3. mgr. setja umsækjanda þau skilyrði sem hún metur nauðsynleg til að friðun eða verndun verði ekki raskað meira en þörf er á.

VI. KAFLI

Veiðar.

20. gr.

Sjálfbær nýting.

Allar veiðar og nytjar villtra fugla og villtra spendýra, þ.m.t. hefðbundin nýting hlunninda, skulu vera sjálfbærar, nema ætlunin sé að fækka í stofninum á grundvelli 18. gr. eða 1. mgr. 19. gr. laga þessara.

21. gr.

Veiðistjórnun.

Veiðar villtra fugla og villtra dýra skulu háðar veiðistjórnun. Veiðistjórnun og ákvarðanir stjórnvalda er varða hana skulu byggjast á bestu vísindalegri þekkingu á hverjum tíma á verndarstöðu, sjálfbærni og stofnstærð tegunda, útbreiðslu og verndarstöðu búsvæðis. Sama gildir einnig um áætlanagerð stjórnvalda, sveitarfélaga og aðila á þeirra vegum.

Í þeim tilgangi að framfylgja stjórnunar- og verndaráætlun er Umhverfisstofnun heimilt að grípa til aðgerða til veiðistjórnunar í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands og eftir

atvikum aðrar fagstofnanir eða hagsmunaaðila. Aðgerðir geta m.a. falið í sér bann við veiðum á tilteknum tegundum, á tilteknum svæðum, á tilteknum tímum árs eða sólahringsins.

Aðgerðir til veiðistjórnunar geta einnig falið í sér veiðar eða útrýmingu framandi tegunda, annarra en þeirra sem skylt er að örmerkja skv, lögum og taldar eru líklegar til að ógna eða hafa veruleg áhrif á líffræðilega fjölbreytni, sbr. 67. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013.

Ákvarðanir Umhverfisstofnunar um veiðistjórnun á grundvelli þessarar greinar skal birt á vefsetri stofnunarinnar.

22. gr.

Heimild til veiða.

Íslenskum ríkisborgurum svo og þeim sem hafa lögheimili hér á landi eru veiðar heimilar samkvæmt lögum þessum í þjóðlendum, í efnahagslögsögunni og í landhelginni utan netlaga eignarlanda. Á eignarlöndum eru veiðar háðar leyfi landeiganda.

Leyfi til hreindýraveiða, sbr. 38. gr. laganna, veitir þó öllum rétt til að stunda slíkar veiðar á hefðbundnum veiðisvæðum hreindýra hvort sem er á þjóðlendum eða innan eignarlanda hafi landeigandi eignarlands heimilað hreindýraveiðar innan þess.

Á friðlýstum svæðum eru veiðar heimilar nema sérlög, friðlýsingarskilmálar eða stjórnunar- og verndaráætlanir sem gilda um svæðið mæli fyrir um annað.

Allir sem stunda veiðar skulu hafa til þess gilt veiðikort ásamt veiðileyfi ef það er áskilið til veiðanna samkvæmt lögum þessum og reglum settum samkvæmt þeim.

23. gr.

Réttur til veiða á eignarlandi.

Villt dýr er hluti af náttúru landsins og ekki háð eignarrétti nema það hafi verið veitt. Landeigendur hafa rétt til veiða og ráðstöfun veiðiréttar á eignarlandi sínu nema lög mæli öðruvísi fyrir. Eignarréttur á landi þar sem hreindýr halda sig veitir þó ekki rétt til veiða á hreindýrum.

Eigi má skilja rétt til veiða að nokkru eða öllu leyti frá eignarlandi fyrir fullt og allt. En leyfilegt skal að skilja rétt til veiða frá eignarlandi um tiltekið tímabil er eigi má vera lengra en 10 ár í senn.

Sé eignarland í sameign skipt eftir merkjum og afnota- eða eignarskiptingu á hver sameigandi rétt til dýraveiða á og fyrir sínum landshluta eða afnotasvæði, nema samkomulag hafi orðið um aðra lögmæta skipan.

Sé eignarland í óskiptri sameign er öllum landeigendum dýraveiðar jafnheimilar á eignarlandinu í réttu hlutfalli við afnotarétt lands nema samkomulag verði um aðra skipan.

Þar sem stöðuvötn, firðir, vogar eða sund, sem ekki ná 230 m á breidd, skipta eignarlandi eiga eigendur veiðirétt út að miðlínu, svo og í ám og lækjum. Í stöðuvötnum, sem eru breiðari en 230 m, er landeigendum, sem land eiga að vatninu, einum heimilar veiðar í almenningi þess og eru þær þeim öllum jafnheimilar. Sé forn venja til þess að réttur til fuglaveiða í almenningi stöðuvatns fylgi tilteknu eignarlandi eða tilteknum eignarlöndum skal sú venja gilda eftirleiðis.

24. gr.

Veiðiaðferðir.

Við veiðar má eingöngu nota skotvopn sem úr má skjóta fríhendis frá öxl með þeim undantekningum sem upp eru taldar í liðum 4, 7 og 17 hér á eftir og nánar er kveðið á um í reglugerð. Við fuglaveiðar er óheimilt að nota haglabyssu með hlaupvídd stærri en nr. 12.

Við veiðar er m.a. óheimilt að nota:

1. Eitur eða svefnlyf, nema útrýmingarefni til músa- og rottuveiða í samræmi við ákvæði efnalaga.
2. Sprengiefni, bensín eða önnur efni til þess að svæla með gasi eða reyk.
3. Steina, barefli, eggvopn, skutla, stunguvopn eða áþekka hluti.
4. Net, nema háf til lundaveiða.
5. Öngla eða önnur tól sem komið er fyrir í æti.
6. Snörur og snörufluka.
7. Gildirur, nema til músa-, rottu- og minkaveiða. Gerðir gildra skulu hafa hlotið samþykki Umhverfisstofnunar.
8. Rafbúnað sem getur drepíð eða rotað.
9. Upptöku- eða afspilunartæki og aðra rafknúna hljóðgjafa.
10. Fastan ljósgjafa, nema til refa- og minkaveiða.
11. Búnað til að lýsa upp skotmörk, t.d. ljósbúnað festan við byssu.
12. Spegla eða annan búnað sem blindar.
13. Búnað til þess að miða í myrkri með rafeindatækjum er stækka eða breyta ímyndinni. Undanskilið er þó rafeindapunktur eða upplýstur kross í sjónauka.
14. Sjálfvirk skotvopn, svo og handhlaðnar fjölskotabyssur og hálfsvirk skotvopn, með skothylkjahólfum sem taka fleiri en tvö skothylki.
15. Hljóðdeyfa, nema á stóra riffila sem nota miðkveikt skot og uppfylla skilyrði vopnalaga.
16. Lifandi dýr sem bandingja eða til þjálfunar veiðihunda.
17. Hunda til þess að hlaupa uppi bráð, nema við minkaveiðar.

Óheimilt er að nota loftför, flygildi eða önnur vélknúin farartæki við veiðar, nema báta á sjó til fuglaveiða enda gangi þeir ekki hraðar en níu sjómílur meðan á veiði stendur. Til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum á landi er einungis heimilt að nota götuskráð vélknúin farartæki og þá eingöngu á vegum eða merktum vegaslóðum. Skotvopn skulu vera óhlaðin meðan á akstri stendur. Þau skulu einnig vera óhlaðin nær vélknúnu farartæki á landi en 250 metra.

Umhverfisstofnun er heimilt að veita þeim sem varanlega eru bundnir við notkun á hjólastól, sérstaka undanþágu frá ákvæðum 3. mgr. til að skjóta frá kyrrstæðu vélknúnu farartæki á vegum eða merktum vegaslóðum, enda hafi veiðimaður í för með sér aðstoðarmann eða hund til að sækja bráð. Séu skilyrði náttúruverndarlaga um akstur á snævi þakinni og frosinni jörð utan vega uppfyllt er honum heimilt að víkja frá vegum eða merktum vegaslóðum við veiðar enda sé ekki hætt á náttúruspjöllum. Heimild samkvæmt þessari grein skal getið í veiðikorti hlutaðeigandi veiðimanns, sbr. 27. gr. laganna.

25. gr.

Skyldur veiðimanna.

Við veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum er það frumskylda veiðimanns að valda veiðidýri sem minnstri þjáningu og að aflífa þau með skjótum og sem sársauka minnstum hætti.

Særi veiðimaður dýr ber honum að elta það strax uppi og aflífa ef þess er nokkur kostur. Ákvæði þetta gildir einnig þótt sært dýr fari inn á eignarland sem veiðimaður hefur ekki leyfi til að veiða á og er þá bráð, önnur en hreindýr, eign landeiganda.

Veiðimanni er skylt að hirða bráð sína.

VII. KAFLI
Veidikort og hæfni til veiða.

26. gr.

Hæfnispróf veiðimanna.

Þeir sem stunda veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum skulu hafa staðist próf um villt dýr og umhverfi þeirra og í hæfni til veiða í samræmi við lög þessi og reglur settar samkvæmt þeim.

Umhverfisstofnun semur námskrá, setur mörk og viðmið um fullnægjandi árangur á prófi og heldur námskeið til undirbúnings hæfnisprófum. Umhverfisstofnun er heimilt að fela aðilum, sem hafa til þess þekkingu og reynslu að mati stofnunarinnar, að halda slík námskeið í sínu umboði.

Umhverfisstofnun er heimilt að veita þeim sem óskar eftir veiðikorti, sem eingöngu gildir til töku eggja eða til annarra veiða en skotveiða, undanþágu frá hæfnisprófum veiðimanna skv. 1. og 2. mgr.

27. gr.

Útgáfa veiðikorta.

Allir sem stunda veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum eða eggjatöku villtra fugla, skulu hafa til þess gilt veiðikort sem Umhverfisstofnun gefur út til eins árs í senn. Umhverfisstofnun er heimilt að gefa veiðikort út með rafrænum hætti.

Veiðikorthafar skulu hafa náð þeim aldri sem vopnalög mæla fyrir um til að hljóta almennt skotvopnaleyfi en heimilt er að veita þeim sem orðnir eru 16 ára veiðikort sem einungis gildir til töku eggja og annarra veiða en skotveiða.

Á veiðikorti skal getið nafns handhafa, gildistímabils og þeirra tegunda sem viðkomandi hefur heimild til að veiða, rétt til nýtingar ákveðinna hlunninda eða eggjatökuheimildar. Korthafi skal ætíð bera kortið á sér á veiðum, við nýtingu hlunninda eða við eggjatöku og skal framvísa því ef óskað er.

Veiðikort þarf ekki til músaveiða innandyra né rottuveiða.

28. gr.

Veiðiskýrslur.

Eigi síðar en 1. apríl ár hvert skal veiðikortshafi skrá og skila þar til gerðri skýrslu um undangengið veiðiár sem telst frá 1. janúar til 31. desember. Veiðiskýrslu skal einnig skila vegna eggjatöku þar sem fram skal koma fjöldi og tegund eggja og á hvaða landssvæði eða jörð þau voru týnd. Hafi villtir fuglar drepist við netaveiðar skal skila inn þar til gerðri skýrslu um fjölda og tegundir þeirra.

Ef veiðiskýrslu frá fyrra veiðitímabili hefur ekki verið skilað er útgáfa nýs veiðikorts óheimil næsta veiðitímabil. Ef veiðiskýrsla berst eftir lögmaletan skiladag hækkar gjald í ríkissjóð fyrir útgáfu nýs veiðikorts um 40%.

VIII. KAFLI

Fuglaveiðar.

29. gr.

Nytjaveiðar á fuglum.

Ráðherra er heimilt að aflétta friðun eftirtalinna fuglategunda, sbr. 17. gr., innan þeirra tímamarka sem hér segir:

1. Frá 20. ágúst til 31. mars: grágæs, heiðagæs.

2. Frá 1. september til 31. mars: díflaskarfur, toppskarfur, súla, blesgæs, helsingi, stokkönd, urtönd, rauðhöfðaönd, duggönd, skúfönd, hávella, toppönd, rita.
3. Frá 1. september til 10. maí: álka, langvía, stuttnefja, teista, lundi.
4. Frá 15. október til 22. desember: Rjúpa.
5. Frá 1. júlí til 15. ágúst: Hlunnindaveiðar lunda í háf skv. 34. gr.

Heimilt er að takmarka veiðar á tegund við ákveðna daga innan þeirra tímamarka sem fram koma í 1. mgr. og við ákveðinn tíma sólarhrings eða tiltekin landsvæði.

Ráðherra er heimilt að aflétta friðun á eggjum fugla sem ekki njóta sértækrar friðunar eða sérstakrar verndar enda þoli stofninni slíka eggjatöku samkvæmt stjórnunar- og verndaráætlunum.

Nú hefur ráðherra ákveðið að aflétta friðun skv. 1. mgr. og getur hann þá að ósk Náttúrufræðistofnunar Íslands, Umhverfisstofnunar, sveitarstjórnar eða annarra aðila ákveðið að friðun gildi áfram í tiltekinn tíma á ákveðnum svæðum þar sem veiði er talin óæskileg.

30. gr.

Merking á villtum dýrum.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur ein heimild til að láta merkja villt dýr á Íslandi með hefðbundnu fugla- eða dýramerki, eða rafrænum sendi, en getur veitt öðrum heimild til slíkra til merkinga samkvæmt reglum sem hún setur.

Hverjum þeim sem finnur eða handsamar merktan fugl eða merkt spendýr ber að senda merkið eða sendinn, hvort sem það er íslenskt eða erlent, til Náttúrufræðistofnunar Íslands ásamt nánari upplýsingum um fundinn.

IX. KAFLI

Nýting hlunninda.

31. gr.

Almennt um nýtingu hlunninda.

Til hlunninda telst réttur landeiganda samkvæmt lögum þessum til veiða á villtum fuglum, nýtingu á dún þeirra eða eggjum. Nýting hlunninda skal byggjast á því að viðkomandi tegund eða stofn sé sjálfbær og standi undir nýtingu.

Sá sem rétt hefur til nýtingar hlunninda á landi sínu skv. þessum kafla skal hafa til þess gilt veiðikort ætli hann að nýta önnur hlunnindi jarðarinnar en dúntekju. Í veiðikortinu skal tilgreindur sá réttur sem hann hefur til nýtingar hlunninda og svæðisbundin mörk hans. Réttur til nýtingar hlunninda gildir fyrir handhafa veiðikortsins og þá aðstoðarmenn sem landeiganda er nauðsynlegt að hafa með í för til nýtingar hlunnindanna.

Sá sem telur sig eiga rétt til nýtingar staðbundinna hlunninda samkvæmt 34. gr. skal afla staðfestingar viðkomandi sveitarstjórnar og sýslumanns á slíkum rétti og skila til Umhverfisstofnunar, enda liggi slík staðfesting ekki þegar fyrir. Sé uppi ágreiningur um rétt þennan sker ráðherra úr ágreiningnum.

32. gr.

Æðarvarp.

Landeigandi eða sá sem rétt hefur til æðarvarps er heimilt að fara fram á sérstaka friðlýsingu æðarvarpsins og nánasta umhverfis þess.

Sýslumaður í því umdæmi sem æðarvarpið er í skal annast friðlýsingu þess og skal hún gilda í 10 ár frá birtingu ákvörðunar í Lögbirtingarblaði. Skal í umsókn um friðlýsingu

tilgreina staðsetningu og mörk varpsins og sýna svæðið skýrt á viðurkenndu korti eða loftmynd. Umsækjandi ber kostnað vegna friðlýsingarinnar.

Uppfærð skrá um friðlýst æðarvörp í umdæminu skal liggja frammi á skrifstofu sýslumanns og á vefsetri embættisins og skal sýslumaður jafnframt tilkynna allar breytingar á skránni til hlutaðeigandi sveitarstjórnar, Bændasamtaka Íslands og Umhverfisstofnunar sem heldur utan um og birtir yfirlit yfir friðlýst æðarvörp á landsvísu á vefsetri sínu.

Frá 15. apríl til 14. júlí ár hvert eru öll skot bönnuð nær friðlýstu æðarvarpi en 2 km nema brýna nauðsyn beri til að mati landeiganda eða rétthafa æðarvarpsins. Bannsvæðið skal þó ekki ná lengra en 1 km inn á eignarlönd annarra nema að fengnu samþykki þeirra.

Frá 1. apríl til 14. júlí ár hvert er óheimilt án leyfis landeiganda eða rétthafa æðarvarps að leggja net í sjó nær friðlýstu æðarvarpi en 250 m frá stórstraumsfjörumáli. Á sama tímabili er öll óviðkomandi umferð bönnuð um friðlýst æðarvarp nema með heimild landeiganda eða rétthafa æðarvarps.

Ráðherra er heimilt í reglugerð á grundvelli 54. að mæla fyrir um heimildir sem landeiganda eða rétthafa friðlýsts æðarvarps hefur til að verjast tjóni villtra fugla og villtra spendýra innan marka æðarvarpsins.

33. gr.

Eggjataka.

Landeiganda er heimil eggjataka í varpi kríu, fýls, ritu, álku, langvíu, stuttnefju, silfur máfs, hvítmáfs og hettumáfs, enda sé eggjatakan ekki talin hafa neikvæð áhrif á stofnstærð hlutaðeigandi fuglategundar og að truflun vegna eggjatökunnar sé haldið í lágmarki.

Landeiganda er heimilt til neyslu að taka grágæsar- og heiðagæsaregg, en þá skulu eigi færri en tvö egg skilin eftir í hreiðri. Egg sem tekin eru á grundvelli þessarar málgreinar má hvorki bjóða til sölu, selja, kaupa, gefa né þiggja að gjöf.

34. gr.

Staðbundin nýting hlunninda.

Á takmörkuðum svæðum, þar sem veiði fullvaxinna lunda í háf hefur talist til hefðbundinna hlunninda, skal landeiganda heimil slík veiði samkvæmt þeim venjum sem gilt hafa, enda hafi friðun verið aflétt skv. 29. gr.

Á takmörkuðum svæðum, þar sem hefðbundið andarvarp er mikið, skal landeiganda heimilt að taka egg til neyslu frá eftirtöldum andartegundum: æðarfugli, stökkönd, rauðhöfðaönd, urtönd, duggönd, skúfönd, hávellu, húsönd og toppönd. Við slíka eggjatöku skulu ávallt skilin eftir minnst fjögur egg í hverju hreiðri. Andaregg sem tekin eru á grundvelli þessarar málgreinar má hvorki bjóða til sölu, selja, kaupa, gefa né þiggja að gjöf.

Ráðherra er heimilt að friða tímabundið einstakar tegundir eða stofna fyrir eggjatöku samkvæmt 33. gr. og 2. mgr. 34. gr., eða setja henni sérstök skilyrði, enda sé talið að eggjatakan hafi neikvæð áhrif á stofnstærð hlutaðeigandi fuglategundar eða stofns samkvæmt stjórnunar- og verndaráætlun.

X. KAFLI

Hreindýraveiðar.

35. gr.

Stjórnun hreindýraveiða.

Hafi friðun verið aflétt skv. 17. gr. gerir Umhverfisstofnun tillögu til ráðherra um árlegan veiðikvóta og um skiptingu hans milli veiðisvæða og tilhögun veiða að fengnum tillögum Náttúrustofu Austurlands og hreindýraráðs þar að lútandi.

Ráðherra ákveður árlega fjölda þeirra dýra sem fella má, eftir aldri, kyni og veiðisvæðum og tilhögun veiða og birtir með auglýsingu að jafnaði eigi síðar en 15. janúar ár hvert.

36. gr.

Hreindýraráð.

Ráðherra skipar fjóra menn í hreindýraráð. Hlutverk ráðsins er að vera Umhverfisstofnun til ráðgjafar um vernd, veiðar og nýtingu hreindýrastofnsins.

Ráðið skal ár hvert gera tillögu til Umhverfisstofnunar um skilgreiningu ágangssvæða hreindýra og veita stofnuninni umsögn um tillögur Náttúrustofu Austurlands um árlegan veiðikvóta, skiptingu hans milli veiðisvæða og tilhögun veiða.

Formaður ráðsins er skipaður án tilnefningar, Búnaðarsamband Austurlands og Búnaðar-samband Austur-Skaftafellssýslu tilnefna einn fulltrúa hvort og sveitarfélög á veiðisvæði hreindýra einn fulltrúa. Fulltrúar Náttúrustofu Austurlands, Náttúrufræðistofnunar Íslands, Félag leiðsögumanna með hreindýraveiðum og Skotveiðifélags Íslands er heimilt að sitja fundi hreindýraráðs og hafa þar málfrelsi og tillögurétt.

Verði atkvæði jöfn á fundum ráðsins ræður atkvæði formanns.

37. gr.

Náttúrustofa Austurlands.

Náttúrustofa Austurlands annast vöktun og rannsóknir á hreindýrastofninum og mat á veiðiþoli samkvæmt samningi við Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands og gerir tillögur um árlegan veiðikvóta, skiptingu hans eftir veiðisvæðum og tilhögun veiða.

Náttúrustofa Austurlands gerir Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands grein fyrir niðurstöðu skv. 1. mgr., sbr. lög um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur.

38. gr.

Heimild til veiða á hreindýrum.

Umhverfisstofnun auglýsir, úthlutar og gefur út leyfi til hreindýraveiða til veiðimanna sem hafa gilt veiðikort og skotvopnaleyfi með B-réttindum, skv. lögum þessum og reglum settum samkvæmt þeim.

39. gr.

Verklegt skotpróf.

Áður en veiðimaður fer til hreindýraveiða skal hann hafa staðist verklegt skotpróf á síðustu tólf mánuðum sem Umhverfisstofnun skal halda fyrir hreindýraveiðimenn og leiðsögumenn. Umhverfisstofnun er heimilt að fela öðrum hæfum aðilum framkvæmd verklegra skotprófa svo sem rekstraraðilum skotvalla eða skotfélögum.

Staðfestingu á að veiðimaður hafi lokið og staðist verklegt skotpróf skal skila til Umhverfisstofnunar a.m.k. viku fyrir veiðidag.

40. gr.

Leiðsögumenn með hreindýraveiðum.

Allir sem stunda hreindýraveiðar skulu vera í fylgd með leiðsögumanni sem fengið hefur til þess leyfi Umhverfisstofnunar. Leyfi skal veitt til allt að fjögurra ára í senn og miðast við tiltekin veiðisvæði.

Til að geta hlotið leyfi sem leiðsögumaður þarf leiðsögumaður að uppfylla eftirfarandi skilyrði og skila inn viðeigandi gögnum því til staðfestingar:

1. Hafa skotvopnaleyfi með B-réttindum og veiðikort.
2. Hafa staðist verklegt skotpróf á síðustu tólf mánuðum.
3. Hafa þekkingu og reynslu af veiðum, fláningu og meðferð afurða hreindýra.
4. Hafa tvisvar á sama veiðitímabili leiðsagt með hreindýraveiðum undir handleiðslu starfandi leiðsögumanns sem valinn er af Umhverfisstofnun.
5. Hafa á síðustu tveimur árum sótt skyndihjálparnámskeið sem viðurkennt er af Umhverfisstofnun.
6. Hafa sótt námskeið á vegum Umhverfisstofnunar fyrir leiðsögumenn og lokið prófi í því með fullnægjandi árangri.

Umhverfisstofnun semur námskrá og setur mörk og viðmið um fullnægjandi árangur á prófi fyrir leiðsögumenn með hreindýraveiðum.

Umhverfisstofnun heldur námskeið til undirbúnings leyfi fyrir verðandi leiðsögumenn í samráði við hreindýraráð og skal stofnunin tryggja með slíkum námskeiðum að eðlileg nýliðun verði í hópi leiðsögumanna á öllum veiðisvæðum hreindýra.

Umhverfisstofnun er heimilt að fela aðilum, sem hafa til þess þekkingu og reynslu að mati stofnunarinnar, að halda slík námskeið í sínu umboði.

41. gr.

Hlutverk og skyldur leiðsögumanna.

Hlutverk leiðsögumanna með hreindýraveiðum er að fylgja veiðimanni um veiðisvæði, hjálpa honum að þekkja þau dýr sem hann má veiða, sjá til þess að veiðimaður fari rétt að við veiðarnar, skrái þær upplýsingar í veiðiskýrslur sem krafist er og skili inn rétt útfylltum veiðiskýrslum. Leiðsögumanni ber að sjá til þess að veiðar séu í samræmi við lög og reglur.

Særi veiðimaður dýr og ekki eru yfirgnæfandi líkur á því að mati leiðsögumanns að hann nái að fella það svo fljótt sem auðið er, skal leiðsögumanni sjálfum skylt að aðstoða veiðimann við að koma skoti á hið særða dýr. Leiðsögumaður skal einnig fella önnur illa særð dýr sem verða á vegi hans á veiðislóð og ekki eru talin eiga sér lífsvon. Tilkynna skal slík tilvik til Umhverfisstofnunar sem fær eignarráð dýrsins og tekur ákvörðun um förgun þess eða aðra ráðstöfun.

Leiðsögumanni með hreindýraveiðum er í undantekningarvikum heimilt að nota sexhjól til að sækja hreindýr sem fellt hefur verið fjarri vegum eða vegaslóðum, enda sé ekki talin hætta á náttúruspjöllum samkvæmt leiðbeinandi reglum sem Umhverfisstofnun skal gefa út á grundvelli þessa ákvæðis. Tilkynna skal Umhverfisstofnun um slíka för áður en bráð er sótt.

Brjótí leiðsögumaður gegn lögum þessum eða reglum settum samkvæmt þeim, skotvopnalögum eða lögum um velferð dýra, getur Umhverfisstofnun veitt honum áminningu eða svipt hann leyfi til leiðsagnar, enda séu sakir alvarlegar eða ítrekaðar. Hafi leiðsögumaður verið sviptur leyfi til leiðsagnar er honum heimilt að sækja um slíkt leyfi að nýju, að liðnum 4 árum frá sviptingu leyfis, enda sæki hann að nýju og ljúki prófi, skv. 6. tl. 40. gr. laga þessara.

XI. KAFLI

Veiðar til varnar tjóni.

42. gr.

Aðgerðir til varnar tjóni. Tilkynning á tjóni.

Umhverfisstofnun veitir fræðslu, leiðbeiningar og ráðleggingar varðandi aðgerðir til varnar tjóni af völdum villtra fugla og villtra spendýra.

Umhverfisstofnun skal á vefsetri stofnunarinnar taka á móti og skrá tilkynningar sem stofnuninni berast frá almenningi eða lögaðilum um tjón sem hlutaðeigandi telja sig hafa orðið fyrir vegna villtra fugla og villtra dýra.

43. gr.

Undanþága frá friðunarákvæðum.

Umhverfisstofnun er heimilt að veita tímabundna og skilyrta undanþágu til veiða á tiltekinni tegund villtra fugla og villtra dýra, sem ekki njóta aukinnar eða sértækrar friðunar, enda sé sýnt fram á raunverulega og skilgreinda hættu á tjóni af þeirra völdum í ákveðnum tilvikum, á tilteknum stöðum eða svæðum, enda sé undanþágan í samræmi við samþykktu stjórnunar- og verndaráætlun hlutaðeigandi tegundar.

Rottur, svo og mýs í húsum inni eru undanþegin friðunar- og verndarákvæðum laga þessara, en við aflífun þeirra skal fylgja lögum um velferð dýra og reyna að tryggja skjótan og sársaukalausán dauða.

44. gr.

Refir.

Í stjórnunar- og verndaráætlun vegna refa skal lagt mat á stofnstærð, stofnþróun, verndarstöðu, útbreiðslu og viðkomu íslenska refastofnsins og stöðu hans í lífríki og líffræðilegri fjölbreytni landsins. Gera skal grein fyrir því tjóni sem refir kunna að valda og hvernig best sé að bregðast við hættu á því.

Í stjórnunar- og verndaráætlun vegna refa skal það metið hvort rétt sé að aflétta friðun refa á tilteknum svæðum landsins auk tillagna um það hvernig haga beri veiðum á til að takmarka tjón af völdum hans og um forgangsröðun svæða landsins á grundvelli þess.

Á þeim svæðum þar sem refaveiðar eru taldar nauðsynlegar til þess að koma í veg fyrir tjón, sbr. 2. mgr. þessarar greinar, er sveitarstjórn skylt að ráða skotmenn með kunnáttu til refaveiða. Umhverfisstofnun hefur yfirumsjón með framkvæmd veiða á grundvelli 2. og 3. mgr. þessarar greinar. Að fengnum árlegum skýrslum um veiðarnar er stofnuninni heimilt að endurgreiða sveitarfélögum allt að helmingi kostnaðar við veiðarnar eftir reglum sem ráðherra setur skv. 54. gr. og eftir því sem nánar er ákveðið í fjárlögum.

45. gr.

Refagreni.

Sveitarstjórnir skulu halda skrá yfir öll þekkt greni í sínu umdæmi ásamt lýsingu á þeim og skulu afrit af skránum varðveitt hjá Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands. Ákvæði upplýsingalaga taka ekki til skrárinnar.

Þeim sem ráðnir hafa verið til veiða á ref skv. 44. gr. og þeim sem fá heimild til veiða á ref skv. 43. gr. er óheimilt að skilja eftir æti eða agn við refagreni eða öðrum veiðistöðum að veiðum loknum. Ekki má láta hunda hlaupa um á greni á grenjatímanum né hafa þar óþarfa umgang.

Óheimilt er að eyðileggja greni.

XII. KAFLI

Framandi dýrategundir, ágengar framandi dýrategundir og villingar.

46. gr.

Vöktun og eftirlit.

Umhverfisstofnun sér um vöktun, eftirlit með innflutningsleiðum og útbreiðslu framandi dýrategunda og villinga sem heyra undir lög þessi og leggur til við ráðherra aðgerðir til þess að hefta útbreiðslu þeirra.

Umhverfisstofnun getur að fengnu álití Náttúrufræðistofnunar Íslands lagt til við ráðherra, eða í stjórnunar- og verndaráætlun, að framandi dýrategundum, ágengum framandi dýrategundum og villingum sé útrýmt, annað hvort á landsvísu eða á tilteknum svæðum.

Umhverfisstofnun skal skipuleggja aðgerðir sem teknar eru á grundvelli 2. mgr. 46. gr. í samvinnu við sveitarfélög landsins.

47. gr.

Minkar.

Í stjórnunar- og verndaráætlun vegna minka skal lagt mat á þau svæði landsins þar sem lífríki og tegundum dýra stafar mest hættu af tjóni af völdum minka. Á grundvelli þess skal Umhverfisstofnun í stjórnunaráætlun sinni til ráðherra leggja fram tillögur um hvernig nauðsynlegt er að haga veiðum á mink til að útrýma megi honum úr náttúru landsins eða takmarka eins og unnt útbreiðslu og tjón af völdum hans og um forgangsröðun svæða landsins á grundvelli þess.

Á þeim svæðum þar sem minkaveiðar eru taldar nauðsynlegar til þess að koma í veg fyrir tjón, sbr. 2. mgr. þessarar greinar, er sveitarstjórn skylt að ráða kunnáttumenn til minkaveiða.

Umhverfisstofnun hefur yfirumsjón með framkvæmd veiða á grundvelli 2. og 3. mgr. þessarar greinar. Að fengnum árlegum skýrslum um veiðarnar er stofnuninni heimilt að endurgreiða sveitarfélögum allt að helmingi kostnaðar við veiðarnar eftir reglum sem ráðherra setur skv. 54. gr. og eftir því sem nánar er ákveðið í fjárlögum.

Minkar njóta ekki friðunar eða verndar samkvæmt lögum þessum en við aflífun þeirra skal fylgja lögum um velferð dýra og reyna að tryggja skjótan og sársaukalausán dauða. Veiðar á mink eru öllum heimilar sem hafa veiðikort.

XIII. KAFLI

Sala á veiðifangi og eggjum. Starfsemi hamskera.

48. gr.

Sala á veiðibráð eða öðrum afurðum villtra dýra.

Við afléttingu á friðun villtra fugla og villtra spendýra skv. lögum þessu skal ráðherra á grundvelli stjórnunar- og verndaráætlunar taka ákvörðun um það hvort hlutaðeigandi stofn eða tegund þoli sölu á veiðibráð eða öðrum afurðum, þ.m.t. eggjum, á sjálfbæran hátt eða hvort slík sala skuli ekki heimilud.

Óheimilt er að flytja út, bjóða til sölu eða selja veiðibráð eða aðrar afurðir villtra dýra, (þ.m.t. uppstoppud dýr og fugla) eða egg fugla sem falla undir lög þessi og sala hefur verið bönnud á. Með sölu er átt við hvers konar afhendingu gegn endurgjaldi eða vöruskiptum.

Ekki er heimilt að flytja út, bjóða til sölu eða selja fugla sem drepast í netum við veiðar óháð því hvort sala hlutaðeigandi tegundar sé heimil skv. 1. mgr.

Þó sala á tilteknu veiðifangi og eggjum sé ekki heimilud gildir það þó ekki um dún sem aflað er með lögmætum hætti samkvæmt lögum þessum, né um innflutta veiðibráð eða aðrar afurðir villtra dýra, þ.m.t. egg þeirra tegunda sem bannið tekur til, enda sé ekki um að ræða fugla eða spendýr á alþjóðlegum válistum.

Innflytjanda og seljanda ber að tryggja að bæði innlend og innflutt veiðibráð eða aðrar afurðir villtra fugla og villtra spendýra séu þannig merktar að fram komi í hvaða landi þær eru upprunnar.

49. gr.

Starfsemi hamskera.

Einungis er heimilt að setja upp villt dýr og villta fugla sem ekki hafa verið drepin af mannvöldum og dýr sem eru löglega veidd skv. lögum þessum.

Peir aðilar sem stunda hamskurð dýra skulu skrá starfsemi sína hjá Umhverfisstofnun.

Hamskerar skulu skrá öll villt dýr sem þeir setja upp og geta hvar og hvernig dýrið fannst eða var veitt, frá hverjum það er og hver varðveitir það og afhenda Umhverfisstofnun slíka skrá þegar eftir því er leitað.

Ráðherra er heimilt í rannsóknarskyni, sbr. 54. gr., að mæla fyrir um tilkynningu og skil á ákveðnum tegundum friðaðra villtra fugla og villtra dýra sem finnast dauð eða ósjálfbjarga. Afhenda má finnanda slíkt dýr eftir rannsóknir á því, til uppsetningar og varðveislu, ef í ljós kemur að það hefur ekki verið drepit af mannvöldum eða hið ósjálfbjarga dýr drepst í haldi.

Ráðherra er einnig heimilt, sbr. 54. gr., að mæla fyrir um skyldu til örmerkingar á hömum sjaldgæfra friðaðra tegunda eða tegunda sem eru í hættu.

XIV. KAFLI

Eftirlit og framkvæmd eftirlits.

50. gr.

Eftirlit.

Umhverfisstofnun annast eftirlit með framkvæmd laga þessara og reglugerða sem settar eru samkvæmt þeim.

Umhverfisstofnun getur með samningi falið náttúrustofum og öðrum stjórnvöldum einstaka þætti eftirlits samkvæmt lögum þessum. Í þeim tilvikum sem Umhverfisstofnun hefur gert samning um framkvæmd eftirlits hefur viðkomandi sömu heimildir til skoðunar og eftirlits og Umhverfisstofnun skv. þessum kafla laganna.

Veiðiverðir Umhverfisstofnunar starfa með samræmdum hætti á landinu öllu. Veiðiverðir annast eftirlit með veiðum og annarri framkvæmd laga þessara og starfa í samræmi við eftirlitsáætlun skv. 51. gr.

51. gr.

Eftirlitsáætlun.

Til að tryggja yfirsýn með framkvæmd laga þessara og reglugerða settra samkvæmt þeim skal Umhverfisstofnun útbúa eftirlitsáætlun til þriggja ára í senn vegna eftirlits með veiðum og annarri framkvæmd laga þessara og gæta sérstaklega að hagkvæmni í eftirliti.

Ákvæði upplýsingalaga taka ekki til eftirlitsáætlunar fyrr en að loknum gildistíma hennar.

52. gr.

Heimildir Umhverfisstofnunar og upplýsingaskylda.

Sérstaklega auðkenndum veiðivörðum á vegum Umhverfisstofnunar er heimilt að hafa afskipti af veiðimönnum á veiðislóð í þeim tilgangi að hafa eftirlit með framkvæmd laga þessara og krefjast þess að þeir segi til nafns síns og kennitölu, framvísi veiðikorti og skotvopnaleyfi.

Við skoðun og eftirlit skulu veiðimenn veita allar umbeðnar upplýsingar sem hafa þýðingu við eftirlitið.

Umhverfisstofnun er heimilt að kæra til lögreglu eða leita eftir aðstoð lögreglu telji hún að brotið hafi verið gegn ákvæðum laga þessara eða það er talið nauðsynlegt til að framfylgja heimildum samkvæmt þessarar grein.

XV. KAFLI
Réttarfar, refsingar og viðurlög.

53. gr.

Um refsingar.

Hver sem brýtur gegn ákvæðum laga þessara skal sæta sektum eða fangelsi allt að tveimur árum ef:

1. friðun og vernd arna eða hreiðurstæða þeirra er raskað,
2. friðun og vernd fuglabjarga, fuglabbyggða og selalátra er raskað,
3. friðun og vernd grenja er raskað,
4. valdið er ólögumætri eða tilefnislausri truflun eða röskun á mikilvægum búsvæðum einstakra dýrategunda,
5. veiddar eru tegundir eða týnd eru egg tegunda sem njóta friðunar skv. lögum þessum,
6. veiðir eða eggjataka eru stunduð utan þess tíma sem veiði eða eggjataka er heimil,
7. veiðar eru stundaðar á svæðum sem eru friðuð fyrir veiðum skv. lögum þessum,
8. veiðar eru stundaðar á svæðum sem eru friðlýst vegna dýralífs eða á öðrum friðlýstum svæðum þar sem friðlýsingarskilmálar eða sérlög mæla fyrir um veiðibann,
9. stundaðar eru veiðar samkvæmt lögum þessum án þess að fyrir hendi sé gilt veiðikort eða veiðileyfi,
10. notaðar eru veiðiaðferðir sem andstæðar eru 24. gr. laga þessara,
11. veiðimaður veldur veiðidýri tilefnislausri, óheimilli og óþarfri þjáningu eða brýtur með öðrum hætti gegn skyldum sínum sem veiðimanns skv. lögum þessum eða hirðir vísvitandi ekki upp veiðibráð sína,
12. brotið er gegn ákvæðum laga þessara um útflutning eða sölu á veiðibráð, eggjum eða öðrum dýraafurðum og um starfsemi hamskera,
13. hann hefur undir höndum ólöglega veidd friðuð dýr eða fugla samkvæmt lögum þessum eða friðaða villta fugla og villt dýr sem skylt er að tilkynna um skv. 4. mgr. 49. gr.,
14. veiðimaður hafni að gefa sérstaklega auðkenndum veiðivörðum samkvæmt lögum þessum upp nafn sitt, framvísa veiðikorti, veiðileyfi, eða sýna skotvopnaleyfi.

Refsing getur einnig falið í sér sviptingu veiðikorts, skotvopna- og veiðileyfis.

Virða skal það refsingu til þyngingar ef brot er stórfellt eða um ásetningsbrot er að ræða. Sama gildir ef brot beinist gegn sjaldgæfum eða fágætum fugla- eða dýrategundum, mikilvægum nytjategundum eins og æðarfugli eða svæðum sem njóta sérstakrar verndar eða friðunar samkvæmt lögum þessum eða öðrum lögum.

Gera má lögaðila sekt fyrir brot gegn 48. gr. og 49. gr. Um refsíabyrgðina fer eftir II. kafla A almennra hegningarlaga.

Tilraun til brota gegn lögum þessum og reglugerðum, sem settar eru á grundvelli þeirra, varða refsingu sem fullframið brot, sbr. III. kafla almennra hegningarlaga. Hið sama gildir um hlutdeild í brotum.

Gera má upptækt til ríkissjóðs: Ólöglegt veiðifang, egg eða eggjaskurn, friðaða villta fugla og villt dýr og afurðir þeirra sem skylt er að tilkynna um, en ekki hefur verið gert, sbr. 4. mgr.

49. gr., skotvopn, veiðitæki og annan ólögmetan búnað sem notaður hefur verið við framkvæmd brots, veiðifang sem boðið er til sölu eða selt í bága við sölubann 48. gr. svo og hagnað af ólöglegri veiði og sölu framangreindra afurða. Ekki er það upptöku til fyrirstöðu þótt annar sé eigandi veiðitækis eða annars sem upptaka er heimil á en sá sem sekur hefur reynst um brot á lögum þessum eða reglum settum á grundvelli þeirra. Að öðru leyti skal fara um eignaupptöku samkvæmt ákvæðum 69. gr. laga nr. 19/1940.

XVI. KAFLI

Reglugerðarheimildir, gjaldtökuákvæði og úthlutun arðs af hreindýraveiðum.

54. gr.

Setning reglugerða.

Ráðherra skal heimilt í reglugerð að mæla fyrir um nánari framkvæmd laga þessara, þar á meðal um:

1. aukna vernd eða sértæka friðun ákveðinna dýra eða búsvæða þeirra skv. 9. gr.,
2. tilgreiningu mikilvægra fuglabjarga, fuglabyggða og selalátra skv. 10. gr.,
3. hjálparskyldu vegna villtra dýra og greiðslu kostnaðar vegna hennar skv. 11. gr.,
4. gerð válista, skv. 15. gr.
5. stjórnunar- og verndaráætlanir skv. 16. gr.,
6. ákvörðun um að aflétta friðun einstakra tegunda skv. 17. gr.,
7. veiðar sem þykja nauðsynlegar til að varna tjóni skv. 18. gr.,
8. vöktun og nytjaveiðar á fuglum skv. 29. gr.,
9. friðlýsingu æðarvarps og heimild landeiganda eða umráðamanns til að verjast tjóni skv. 32. gr.,
10. eggjatöku skv. 29. gr., 33. gr. og 34. gr.,
11. stjórn og skipulag hreindýraveiða, verkleg skotpróf vegna hreindýraveiða, og skiptingu arðs af hreindýraveiðum, skv. X. kafla,
12. veiðar á ref og greiðslu kostnaðar vegna þess, sbr. 44. gr.,
13. veiðar á mink og greiðslu kostnaðar vegna þess, sbr. 47. gr.,
14. bann við sölu á veiðifangi og eggjum og um starfsemi hamskera skv. XIII. kafla.

55. gr.

Gjaldtaka.

Í reglugerðum skv. 54. gr. laganna má ákveða að tekið sé gjald fyrir eftirfarandi veitta þjónustu eða leyfi:

1. Fyrir útgefið veiðikort fyrir hvert veiðiár. Gjaldið skal nema (**x.xxx kr.**) og rennur það í ríkissjóð. Innheimtuaðili gjaldsins skal í upphafi nýs veiðiárs breyta fjárhæð þess til samræmis við þær breytingar sem orðið hafa á vísitölu neysluverðs frá fyrra veiðiári.
2. Vegna hæfnisprófa veiðimanna og fyrir námskeið til undirbúnings þeirra, sbr. 26. gr.
3. Verkleg skotpróf vegna hreindýraveiða, sbr. 39. gr.
4. Útgáfu eða endurnýjun leyfa fyrir leiðsögumenn með hreindýraveiðum, 40. gr.
5. Af útgefnu leyfi til hreindýraveiða, sbr. 38. gr.

Gjöld samkvæmt 2.-4. tl. skulu renna til Umhverfisstofnunar og innheimt skv. gjaldskrá sem ráðherra setur að tillögu hennar. Gjöldin skulu ekki nema hærri fjárhæð en sem nemur rökstuddum kostnaði við veitta þjónustu vegna námsskeiða, prófa og leyfa.

Gjald samkvæmt 5. tl. skal innheimt af Umhverfisstofnun og taka mið af kostnaði við vöktun hreindýrastofnsins, eftirlit og stjórn hreindýraveiða auk arðgreiðslna til landeiganda á hreindýrasvæðum sbr. 56. gr.

Ráðherra ákvarðar fjárveitingu til Umhverfisstofnunar á grundvelli fjárheimildar í fjárlögum til rannsókna, vöktunar, veiðieftirlits og stýringar á stofnum villtra dýra og útgáfu veiðikorta. Ráðherra úthlutar fé til rannsókna af fjárveitingu skv. 1. málsl. að fengnum tillögum Umhverfisstofnunar.

56. gr.

Úthlutun arðs af hreindýraveiðum.

Umhverfisstofnun skiptir arði af sölu veiðileyfa milli landeigenda sem heimila hreindýraveiðar á landi sínu að fengnum tillögum hreindýraráðs.

Landeigandi skal fyrir 1. júlí ár hvert tilkynna til Umhverfisstofnunar hvort hann heimili veiðar á landi sínu eður eigi. Landeigandi þarf þó ekki að tilkynna afstöðu sína árlega hafi hann gert það einu sinni og ekki orðið breyting á afstöðu hans. Umhverfisstofnun er heimilt að miða við afstöðu landeiganda frá fyrri veiðitímabilum hafi hann ekki tilkynnt um afstöðu sína fyrir 1. júlí.

Aðeins er heimilt að úthluta arði af hreindýraveiðum til þeirra landeigenda sem heimila hreindýraveiðar á landi sínu allt veiðitímabilið.

XVII. KAFLI

Gildistaka.

57. gr.

Gildistaka, lagaskil og brottfall laga.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2021.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög 64/1994, um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, með síðari breytingum nema 1. mgr. 8. gr. laganna, sem mun halda gildi sínu á þeim svæðum landsins þar sem ekki hefur endanlega verið skorið úr mörkum eignarlands og þjóðlenda, skv. lögum nr. 58/1998, um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta.

Reglugerðir og aðrar stjórnvaldsákvarðanir sem settar voru með stoð í l. nr. 64/1994, um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, og voru í gildi við setningu laga þessara, halda gildi sínu þar til nýjar reglur hafa verið settar, enda brjóti þær ekki í bága við lög.

Ákvæði til bráðabirgða.

Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands skulu innan tveggja ára frá gildistöku frumvarps þessa hafa lokið gerð stjórnunar- og verndaráætlana fyrir þær tegundir eða stofna sem hingað til hafa sætt hafa tiltekinni nýtingu eða veiðum eða eru líklegar til að valda tjóni.

Ráðherra er heimilt, þar til stjórnunar- og verndaráætlanir liggja fyrir, að aflétta friðun og heimila nytjaveiðar eða veiðar til varnar tjóni á tegundum eða stofnum villtra dýra á grundvelli laga þessara að fenginni umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Í sáttmála ríkisstjórnar Framsóknarflokks, Sjálfstæðisflokks og Vinstrihreyfingarinnar – græns framboðs um ríkisstjórnarsamstarf og eflingu Alþingis frá 30. nóvember 2017 kemur fram „að dýralíf á Íslandi sé hluti af íslenskri náttúru sem beri að vernda. Náttúran er auk þess

stærsta aðráttarafi Íslands fyrir ferðamenn. Endurskoða þurfi löggjöf um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og spendýrum.“

Ákveðið var í upphafi þeirrar vinnu að endurskoða lög nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum að reyna eins og unnt væri að horfa til skýrslu nefndar um lagalega og lagalega og stjórnsýslulega stöðu villtra fugla og spendýra sem skipuð var hinn 9. júlí 2010 af þáverandi umhverfisráðherra. Nefndinni var samkvæmt erindisbréfi ætlað að varpa skýru ljósi á lagalega stöðu villtra spendýra og villtra fugla á Íslandi, m.a. með tilliti til dýraverndunarsjónarmiða og leggja fram tillögur um úrbætur með það að leiðarljósi að uppfylla markmið gildandi laga og þeirra alþjóðlegu samninga sem Ísland er aðili að og varða verndun villtra spendýra og fugla og veiðar á þeim.

Vinna nefndarinnar átti ekki að einkorðast við að rýna framkvæmd villidýralaganna svokölluðu, heldur átti hún einnig að taka til skoðunar vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, þar með talið selum og hvölum, í víðu samhengi. Nefndin átti einnig að skoða önnur lög er tengjast viðfangsefninu eftir því sem ástæða þótti til. Þá átti nefndin að vinna eftir stefnu þáverandi ríkisstjórnar í umhverfismálum með sérstaka áherslu á náttúruvernd. Einnig átti nefndin að taka til sérstakrar skoðunar fugla- og vistgerðartilskipanir Evrópusambandsins.

Í nefndina voru tveir aðilar skipaðir af ráðherra án tilnefningar, annars vegar Páll Hersteinsson, líffræðingur og prófessor í spendýrafræði við Háskóla Íslands og hins vegar Menja Von Schmalensee líffræðingur og sviðsstjóri á Náttúrustofu Vesturlands, sem skipuð var formaður nefndarinnar. Auk þeirra sátu í nefndinni fulltrúar tilnefndir af Umhverfisstofnun, Dýralæknafélagi Íslands, Náttúrufræðistofnun Íslands, Fuglavernd, Skotveiðifélagi Íslands, auk fulltrúa tilnefndum af frjálsum félagasamtökum á sviði náttúruverndar.

Nefndin skilaði umfangsmikilli og vandaðri skýrslu um lagalega og stjórnsýslulega stöðu villtra fugla og spendýra, hinn 3. apríl 2013 (hér eftir nefnd villidýraskýrslan) og taldi nefndin að skýrslan gæti verið fyrsti áfangi í því ferli að semja nýtt lagafrumvarp um málefni. Að mestu eða öllu leyti var samstaða meðal þeirra fjölmörgu aðila sem unnu að skýrslunni um tillögur til breytinga á umgjörð þessara mála og sem gerð er grein fyrir í niðurstöðukafla skýrslunnar.

Í skýrslu starfshópsins var gengið út frá nokkrum meginreglum sem vinna og endanlegar tillögur hópsins byggðu á. Umræddar meginreglur voru eftirfarandi: 1) Stuðla skuli að því að náttúran fái að þróast eftir eigin lögmálum. 2) Tryggja skuli vernd villtra dýrastofna, þ.e. að öll dýr verði í grunnin friðuð og að litid verði á þau sem skyni gæddar verur, sem koma skuli fram við af virðingu og með velferð þeirra að leiðarljósi. 3) Tryggja skuli að ekki verði gengið á búsvæði villtra dýra í þeim mæli að það ógni viðgangi og náttúrulegri fjölbreytni þeirra. 4) Tryggja skuli að villt dýr njóti verndar fyrir hvers kyns umsvifum mannsins eða annarra lífvera á hans vegum, sem ógnað geta viðgangi og náttúrulegri fjölbreytni þeirra. 5) Áhersla skuli lögð á að aflétting friðunar og leyfi til veiða byggji á haldbærum upplýsingum um stofnstærð og veiðihol viðkomandi stofns eða um tjón sem hann kann að valda. Skortur á upplýsingum ætti að túlka villtum dýrum eða náttúrunni í hag, sbr. varúðarregluna, að veiðiaðferðir taki mið af velferð og líffræði viðkomandi tegundar, m.t.t. ótta, sársauka og dauðastríðs, með það fyrir augum að lágmarka þessa þætti eins og kostur er og að velferð og viðhald veiðistofna yrði höfð í fyrirrúmi umfram hefðir og sérhagsmuni, enda tryggði það sjálfbæra nýtingu og aðgang komandi kynslóða að þeim.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Þrátt fyrir að lög nr. 64/1994 hafi að mörgu leyti haldið gildi sínu ágætlega á þeim rúmlega 25 árum síðan þau voru sett, þá liggur hins vegar fyrir að umhverfi þessara mála hefur breyst talsvert frá gildistöku laganna. Hér má t.d. nefna aukna áherslu á umhverfis- og lofslagsmál, meiri áherslu á velferð dýra og dýravernd, skuldbindingar Íslands á grundvelli alþjóðasamninga, stóraukin straumur ferðamanna sem hingað koma til að skoða náttúru og dýralíf landsins, auk ýmissa sjónarmiða er lúta að virkri stjórnun og stýringu á veiðum villtra dýra og villtra fugla.

Jafnframt er talin full þörf á að skýra eða afmarka betur verkaskiptingu og ábyrgð einstakra stofnana ríkisins á tilteknum þáttum við framkvæmd laganna, einfalda núverandi veiðikortakerfi og koma á virkara veiðieftirliti. Þrátt fyrir að gildandi lög um málefnið hafi að einhverju leyti sætt tilteknum breytingum síðan skýrslan kom út hafa lögin hins vegar ekki sætt heildar endurskoðun á grunni þeirra fjölmörgu tillagna sem nefndin lagði til í forsendum sínum.

Markmið frumvarps þessa er að gildandi lög á þessu sviði verði endurskoðuð með hliðsjón af þeirri þekkingu sem aflað hefur verið frá setningu þeirra, m.a. á grundvelli framangreindrar skýrslu. Bæði við gerð skýrslunnar og við samningu frumvarps þessa var jafnframt horft til ýmiss skuldbindinga og sammingsákvæða sem Ísland hefur gengist undir í ýmsum alþjóðlegum samningum, s.s. Parísar- Ramsar, Bernar-, AEW, OSPAR, CITES, Árósa- og Bonn samninganna.

Einnig hefur verið litið til ýmissa meginreglna í umhverfissrétti og þá helst meginreglna um sjálfbæra þróun, um samþættingu, um fyrirbyggjandi aðgerðir, auk varúðarreglunnar. Í frumvarpinu hefur þess jafnframt verið freistað að auka vægi verndar og velferðar villtra dýra og villtra fugla í löggjöfinni og að allar aðgerðir sem gripið er til á þessu sviði séu vel studdar faglegri þekkingu og vísindalegum rökum.

3. Meginefni frumvarpsins.

3.1. Yfirlit

Með frumvarpinu eru lagðar til talsverðar breytingar á lagaumgjörð mála er varða vernd, friðun og velferð villtra fugla og villtra spendýra í samanburði við gildandi lög nr. 64/1994. Helstu nýmæli og breytingar frumvarpsins eru eftirfarandi:

1. Víðtækari markmiðsákvæði og bætt gildissvið.
2. Ítarlegri skilgreiningar á hlutverki og verkefnum stofnana ráðuneytisins og annarra aðila sem fjalla um mál þessi.
3. Aukin áhersla á alhliða vernd villtra fugla og villtra spendýra og helstu búsvæða þeirra í ljósi þess að þau eru mikilvægur hluti af náttúru Íslands.
4. Aukin áhersla á dýravernd og velferð villtra fugla og villtra spendýra.
5. Komið til móts við sérstakar þarfir veiðimanna sem varanlega eru bundnir við notkun á hjólastól þannig að þeir hafi eins og kostur er möguleika á að stunda veiðar eins og aðrir.
6. Lagðar til breytingar á þeim veiðitækjum sem óheimilt er að nota.
7. Válistar vegna villtra fugla og villtra spendýra lögfestir ásamt tilteknum réttaráhrifum slíkra lista.
8. Gerðar verði stjórnunar- og verndaráætlanir fyrir allar tegundir eða stofna villtra dýra.
9. Ákvarðanir um vernd og veiðar á grundvelli laganna byggja á vísindalegum og faglegum unnum stjórnunar- og verndaráætlunum.
10. Allar nytjaveiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum verði sjálfbærar.
11. Breytingar á veiðikortakerfinu til einföldunar.

12. Tekið er með markvissari og skipulagðari hætti á tjóni vegna villtra dýra og villtra fugla.
13. veiðistjórnun og veiðieftirlit verði lögfest fyrir allar tegundir veiða á villtum dýrum.
14. Sala á veiðifangi villtra fugla og villtra spendýra byggji á því að umræddur veiðistofn þoli slíka sölu með sjálfbærum hætti.

3.2. Markmiðs- og gildissviðsákvæði frumvarpsins.

- Í 1. gr. er að finna þau sjö markmið sem stefnt er að með frumvarpinu verði það lögfest:
1. Stuðla að því að villtir fuglar og villt spendýr fái að þróast eftir lögmálum náttúrunnar.
  2. Tryggja friðun, verndun, viðgang og velferð villtra dýrastofna.
  3. Tryggja að ekki sé gengið á líffræðilega fjölbreytni og búsvæði villtra dýra í þeim mæli að það ógni viðgangi þeirra.
  4. Tryggja að verndarstöðu villtra fugla og villtra spendýra sé ekki spillt með umsvifum manna eða framandi lífverum sem ógnað gætu viðgangi þeirra.
  5. Tryggja að veiðar og önnur nýting á villtum dýrum byggji á vísindalegum, faglegum og haldbærum upplýsingum um stofnstærð, náttúruleg afföll, veiðipól og veiði viðkomandi tegundar eða stofns.
  6. Tryggja veiðieftirlit og virka stýringu á veiðum þeirra villtu fugla og villtu spendýra sem lög þessi taka til.
  7. Tryggja framkvæmd alþjóðlegra samninga og skuldbindinga sem Ísland á aðild að og varða efni laga þessara.

Gert er ráð fyrir að frumvarpið taki til allra villtra fugla og villtra spendýra á íslensku landssvæði, íslenski landhelgi og innan efnahagslögsögu Íslands. Ekki er þó gert ráð fyrir því frekar en í núgildandi lögum að lögin gildi um seli og hvali enda gilda um þau sérlæg.

3.3. Hlutverk stofnana ráðuneytisins.

Í frumvarpinu er kveðið skýrar á um annars vegar stefnumótunarhlutverks umhverfis- og auðlindaráðuneytisins og hins vegar þeirra verkefna sem fagstofnanir ráðuneytisins eiga samkvæmt frumvarpinu að vinna að og bera ábyrgð á. Hér er sérstaklega átti við verkefni og hlutverk Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar, en báðar stofnanirnar gegna lykilhlutverki við framkvæmd þessara mála skv. frumvarpi þessu. Einnig er kveðið skýrar á um hlutverk tiltekinna annarra aðila við framkvæmd þessar mála s.s. hreindýraráðs og Náttúrustofu Austurlands.

Í frumvarpinu er lagt til að skýrar verði kveðið á um að Náttúrufræðistofnun Íslands gegni að meginstefnu til rannsóknar og vöktunarhlutverki í málaflokknum en að Umhverfisstofnun hafi hins vegar umsjón með framkvæmd mála er varðar vernd, friðun og veiðar auk þess sem lagt er til að stofnunin hafi með höndum eftirlit og veiðistjórnun og fari með almenna framkvæmd laganna verði frumvarpið samþykkt.

Einnig er lagt til að sameiginlega fari Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands með veigamikil hlutverk er lýtur að stjórnunar- og verndaráætlunum villtra fugla og villtra spendýra sem verður helsti grundvöllur ráðherra í tengslum við ákvarðanir sem hann þarf að taka við framkvæmd laganna.

3.4. Almenn vernd villtra dýra og búsvæða þeirra.

Í frumvarpinu er lagt til að áfram verði byggt á þeirri meginreglu gildandi laga að öll villt dýr sem heyra undir lögin verði í grunnin friðuð en hins vegar er unnt að aflétta friðun á grundvelli tiltekinna ástæðna. Friðunarákvæðin gilda þó ekki um minka, rottur og mýs í húsum

inni sem er í samræmi við ákvæði núgildandi laga. Gert er ráð fyrir því að löginn taki einnig til villtra dýra sem berast hingað endum og sinnum auk svokallaðra villinga, þ.e. hálfvillt dýr sem framfleyta sér og æxlast í náttúrunni en eru upprunalega dýr sem fæðst hafa í haldi eða eru afkomendur slíkra dýra. Ekki er þó gert ráð fyrir að frumvarpið muni gilda um þá villinga sem teljast gæludýr og skylda er að einstaklingsmerkja (örmerkja) að lögum eins og t.d. ketti og kanínur eða dýr sem flokkuð eru í lögum sem búfé.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir sérstakri heimild fyrir ráðherra til að kveða á um aukna vernd eða sértæka friðun ákveðinna villtra dýra ef ástæða er til, auk þess sem honum er heimilt að kveða á um að strangari reglur skuli gilda um búsvæði eða vistgerðir ef tegundir eru í hættu eða þeim stafi sérstök ógn af mannaferðum eða umferð eða séu á annan hátt sérlega viðkvæm fyrir raski.

Í frumvarpinu er jafnframt lögð áhersla á að auka nokkuð hina almennu vernd villtra dýra. Kveðið á um það að taka skuli tillit til þeirra við skipulag, landnotkun og þegar farið er um náttúruna auk þess sem forðast skuli alla óþarfa truflun á mikilvægustu búsvæðum dýra. Sérstök skylda er lögð á eigendur eða ábyrgðaaðila hunda og katta að gæta að friðhelgi fugla á mikilvægustu búsvæðum fugla um varptíma. Í frumvarpinu er jafnframt lagt til að vernd mikilvægra fuglabjarga, fuglabýggða og selaláttra verði aukin frá því sem nú er t.d. gagnvart flygildum (drónum), gagnvart hljóðmiklum skipum og bátum og gagnvart skotum á sjó. Gert er ráð fyrir að þau svæði sem muni falla undir þessa grein verði sérstaklega skilgreind í reglugerð.

Í frumvarpinu er lögð til sú breyting að alfarið verður óheimilt að veiða fugla í sárum eða ófleyga unga. Þetta er í samræmi við skýrslu villidýranefndarinnar sem taldi ýmis rök standa til þess að banna veiðar á ófleygum ungum. Telja verður að sú hefð að veiða ófleyga unga til matar sé að miklu leyti hverfandi auk þess sem slíkar veiðar stangast á bæði við Parísar- og Bernarsamninginn. Bæði siðferðisrök og dýravelferðarsjónarmið mæla með banni við slíkum veiðum enda á ófleygur ungi sér enga undankomuleið undan veiðimanni ólíkt fullvöxnum fleygum fuglum.

3.5. Aukin áhersla er lögð á umfjöllun um velferð villtra dýra og fugla.

Þrátt fyrir að ákvæði laga um velferð dýra nr. 55/2013 taki einnig til villtra og hálfvilltra dýra var talið rétt að ávarpa velferð villtra dýra og villtra fugla í frumvarpinu. Þar er áhersla lögð á þá grundvallarreglu að skylt sé að sýna villtum dýrum í sínu náttúrulega umhverfi tillitssemi og forðast að valda þeim óþarfri truflun, röskun eða meðhöndlun. Lagt er til að í frumvarpinu verði mælt fyrir um skyldu til að koma sjúkum, særðum eða bjargarlausum villtum dýrum eða fuglum til bjargar ef þess er nokkur kostur eða tilkynna um slík dýr til lögreglu. Jafnframt er kveðið á um það að veiðar á grundvelli laganna skuli vera mannúðlegar og reynt skuli að tryggja skjótan og sársaukalausn dauðadaga. Veiðimenn skulu hér eftir sem hingað til gera allt sem í þeirra valdi stendur til að finna og aflífa skotsærð dýr ef þess er nokkur kostur. Í þessu sambandi er m.a. lagt til að leiðsögumanni með hreindýraveiðum verði beinlínis skylt að aðstoða veiðimann sem hann leiðseigir við að koma skoti á sært dýr ef líkur eru á að veiðimaður nái ekki sjálfur að fella það svo fljótt sem auðið er. Að sama skapi er lagt til að ein af skyldum leiðsögumanns með hreindýraveiðum sé að fella önnur illa særð dýr sem verða á vegi hans á veiðislóð og ekki eru talin eiga sér lífsvon.

3.6. Fötluðum veiðimönnum gefið aukið svigrúm til að stunda frístundaveiðar.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að þeim sem varanlega eru bundnir við hjólastól verði veitt aukið svigrúm til að stunda og njóta frístundaveiða. Almenna reglan við veiðar hérlendis er

að einungis sé heimilt að nýta vélknúin ökutæki til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum en óheimilt sé að skjóta frá slíkum tækjum. Undanþágan sem kveðið er á um í frumvarpinu gerir ráð fyrir að heimilt verði að veita þeim sem varanlega eru bundnir hjólastól leyfi til að skjóta frá kyrrstæðum vélknúnum ökutækjum á vegum eða merktum vegaslóðum eða utan vega ef skilyrði náttúruverndarlaga um akstur á snævi þakinni og frosinni jörð eru uppfyllt.

3.7. Breytingar á aðferðum við veiðar og á óheimilum veiðitækjum.

Lagt er til að í þeirri grein laganna sem fjallar um heimilar veiðiaðferðir verði sérstaklega tekið fram að óheimilt sé að nota flygildi við veiðar. Þar er átt við ómönnuð loftför sem daglega ganga undir heitinu drónar. Nokkrar aðrar breytingar eru lagðar til frá gildandi lögum. Þannig er er lagt til að notkun barefla við veiðar á fíls- súlu- og skarfsungum verði alfarið bönnuð. Er það í samræmi við þá meginreglu sem lögð er til í frumvarpinu að veiðar á ófleygum ungum verði ekki heimilaðar enda stangast þær á við alþjóðlega samninga. Einnig er lagt til að háfaveiðar verði einungis heimilar vegna hefðbundinna lundaveiða en ekki til veiða á álku, langvíu eða stuttnefju. Báðar þessar breytingar eru lagðar til á grundvelli villidýraskýrslunnar. Jafnframt er af dýravelferðarástæðum lagt til að alfarið verði bannað að nota fótboga við veiðar hérlendis.

Í greininni er lagt til að við veiðar verði heimilt að nota hljóðdeyfa á stóra rifflla sem nota miðkveikt skot og uppfylla skilyrði vopnalaga. Slík breyting er í samræmi við það sem gildir í nágrannalöndum okkar. Hljóðdeyfar sem notaðir eru á stóra rifflla við þessar aðstæður dempa skothljóðið niður fyrir sársaukamörk en þeir eru hins vegar langt frá því að vera alveg hljóðlausir. Hljóðdeyfar hafa verið notaðir um skeið við hreindýraveiðar enda vernda þeir eyru veiðimanna og leiðsögumanna með hreindýraveiðum en eru ekki síður ákjósanlegir til að valda ekki umfangsmeiri truflun eða röskun á umhverfi og dýralífi en nauðsynlegt er auk þess sem bakslag verðu minna og hittni betri.

Þó frumvarpið geri áfram ráð fyrir banni við búnaði til þess að miða í myrkri með rafeindatækjum sem stækka eða breyta ímyndinni er lagt til að í lagatexta verði til skýringar og fyllingar tekið fram að þar sé undanskilinn rafeindapunktur eða upplýstur kross í sjónauka eins og algengt er í nútíma sjónaukum.

Kveðið er á um að óheimilt sé að nota lifandi dýr bæði sem bandingja og til þjálfunar veiðihunda. Með bandingja í frumvarpinu er átt við að önnur dýr, t.d. ungvíði þeirra dýra sem ætlunin er að veiða, eru notuð til að lokka veiðidýrið úr felum til að unnt sé að veiða það. Í gildandi lögum er einungis kveðið á um að óheimilt sé að nota lifandi dýr sem bandingja en talið er rétt að það sé sérstaklega tekið fram að einnig sé óheimilt að nota slík dýr til þjálfunar á veiðihundum. Er þessi breyting í samræmi við niðurstöðu villidýraskýrslunnar.

Að lokum er kveðið á um að heimilt verði að nota öll götuskráð vélknúin farartæki til að koma veiðimönnum á veiðislóð, en ekki eingöngu tilteknar gerðir farartækja, eins og er í gildandi lögum. Þar er kveðið á um að nota megi önnur vélknúin farartæki en vélsleða, fjórhjól og önnur torfærutæki til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum. Þetta hefur valdið talsverðum vandkvæðum við framkvæmd gildandi laga. Síðan þau voru samþykkt hafa sum af þeim farartækjum sem bönnuð eru samkvæmt gildandi lögum fengið heimild til aksturs á vegum landsins til jafns við önnur götuskráð farartæki. Erfitt er því að banna tilteknar gerðir af götuskráðum vélknúnum farartækjum en ekki önnur. Áfram er hins vegar lagt til að vélknúin farartæki megi eingöngu nota til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum og þá eingöngu á vegum eða merktum vegaslóðum. Bann við því að hafa undir höndum hlaðin skotvopn nær vélknúnu ökutæki en 250 metra er eftir sem áður til staðar eins og kveðið er á um í gildandi lögum.

3.8. Válistar verði lögfestir hérlendis.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur á undanförunum árum unnið að gerð válista yfir fuglategundir í hættu hérlendis þrátt fyrir að í íslenskum lögum sé ekki kveðið á um gerð slíkra lista. Slíkir listar eru skrár yfir lífverutegundir sem eiga undir högg að sækja eða eru taldar vera í tiltekinni hættu í tilteknu landi eða svæði. Í frumvarpinu er lagt til að eitt af verkefnum Náttúrufræðistofnunar Íslands skuli vera að taka saman og birta á vefsetri sínu slíka válista um villta fugla og villt spendýr. Gert er ráð fyrir að válistarnir verði unnir samkvæmt alþjóðlega viðurkenndum stöðlum og leiðbeiningum um gerð slíkra lista og að stofnunin skuli endurmeta þá á fimm ára fresti eða oftár ef þörf er talin á. Í frumvarpinu er jafnframt gert ráð fyrir að slíkir válistar fá ákveðna stöðu að lögum enda lagt til að mælt verði fyrir um að séu tilteknar tegundir dýra eða fugla skilgreindar á válistum í nokkurri hættu, í hættu eða í bráðri hættu, skuli eins og unnt er veita slíkum tegundum og búsvæðum hennar viðeigandi vernd við framkvæmd laganna. Ljóst er að slíkir válistar geta orðið mikilvægt hjálpartæki við gerð stjórnunar- og verndaráætlana vegna einstakra tegunda eða stofna villtra dýra.

3.9. Stjórnunar- og verndaráætlanir verði helsta undirstaða ákvarðana við framkvæmd laganna.

Ein af helstu breytingum sem kveðið er á um í frumvarpinu miðað við gildandi lög er að mælt er fyrir um gerð svokallaðra stjórnunar- og verndaráætlana fyrir alla tegundir eða stofna villtra fugla og villtra spendýra. Með gerð slíkra áætlana er lagður mikilvægur grunnur að því að ávallt verði byggt á haldbærum, faglegum og vísindalegum upplýsingum við stýringu og stjórnun á stofnum villtra dýra. Með þessari aðferðarfræði yrði eins og kostur er tryggt að á einum stað verði að finna allar nauðsynlegar upplýsingar sem liggja þurfa fyrir um hlutaðeigandi tegund eða stofn áður en stjórnvöld taka mikilvægar ákvarðanir á grundvelli laganna. Slíkar áætlanir yrðu birtar opinberlega þannig að þær yrðu aðgengilegar almenningi.

Þótt gert sé ráð fyrir því að stjórnunar- og verndaráætlunin sé ein heildstæð áætlun þá er áætlunin í raun tvískipt. Kveðið er á um það að Náttúrufræðistofnun Íslands, sem samkvæmt lögum um stofnunina stundar grunnrannsóknir í dýrafræði og náttúru Íslands, sjái um gerð verndarhluta áætlunarinnar. Í þeim hluta áætlunarinnar gerir stofnunin grein fyrir mati sínu á stofnstærð, stofnþróun, útbreiðslu, viðkomu, veiðipoli og ákjósanlegri verndarstöðu hlutaðeigandi tegundar eða stofns og breytingar þar á.

Hinn hluti áætlunarinnar er stjórnunarhlutinn. Í frumvarpinu er kveðið á um að Umhverfisstofnun, sem fer með stjórnsýslu og framkvæmd þessara mála samkvæmt frumvarpinu, sjái um gerð þess hluta áætlunarinnar. Gert er ráð fyrir að stjórnunarhluti áætlunarinnar byggi á verndarhluta hennar og fjalli um hvort rétt sé að auka við, endurheimta, viðhalda eða minnka núverandi stofnstærð og útbreiðslu tiltekinnar tegundar, ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef það á við og aðgerðum til að bregðast við tjóni af völdum villtra fugla og villtra spendýra. Auk þess er lagt til að Umhverfisstofnun hafi það verkefni með höndum að hafa umsjón með gerð og skilum á heildaráætluninni til ráðherra til samþykktar og birtingar þannig að það verkefni sé á höndum eins skilgreinds aðila innan stjórnsýslunnar.

Í meginatriðum er í stjórnunar- og verndaráætlun gert ráð fyrir að Náttúrufræðistofnun Íslands leggi fram sjónarmið sín um mat á viðkomandi stofni og verndarþörf hans en Umhverfisstofnun leggi að því búnu fram tillögur á grundvelli þess hvernig rétt sé að vinna úr niðurstöðunum til að ná fram skilgreindu markmiði. Sé gert ráð fyrir því í áætluninni að fyrir hendi sé grundvöllur til að veiða úr stofninum skal í stjórnunarhluta áætlunarinnar fylgja

útfærðar tillögum Umhverfisstofnunar um það hvernig lagt er til að slíkum veiðum skuli háttáð. Í stjórnunar- og verndaráætlunum vegna einstakra stofna eða tegunda verður þannig annars vegar lagt mat á nauðsynlega verndun og friðunar og hins vegar eðlilega og sjálfbæra nýtingu. Með slíka heildstæða áætlun í höndunum er verið að tryggja að ákvörðun um friðun eða nýtingu einstakra tegunda eða stofna villtra dýra sé byggð á vel undirbyggðum vísindalegum forsendum.

Ljóst er að það mun taka nokkurn tíma og þarfnast talsverðrar samhæfingar og samvinnu hlutaðeigandi stofnana að gera stjórnunar- og verndaráætlanir fyrir allar tegundir eða stofna villtra dýra á Íslandi. Því er í frumvarpinu kveðið á um það að stofnanirnar forgangsraði verkefninu með þeim hætti að áhersla verði lögð á að ljúka gerð slíkra áætlana varðandi villt spendýr og villta fugla sem sætt hafa nytjaveiðum hérlendis eða tegundir sem taldar eru valda tjóni við tiltekna aðstæður, eins og t.d. refi og tiltekna tegundir fugla. Sama gildir um minka sem er ágeng framandi tegund sem mikilvægt er að reyna að útrýma með öllu úr náttúru Íslands. Þegar stjórnunar- og verndaráætlanir fjalla um tegundir eða stofna sem kunna að valda tjóni myndu slíkar áætlanir þá leggja almennt eða sértækt mat á tjónsáhættuna og ef niðurstaðan væri sú að rétt geti verið að varna tjóni með veiðum yrðu þá að finna í áætluninni útfærðar tillögur um það hvernig best væri að standa að veiðunum, annað hvort á landinu öllu eða tilteknum svæðum eða við tiltekna aðstæður, til að takmarka tjón af völdum hlutaðeigandi tegundar.

Þegar stjórnunar- og verndaráætlanir liggja orðið fyrir um einstakar tegundir eða stofna munu þær verða veigamikill faglegur grundvöllur fyrir ráðherra áður en hann tekur ákvarðanir t.d. um afléttingu friðunar til nytjaveiða eða til veiða til varnar tjóni og um það hvernig haga beri slíkum veiðum. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að samþykktar stjórnunar- og verndaráætlanir hafi einnig mikilvægu hlutverki að gegna við að marka ákveðinn og skýran ramma um heimildir til handa Umhverfisstofnunar til veita undanþágur til veiða á tilteknum tegundum dýra sem taldar eru valda tjóni á vissum stöðum eða við tiltekna aðstæður jafnvel þó almennt friðun hafi ekki verið aflétt af hlutaðeigandi tegund.

Þar sem ljóst er að nokkurn tíma mun taka að gera stjórnunar- og verndaráætlanir fyrir allar tegundir veiðidýra og þær tegundir sem kunna að valda tjóni þá er gert ráð fyrir því í bráðabirgðaákvæði laganna að ráðherra verði heimilt að aflétta friðun með sama hætti og verið hefur þrátt fyrir að slíkar áætlanir liggja ekki fyrir á ákveðnu aðlögunartímabili.

3.10. Veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum verði sjálfbærar.

Í frumvarpinu er gengið út frá þeirri meginreglu að öll villt dýr séu í grunninn friðuð með tilteknum skilgreindum undantekningum. Í frumvarpinu er jafnframt byggt á þeirri meginreglu að allar veiðar og aðrar nýttjar villtra spendýra og villtra fugla, þ.á m. svokallaðar hlunnindaveiðar, skuli vera sjálfbærar og lúta veiðistjórnun.

Mikilvægt er að ekki sé gengið um of á stofna villtra spendýra og villtra fugla með ofveiði jafnvel þótt slík veiði eigi sér sögulegar eða menningarlegar hefðir. Því er lagt til að engar veiðar eða nýttjar séu undaskildar þessari mikilvægu reglu nema veiðar sé beinlínis til að minnka stofninn eða jafnvel útrýma honum ef um er að ræða ágengar framandi lífverur.

3.11. Tekið er með markvissari hætti á tjóni vegna villtra dýra og villtra fugla.

Í frumvarpinu er gengið út frá þeirri meginreglu að ávallt fari fram ákveðin greining og mat á því tjóni sem einstakar tegundir villtra dýra geta valdið. Í þessu sambandi verður þó að hafa í huga að hluti þeirra dýra og fuglategunda sem veiðdar hafa verið nánast án takmarkana í gegn um tíðina eru órjúfanlegur hluti af náttúru og lífríki landsins. Hér er mikilvægt að litið

sé til þess hvers eðlis tjónið af völdum villtra dýra sé í raun og veru. Þar er t.d. ástæða til að greina hvort tjónið sé aðallega á lífríki annarra villtra dýra og að tjónið sé þannig eðlilegur hluti af náttúrulegum ferlum eins og t.d. þegar ránfugl eða refur veldur tjóni í hreiðrum villtra fugla. Jafnvel þótt slíkt tjón teljist vera hluti af náttúrulegum ferlum kann það hins vegar í sumum tilvikum að vera tjón sem er þess eðlis að úrræði þurfa að vera til staðar að verjast slíku tjóni eins og t.d. í friðlýstum æðarvörpum þar sem umtalsverðir fjárhagslegir hagsmunir æðarvarpseiganda kann að vera raskað. Við mat á tjóni af völdum villtra dýra verður að veða saman umfang tjóns og hættu á tjóni við þau viðbrögð sem ákveðið er að beita til að varna tjóninu.

Í frumvarpinu er kveðið á um það að ráðherra geti eins og í gildandi lögum aflétt almennri friðun einstakra tegunda villtra dýra, enda sé í stjórnunar- og verndaráætlun talin hætta á að slíkar tegundir geti valdið raunverulegu og skilgreindu tjóni á heilsu fólks eða búfænaðar, ógnun við öryggi, umtalsverðu fjárhagslegu tjóni eða tjóni á náttúru landsins og líffræðilegri fjölbreytni þess. Ráðherra getur einnig í reglugerð skilgreint að við tilteknar aðstæður, t.d. við friðlýst æðarvörp sé umráðamönnum þess veittar heimildir til að verja æðarvarpið með veiðum á tilteknum tegundum fugla eða villtra dýra.

Þótt ráðherra hafi ekki aflétt friðun af tilteknum tegundum villtra dýra og villtra fugla er kveðið á um það í frumvarpinu að Umhverfisstofnun verði heimilað, á grundvelli þess að stofnunin fari með veiðistjórnun og framkvæmd þessara mála, að veita tilteknar skilgreindar undanþágur til veiða til varnar tjóni þrátt fyrir friðunina, enda séu undanþágurnar í samræmi við það sem fram kemur í stjórnunar- og verndaráætlunum. Slíkar undanþágur geta t.a.m. beinst gegn tegundum villtra fugla sem ógna kunna flugöryggi eða tilteknar heilsufarslegrar áhættu eins og t.d. vegna sýkingar eða mengunar sem kemur upp á tilteknum stað. Mikilvægt er að Umhverfisstofnun geti brugðist hratt við í slíkum tilvikum. Gert er ráð fyrir að þessi aðferðarfræði við veiðar á villtum dýrum til varnar tjóni geti orðið til þess að slíkar veiðar verði markvissari en skv. gildandi lögum. Hægt er þá að veita slíkar undanþágur á tilteknum stað eða við tilteknar aðstæður frekar en að almennri friðun slíkra tegunda sé ávallt aflétt.

3.12. Breytingar á veiðikortakerfinu.

Í frumvarpinu er kveðið á um tilteknar breytingar á núverandi veiðikortakerfi. Í fyrsta lagi er þar lagt til að veiðikort þurfi til allra annarra veiða en til rottuveiða og til veiða á músum innandyra. Í frumvarpinu er því lögð til sú breyting frá gildandi lögum að til minkaveiða þurfi að hafa veiðikort. Sama gildir um eggjatöku. Hvort tveggja byggir á tillögum í villidýraskýrslunni. Kveðið er á um það í frumvarpinu að ekki sé gerður sérstakur greinarmunur á veiðikortum og svokölluðum hlunnindakortum. Þeir aðilar sem rétt hafa til hlunnindaveiða samkvæmt lögnum myndu því fá hefðbundið veiðikort þar sem réttur til hlunnindaveiðanna eða eftir atvikum til eggjatöku er sérstaklega tilgreindur. Mikilvægt er að veiðiskýrslum sé skilað um allar veiðar, einnig eggjatöku og hlunnindaveiðar, þannig að veiðitölur séu eins fullnægjandi og hægt er. Með því að fella eggjatöku og hlunnindaveiðar undir almennar reglur um veiðikort þá fylgir sú skylda að skila veiðiskýrslu vegna veiðanna. Veiðitölur eru mikilvægur hluti í vísindalegu mati á umræddum veiðistofnum. Ef sótt er um veiðikort eingöngu til eggjatöku eða aðrar veiðar en skotveiðar er hins vegar lagt til að heimilt sé að gefa það út án þess að hlutaðeigandi þurfi að sitja hefðbundið veiðikortanámskeið auk þess sem aldurstakmark til að sækja um slík veiðikort er lægra og miðast ekki við aldurstakmark til að fá skotvopnaleyfi skv. vopnalögum.

3.13. Kveðið er á um veiðistjórnun og veiðieftirlit í frumvarpinu.

Í frumvarpinu er kveðið á um veiðistjórnun og að hún verði aukin umtalsvert frá því sem núgildandi lög gera ráð fyrir. Fram kemur að veiðistjórnun og áætlunargerð opinberra aðila skuli byggjast eins og kostur er á sem bestri vísindalegri þekkingu. Til að framfylgja stjórnunar- og verndunaráætlun er gert ráð fyrir að Umhverfisstofnun verði heimilað að grípa til ýmissa nauðsynlegra aðgerða til að framfylgja veiðistjórnun og aðgerðum henni tengdri. Gert er ráð fyrir að stjórnunar- og verndaráætlanir einstakra tegunda villtra fugla og villtra dýra, sem samþykkt hefur verið af ráðherra, marki ákveðinn og skýran ramma um þær heimildir sem stofnunin hefur til aðgerða á þessu sviði.

Í frumvarpinu er jafnframt lagt til að sérstaklega verði kveðið á um veiðieftirlit Umhverfisstofnunnar. Slíkt veiðieftirlit felur t.a.m. í sér eftirlit með því að friðaðar eða verndaðar dýrategundir séu ekki veiddar, að ekki sé veitt á landssvæðum þar sem veiðar eru ekki heimilar, að tegundir séu ekki veiddar á þeim tímum sem veiðar eru ekki heimilar, að veiðiaðferðir séu í samræmi við lög og að þeir sem stunda veiðar á tegundum sem heimilaðar eru samkvæmt lögum hafi til þess veiðikort og tilskilin leyfi. Mikilvægt er að Umhverfisstofnun sem sinnir almennri framkvæmd þessara mála hafi veiðivörslu og samræmt skipulag hennar jafnframt sem eitt af verkefnum sínum. Ekki er hins vegar gert ráð fyrir því í frumvarpinu að þáttur lögreglu í almennu eftirliti skerðist með einhverjum hætti frá því sem nú er þótt lagt sé til veiðieftirlit verði eitt af verkefnum Umhverfisstofnunar. Lögreglan mun áfram sinna hefðbundnu eftirliti sínu vegna lögbrota á þessu sviði sem og vegna annarra brota gegn lögum, hvort sem það er með ólögmætum veiðum, eftirlit með framfylgd skotvopnalaga eða öðrum brotum á landslögum sem snúa að þessum málaflokki. Miklu skiptir hins vegar að fyrir hendi sé almenn vitneskja í samfélaginu að fyrir hendi sé samræmt og virkt eftirlit með hvers kyns veiðum á villtum spendýrum og fuglum sem ná til landsins alls. Kveðið er á um að Umhverfisstofnun skuli í þessu skyni útbúa sérstaka eftirlitsáætlun til þriggja ára um veiðieftirlit stofnunarinnar og að stofnunin skuli sinna eftirlit sínu á grundvelli hennar.

3.14. Meginregla frumvarpsins er að veiðar séu almennt frístundaveiðar.

Í frumvarpinu er lagt til í samræmi við villidýraskýrsluna að meginreglan verði sú að nytjaveiðar á villtum spendýrum og villtum fuglum verði almennt frístundaveiðar einstaklinga en að þær séu ekki stundaðar í atvinnuskyni. Í þessu skyni er lagt til að veiðiafurðir séu almennt ekki seldar nema hlutaðeigandi veiðistofn þoli veiðar og sölu slíkra afurða á sjálfbæran hátt. Gert er ráð fyrir að í stjórnunar- og verndaráætlunum einstakra stofna verði tekið á þessu atriði og í áætluninni verði metið hvort umræddur stofn þoli sölu á veiðiafurðum með sjálfbærum hætti.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Ákvæði frumvarpsins ganga ekki gegn ákvæðum stjórnarskrár. Þó lagt sé til að tiltekna veiðar, eins og veiðar ófleygra unga og ákveðinna tegunda fugla í háf, verði ekki heimilaðar verður ekki talið að slíkt gangi gegn eignarréttarákvæði stjórnarskrár. Telja verður að slíkt bann sé innan þeirra almennu takmarkana sem heimilt er að setja eignarréttindum með almennum lögum á grundvelli veigamikilla náttúruverndar- og velferðarsjónarmiða. Ýmsar breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu er einnig liður í því að uppfylla tiltekna alþjóðlegar skuldbindingar sem Ísland hefur gengist undir á sviði náttúruverndar og umhverfismála.

5. Samráð.

Við gerð skýrslu nefndar um lagalega og lagalega og stjórnsýslulega stöðu villtra fugla og spendýra sem fjallað er um hér að framan (villidýraskýrslan) og frumvarp þetta byggist í stórum dráttum á voru fulltrúar tilnefndir af Umhverfisstofnun, Dýralæknafélagi Íslands, Náttúrufræðistofnun Íslands, Fuglavernd, Skotveiðifélagi Íslands, auk fulltrúa tilnefndum af frjálsum félagasamtökum á sviði náttúruverndar. Við gerð og vinnslu tillagna nefndarinnar var jafnframt leitað eftir samráði við mikinn fjölda hagaðila, samtaka og stofnana. Um samráðiðið og þá aðila sem haft var samráð við er sérstaklega fjallað á bls. 2-4 í 1. viðauka skýrslunnar.

Við gerð lagafrumvarps þessa var einnig óskað eftir samráði við eftirfarandi stofnanir, auk áhuga- og hagsmunasamtök um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum: Umhverfisstofnun, Náttúrufræðistofnun Íslands, Matvælastofnun, Bændasamtök Íslands, Landsamband veiðifélaga, Samband Íslenskra sveitarfélaga, Skotvís, Samtök náttúrustofa, Fuglavernd, Landvernd, Náttúruverndarsamtök Íslands, Dýraverndarsambands Íslands, Landssambands veiðifélaga, Hreindýraráð, Félags leiðsögumanna með hreindýraveiðum og Félags atvinnuveiðimanna á ref og mink. Allflestum sem boðið var til samráðsins tóku þátt í því á vinnslutíma frumvarpsins.

6. Mat á áhrifum.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 1. gr. laganna er að finna helstu markmið sem stefnt er að með frumvarpi til laga um villta fugla og villt spendýr. Markmiðsákvæðin eru að nokkru leyti samhljóða þeim meginreglum eða meginsjónarmiðum sem nefnd um lagalega og lagalega og stjórnsýslulega stöðu villtra fugla og spendýra byggði á við tillögugerð sína. Í heild má segja að markmiðsákvæði frumvarpsins byggist á því að hið villta dýralíf landsins skuli hafa lögverndaðan tilverugrundvöll og að meginreglan sé að villtir fuglar og villt dýr og búsvæði þeirra skuli njóta friðunar og verndunar og að tilverugrundvelli þeirra skuli ekki raskað nema með sjálfbærri nýtingu eins og t.d. nytjaveiðum eða þegar villtir fuglar eða villt spendýr valda tjóni. Í báðum tilvikum er lagt til að haldbær gögn liggi fyrir áður en slíkar ákvarðanir eru teknar.

Um 2. gr.

Í greininni kemur fram að ákvæði laganna taki til allra villtra fugla og villtra spendýra á íslensku yfirráðasvæði, hvort sem er á landi eða sjó og innan efnahagslögsögu Íslands, nema hvala og sela.

Í 3. mgr. 2. gr. laga nr. 64/1994, um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, kemur fram að lögín nái til efnahagslögsögu Íslands. Skv. 3. gr. laga nr. 41/1979, um landhelgi, aðlægt belti, efnahagslögsögu og landgrunn, er efnahagslögsaga skilgreint með eftirfarandi hætti: „Efnahagslögsaga Íslands er svæði utan landhelgi sem afmarkast af línu sem alls staðar er 200 sjómíli frá grunnlínum landhelginnar (...)“ Ljóst er að gildissvið núgildandi laga er því of þröngt ákvarðað þar sem lögín taka einungis til efnahagslögsögunnar. Í greininni er því lögð til breyting á gildissviðinu þannig að lögín, verði þau samþykkt, nái til íslensks yfirráðasvæðis, hvort sem er á landi eða sjó innan efnahagslögsögu Íslands.

Hvalir og selir eru undanskildir gildissviðsákvæði frumvarpsins eins og í gildandi lögum.

Um 3. gr.

Lagt er til að mun fleiri orð og hugtök sem snúa að málefnum frumvarpsins verði skilgreind í greininni en er að finna í orðskýringum gildandi laga. Ljóst er að þrátt fyrir að sum þessara orða og hugtaka sé ekki að finna í frumvarpinu sjálfu er samt sem áður mikilvægt að merkingin sé skýr enda gert ráð fyrir að þau verði notuð í tengslum við stjórnvaldsreglur sem settar verða til frekari útfærslu á einstökum greinum, í stjórnunar- og verndaráætlunum eða með öðrum hætti við framfylgd frumvarpsins verði það að lögum.

Um 4. gr.

Í 4. gr. er lögð áhersla á stefnumótunarhlutverk ráðherra í málaflokknum ásamt því að hann fari með yfirstjórn mála er varða friðun, verndun, og veiðar á villtum spendýrum og villtum fuglum samkvæmt frumvarpinu.

Um 5. gr.

Í 1. mgr. 5. gr. er fjallað um hlutverk stofnana. Þar er tekið fram að Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands skuli vera ráðherra til ráðgjafar um framkvæmd laganna og gera tillögur varðandi friðun, verndun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum eftir því sem frumvarpið mælir fyrir um eða ráðherra óskar sérstaklega eftir, auk annarra verkefna sem stofnununum kunna að verða sérstaklega falin. Þessi grein frumvarpsins er að mestu í samræmi við sambærilegt ákvæði 2. mgr. 3. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. kemur fram að Matvælastofnun fari með málefni er snúa að velferð villtra fugla og villtra spendýra. Greinin er í samræmi við lög nr. 55/2013 um velferð dýra sem einnig tekur til villtra fugla og villtra spendýra.

Um 6. gr.

Í 1. mgr. kemur fram sú megináhersla að Náttúrufræðistofnun Íslands gegni fyrst og fremst sérstöku vöktunar- og rannsóknarhlutverki vegna villtra fugla og villtra spendýra sem heyra undir frumvarpið. Þar hefur stofnunin t.d. veigamiklu hlutverki að gegna við gerð sérstaks verndarhluta stjórnunar- og verndaráætlunar skv. 16. gr., sem kveður á um að hún geri grein fyrir mati stofnunarinnar á stofnstærð, stofnþróun, útbreiðslu, viðkomu, veiðipoli og ákjósanlegri verndarstöðu hlutaðeigandi tegundar eða stofns og breytingar þar. Stofnunin gerir einnig tillögur um friðun og verndun einstakra tegunda eða stofna. Mælt er fyrir um sérstakar vöktunaráætlanir skuli gerðar vegna þeirra tegunda þar sem friðun hefur verið aflétt af og heimild veitt til veiða eða annarra nytja. Mikilvægt er að slíkar tegundir eða stofnar sæti sérstakri og virkri vöktun.

Í 2. mgr. greinarinnar er mælt fyrir um hlutverk stofnunarinnar við að vinna, uppfæra og birta válista yfir villta fugla og villt spendýr sem heyra undir frumvarpið. Henni er jafnframt ætlað það hlutverk að birta lista yfir ábyrgðartegundir villtra fugla og villtra spendýra sem Íslendingar bera sérstaka ábyrgð á skv. alþjóðlegum samningum.

Um 7. gr.

Í greininni er kveðið á um hlutverk Umhverfisstofnunar. Mælt fyrir um talsvert víðtækara hlutverk stofnunarinnar við framkvæmd laganna en gert er ráð fyrir í núgildandi lögum. Í mörgum tilvikum hefur stofnunin hins vegar sinnt hluta af þeim verkefnum sem fjallað er um í greininni og lagt er til að verði lögfest í frumvarpinu. Í greininni kemur fram að gert sé ráð fyrir að Umhverfisstofnun hafi með höndum umsjón og eftirlit með framkvæmd laganna og stjórnri aðgerðum af opinberri hálfu sem ætlað er að hafa áhrif á verndun tegunda, stofnstærð og útbreiðslu villtra dýra og aðgerðum til að koma í veg fyrir tjón af þeirra völdum.

Í greininni er mælt fyrir um að Umhverfisstofnun vinni stjórnunar- og verndaráætlun og hafi umsjón með gerð og vinnslu slíkra áætlana. Gert er ráð fyrir að bæði Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands komi að gerð stjórnunar- og verndaráætlunum. Byggt er á því að Náttúrufræðistofnun Íslands sjái alfarið um verndarhluta áætlunarinnar, enda byggist verndarhlutinn á rannsóknum og vöktun einstakra tegunda og mati stofnunarinnar á ástandi stofna út frá slíkum gögnum. Stjórnunarhlutinn er hins vegar á hendi Umhverfisstofnunar og skal byggjast á verndarhluta áætlunarinnar. Kveðið er á um að í stjórnunarhluta áætlunarinnar felist hlutverk Umhverfisstofnunar í að leggja til nauðsynlegar stjórnunarlegar aðgerðir byggðar á verndaráætlun til að stuðla að ákjósanlegri verndarstöðu, ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef það á við og aðgerðum til þess að bregðast við tjóni. Þrátt fyrir að stofnanirnar beri ábyrgð á mismunandi þáttum í áætluninni er mikilvægt að fyrir liggja með skýrum hætti hver beri ábyrgð á heildaráætluninni sjálfri og gerð hennar. Því er lagt til að Umhverfisstofnun verði sá aðili sem beri ábyrgð á gerð og vinnslu heildaráætlunar einstakra tegunda og sjái um að koma henni til ráðherra til skoðunar og samþykktar.

Í greininni er jafnframt kveðið á um hlutverk Umhverfisstofnunar í tengslum við námskeið vegna veiða, útgáfu veiðikorta, við veiðar, fræðslu og upplýsingahlutverk hennar vegna nytjaveiða og veiða til að varna tjóni auk hlutverks hennar við veiðistjórnun og veiðiefirlit auk söfnunar upplýsingar.

Um 8. gr.

Að mörgu leyti er um að ræða efnislega sambærilega samráðsheimild og er að finna í 4. mgr. 3. gr. gildandi laga nr. 64/1994. Lagt er hins vegar til að ekki verði um að ræða fortakslausa skyldu til að viðhafa samráð við alla þá aðila sem taldir eru upp í greininni sem samráðsaðilar í öllum tilvikum. Rétt er talið að hægt verði að einskorða slíkt samráð við þá aðila sem eru hagaðilar í einstökum tilvikum. Þannig kann í dæmaskyni t.d. að vera ónauðsynlegt að hafa samráð við Fuglavernd um málefni sem snúa eingöngu að hreindýrastofninum. Í greininni er Matvælastofnun bætt við þá aðila sem samráð skal hafa við ef málefnið snýr að velferð villtra fugla og villtra dýra.

Um 9. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um þá meginreglu að allir villtir fuglar og villt spendýr, þar með talin þau dýr sem koma reglulega eða kunna að berast til landsins af sjálfsdáðum séu friðuð nema annað sé tekið fram í lögum eða að friðun hafi verið aflétt. Þetta ákvæði er efnislega sambærilegt ákvæði 1. mgr. 6. gr. núgildandi laga. Tekið er þó fram í frumvarpinu að minkar, rottur og mýs í húsum inni njóti þó ekki friðunar eða verndar samkvæmt frumvarpinu. Er það í samræmi við gildandi lög og ekki er talin ástæða til að breyta því.

Í 2. mgr. er kveðið á um að ráðherra sé heimilt að fenginni tillögu Náttúrufræðistofnunar Íslands og að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar að kveða á um aukna friðun eða verndun ákveðinna tegunda villtra fugla og villtra spendýra ef ástæða er til. Eðlilegt er talið að ráðherra hafi slíka heimild t.d. í þeim tilvikum að nauðsynlegt er talið að bregðast þurfi við með mjög skjóttum hætti og ekki er talið ráðlegt að bíða endurskoðaðrar stjórnunar- og verndaráætlunar áður en taka þarf ákvörðun um aukna friðun eða vernd.

Í 3. mgr. er kveðið á um heimildir ráðherra til að kveða á um að strangari reglur skuli gilda um búsvæði eða vistgerðir ef sýnt þykir að ákveðin tegund eða tegundir séu í hættu og stafi sérstök ógn af mannferðum eða umferð eða sé sérstaklega viðkvæm fyrir raski. Þrátt fyrir að náttúruverndarlög mæli almennt fyrir um svokallaða búsvæðavernd þykir rétt að í lögum um

villta fugla og villt spendýr séu einnig að finna ákvæði sem hnykkja á heimild ráðherra til nauðsynlegrar verndar búsvæða villtra dýra.

Um 10. gr.

Í greininni eru tekin saman í eina grein helstu ákvæði gildandi laga sem snúa að verndun villtra fugla og villta spendýra og búsvæða þeirra auk þess sem lagðar eru til ákveðnar breytingar í átt til aukinnar verndar frá gildandi lögum.

Í 1. mgr. er kveðið á um það að við skipulag, landnotkun og ferð um náttúruna skuli eins og kostur er taka tillit til villtra fugla og villtra spendýra og búsvæða þeirra. Greinin er sambærileg 2. ml. 2. gr. 6. gr. 1. 64/1994 að öðru leyti en því að bætt hefur verið við að við ferð um náttúruna beri einnig að taka tillit til villtra dýra.

Í 2. mgr. er kveðið á um að forðast skuli alla óþarfa truflun á dýralífi og röskun á búsvæðum, lykilbúsvæðum og lykilstöðum. Ljóst er að ýmsar athafnir manna geta valdið truflun eða röskun á slíkum svæðum, en með ákvæðinu er lögð áhersla á að slíkri truflun eða röskun sé haldið í lágmarki og að hún eigi sér ekki stað að óþörfu. Í greininni er að finna nýmæli á þann veg að eigendum eða ábyrgðaraðilum hunda og katta beri að virða friðhelgi fugla á búsvæðum, lykilbúsvæðum og lykilstöðum um varptímann og gera þær ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að forða tjóni og röskun af þeirra völdum. Mikilvægt er að kveðið sé á um aðgæsluskyldu í þessa veru enda geta slík dýr valdið umtalsverðu tjóni á slíkum svæðum sé ekki hugað að ráðstöfunum til að koma í veg fyrir umferð þeirra um slík svæði á varptíma.

Í 3. mgr. frumvarpsins er kveðið á um sérstaka vernd fuglabjarga, fuglabyggða og selalátra. Um er að ræða nokkrar efnisbreytingar frá 4. mgr. 17. gr. nógildandi laga nr. 64/1994 þar sem er að finna almennt ákvæði um vernd fuglabjarga. Í þessari grein frumvarpsins er lagt til að gildandi ákvæði verði víkkað nokkuð þannig að það taki ekki einungis til fuglabjarga heldur einnig mikilvægra fuglabyggða og selalátra. Mikilvægt er að slík búsvæði njóti sambærilegrar verndar og fuglabjörg. Erfitt er að átta sig á hvaða svæði geti fallið undir greinina enda geta t.d. mjög margir staðir á landinu fallið að einhverju marki undir hugtakið fuglabyggðir svo dæmi sé tekið. Gert er því ráð fyrir að mikilvægustu fuglabyggðir, fuglabjörg og selalátrur sem ákvæði þetta á að taka til verði talin upp og tilgreind í reglugerð. Í greininni er kveðið á um að óheimilt sé að fljúga flygildum eða sigla hljóðmiklum skipum eða bátum eða vera með háreisti eða annan hávaða við þessi mikilvægu búsvæði villtra dýra innan þeirra fjarlægðarmarka sem skilgreind verða í reglugerð. Flygildi (drónar) voru ekki búnir að ryðja sér til rúms með jafn almennum hætti og nú er þegar gildandi lög voru sett. Einnig hefur á síðari árum borið nokkuð á truflun á slíkum stöðum af völdum hljóðmikilla báta og skipa sem nýtt eru til skoðunarferða. Í greininni er alls ekki verið að leggja til fortakslaust bann við siglingum á þessum svæðum heldur verið að mæla fyrir um að slíkar siglingar valdi ekki meiri óþarfa truflun á slíkum búsvæðum en nauðsyn ber til og að hægt verði í reglugerð að mæla fyrir um ákveðin viðmið um hávaða frá slíkum farartækjum og fjarlægð frá búsvæðum t.d. á varptíma ef þörf verður talin á. Að lokum er í málsgreininni kveðið á um það að ekki sé heimilt að hleypa af skoti á sjó nærri fuglabjörgum og mikilvægum fuglabyggðum en 2000 metrum. Í 4. gr. 17. gr. gildandi laga er mælt fyrir um að þessi fjarlægð skuli vera 500 metrar á sjó. Talið er að sú fjarlægð sé í mörgum tilvikum of lítil enda geta skothljóð borist langar leiðir og magnast t.d. í grennd við sjávarhamra. Þessi breyting er í samræmi við þær tillögur sem lagðar voru til í villidýraskýrslunni auk þess sem fjarlægðarmörkin sem lögð eru til í frumvarpinu eru í samræmi við fjarlægðarmörk gildandi laga um skot við friðlýst æðarvörp, sbr. 20. gr. 1. 64/1994.

Í 4. mgr. er að finna ákvæði sem er í samræmi við 5. mgr. 17. gr. 1. 64/1994 sem leggur bann við að veiðum á fuglum í sárum. Í greininni er hins vegar kveðið á um að einnig verði óheimilt sé að veiða ófleyga unga. Ljóst er að sú hefð að veiða ófleyga unga til matar er að miklu leyti hverfandi. Slíkar veiðar stangast auk þess á við ýmsa alljóðlega samninga sem Ísland er aðili að. Hér má nefna að slíkar veiðar eru bæði andstæðar Parísarsamningnum og Bernarsamningnum. Telja verður auk þess að bæði siðferðisrök og dýravelferðarsjónarmið mæli með banni við slíkum veiðum enda á ófleygur ungi sér enga undankomuleið undan veiðimanni ólíkt fullvöxnum fleygum fuglum. Þessi breyting er í samræmi við þær tillögur sem lagðar eru til í villidýraskýrslunni.

Um 11. gr.

Kveðið er á um velferð villtra fugla og villtra dýra í 11. gr. frumvarpsins. Ljóst er að lög um velferð dýra, nr. 55/2013, gilda um villt dýr og villta fugla auk hálfvilltra dýra eða svokallaðra villinga. Þrátt fyrir að lög um velferð dýra nái einnig villtra dýra og fugla þykir rétt að einnig sé kveðið á um velferð þeirra í frumvarpi þessu af þeirri augljósu ástæðu að það fjallar að stórum hluta einnig um veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum.

Í 1. og 2. mgr. er kveðið á um að skylt sé að sýna villtum fuglum og villtum spendýrum hvar sem er á landinu varkárni, nærgætni og tillitssemi og forðast óþarfa truflun, röskun eða meðhöndlun. Jafnframt er kveðið á um að við alla nauðsynlega meðhöndlun, afskipti eða veiðar villtra fugla og villtra spendýra skuli þess gætt eins og kostur er að meðferð þeirra sé réttlæt看leg og að þau verði ekki fyrir óþarfa ótta, sárauka, þjáningu, streitu, hræðslu eða óþægindum. Í báðum þessum málsgreinum felst viðurkenning á því að dýr séu skyni gæddar verur sem hafa sjálfstæðan tilverurétt óháð því hvornig þau nýtast mannum fjárhagslega eða efnahagslega. Þetta sjónarmið liggur einnig til grundvallar lögum um velferð dýra og er jafnframt mikilvægt leiðarljós við túlkun einstakra ákvæða þessa frumvarps. Eins og í lögum um velferð dýra er lögð áhersla á það að dýr séu lifandi verur sem geta fundið til sársauka og vanlíðanar og að taka beri tillit til þess við meðhöndlun, afskipti eða veiðar á grundvelli laganna. Meginreglan skv. 1. mgr. er að skylt sé að sýna þessum dýrum nærgætni og tillitssemi eins og kostur er og að forðast óþarfa truflun, röskun eða meðhöndlun. Greinin mælir þannig ekki fyrir um að öll truflun, röskun eða meðhöndlun sé ávallt óheimil, heldur er áherslan lögð á að óheimilt sé að trufla eða raska ef það er ónauðsynlegt eða óþarft. Þannig er t.d. ljóst að lögmæt inngríp í náttúruna, eins og t.d. dýraveiðar á grundvelli laganna, geta valdið bæði röskun og truflun. Þegar um slík lögmæt inngríp er að ræða þá er í 2. mgr. kveðið á um að þess skuli gætt eins og kostur er að meðferð þeirra sé samt sem áður réttlæt看leg og að dýrin verði ekki fyrir óþarfa ótta, sárauka, þjáningu, hræðslu eða óþægindum. Hér er því áherslan lögð á að þegar lögmætar ástæður liggja til grundvallar slíkum inngrípum skuli reynt að valda dýrunum eins litlum þjáningum og unnt er miðað við þau inngríp sem heimil eru.

Í 3. mgr. er í samræmi við framangreind sjónarmið mælt fyrir um eina helstu skyldu veiðimanna sem er að veiðar eða aflífun fugla og dýra skuli framkvæmda með þeim hætti að ávallt skuli reyna að tryggja skjótan og sársaukalausan dauðadaga. Ljóst er að við veiðar á villtum dýrum er aldrei hægt að tryggja með öruggum eða óyggjandi hætti skjótan og sársaukalausan dauðadaga enda geta skot misheppnast þannig að nauðsynlegt er að gera fleiri tilraunir til að ná veiðidýri eða að veiðidýr komist sært undan veiðunum. Ákvæðið mælir hins vegar fyrir um það að veiðimaður skuli gera allt sem í hans valdi stendur til að reyna að tryggja mannúðlegan, skjótan og sársaukalausan dauðadaga. Þessi skylda er jafnframt áréttuð í 25. gr. frumvarpsins ásamt skyldu veiðimanns til að elta sært veiðidýr uppi jafnvel þó hann þurfi

að fara inn á eignarland þar sem hann hefur ekki heimild til að veiða á til að ná hinu særða veiðidýri.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að óheimilt sé að fanga eða halda villt dýr nema til að veita því tímabundna neyðaraðstoð eða sérstök heimild hafi fengist til þess í lögum. Ljóst er að nauðsynlegt getur verið að fanga villt dýr t.d. til að veita því nauðsynlega aðstoð. Í slíkum tilvikum ætti að freista þess að sá tími sem líður þar til dýr er fangað og þar til því er sleppt að nýju sé eins skammur og unnt er. Villt dýr sem haft er í haldi um langt skeið getur auðveldlega orðið of háð manningum með þeim afleiðingum að það kemst ekki af í náttúrunni á nýjan leik. Mælt er fyrir um að þegar dýr er veitt eða það er fangað með lögmætum hætti þá sé óheimilt að beita aðferðum sem valda limlestingum eða kvölum.

Í 5. mgr. þykir rétt að áréttu að koma skal sjúku, særðu eða bjargarlausu villtu dýri til bjargar jafnvel þó um það sé mælt í 7. gr. laga um velferð dýra. Mikilvægt er að einnig sé kveðið á um þessa hjálparskyldu í þeirri löggjöf sem hefur með veiðar á villtum dýrum að gera.

Í 6. gr. er áréttuð að lög um velferð dýra gilda einnig um villta fugla og villt dýr.

Um 12. gr.

Ekki var talin þörf á að breyta 19. gr. núgildandi laga um erni nema að litlu leyti. Greinin er skýr að flestu leyti og hefur verið talin veita hreiðurstæðum arna fullnægjandi vernd. Í stað orðsins „hringmál“ í gildandi lögum er lagt til orðið „rjúður“ sem telja verður að eigi sér fastari sess og skýrari merkingu í daglegu tali. Miklu skiptir að ekki sé neinn vafi um fjarlægðarmörk þau sem liggja til grundvallar vernd hreiðra og hreiðurstæða arna. Varðandi undanþágu frá banni við röskun arnarhreiðra s.s. vegna lagningar þjóðvega eða annarrar mannvirkjagerðar í almannapágu er lagt til að mat á umhverfisáhrifum ásamt umsögnum Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar liggja fyrir áður en ráðherra tekur ákvörðun í slíku máli.

Um 13. gr.

Í þessari grein er lagt til að ráðherra sé heimilt í reglugerð að veita hreiðurstæðum annarra sjaldgæfra villtra fuglategunda sambærilega eða svipaða vernd og mælt er fyrir um í 12. gr. varðandi hreiðurstæði arna. Gert er ráð fyrir að Náttúrufræðistofnun Íslands geti gert tillögu til ráðherra um slíka friðun og vernd annarra sjaldgæfra villtra fugla og að leitað sé umsagnar Umhverfisstofnunar um málið. Mikilvægt er að fyrir hendi sé skýr heimild til handa ráðherra til að veita hreiðurstæðum t.d. fálka, snæuglu eða öðrum sjaldgæfum og viðkvæmum fuglum og fuglum á válistum sambærilega vernd ef nauðsynlegt þykir.

Um 14. gr.

Í greininni er fjallað um málefni hvítabjarna. Í 1. mgr. er kveðið á um það eins og í gildandi lögum að almenna reglan er sú að hvítabirnir eru friðaðir á landi, hafis og sundi.

Ljóst er hins vegar að hvítabirnir eru óútreiknanlegir og við vissar aðstæður geta þeir verið einstaklega hættulegir. Því er nauðsynlegt að fyrir hendi sé skýrt ferli til að taka á málum þegar fólki stafar hættu af hvítabjörnum eða ljóst er að það stefnir í slíka hættu. Í 2. mgr. er því kveðið á um að skylt sé að tilkynna komu hvítabjarna þegar í stað til lögreglu. Jafnframt er kveðið skýrt á um það að ákvörðunarvaldið til að fella hvítabjörn sem fólki er talin hættu af sé ávallt hjá lögreglu í hlutaðeigandi lögregluumdæmi. Enginn vafi má leika á því að skýr heimild sé fyrir hendi fyrir lögreglu í hlutaðeigandi lögregluumdæmi að taka ákvörðun um að fella slíkt dýr, þrátt fyrir friðun þess, meti hún það svo að fólki stafi hættu af hvítabirni. Almenn myndi það vera lögreglustjórinn í hlutaðeigandi lögregluumdæmi sem myndi taka

slíka ákvörðun, en ekki er rétt að útiloka að einstakir lögreglumenn kunni að þurfa að taka ákvörðun um að fella hvítabjörn ef aðstæður eru þannig að enginn tími vinnst til að bregðast við með öðrum hætti. Ef tækifæri gefst til verður að telja eðlilegt að lögreglan leiti faglegrar ráðlegginga eða aðstoðar hjá þeim sem fara með framkvæmd þessara laga. Í frumvarpinu er því kveðið á um að hafa skuli samráð við Umhverfisstofnun áður en hvítabjörn er felldur ef tími vinnst til eins og gildandi lög kveða á um.

Í 2. mgr. er kveðið á um að ef það er mat lögreglu að ekki þurfi tafarlaust að grípa til úrræða skv. 2. mgr. þá sé Umhverfisstofnun heimilt að láta fanga hvítabjörn og flytja á stað þar sem ekki er talin stafa hættu af honum. Til slíkra flutninga getur tæpast komið nema slíkur flutningur er talinn raunhæfur og að fyrir hendi sé öruggur viðtökustaður fyrir hvítabjörnninn. Ljóst er að til að unnt sé að virkja þetta ákvæði þá þarf að vera til viðeigandi búnaður til flutnings á hvítabjörnum. Ekki er með ákvæðinu hins vegar verið að leggja sérstaka skyldu á Umhverfisstofnun til að koma sér upp slíkum búnaði og viðhalda honum vegna þessa ákvæðis enda bæði um að ráða dýran búnað auk deyfilyfja sem hafa takmarkaðan líftíma og endurnýja þarf reglulega. Rétt þykir þó að slík heimild sé áfram til staðar í lögum ef upp kemur sú staða að Umhverfisstofnun eignist slíkan búnað eða ef t.d. alþjóðasamtök sem hafa yfir rétta búnaðinum að ráða auk þekkingar og reynslu til slíkrar föngunar og flutnings, óski eftir aðkomu að slíkum aðgerðum og öruggur viðtökustaður fyrir slík dýr sé fyrir hendi. Eins og fram kemur í skýrslu nefndar um viðbrögð við komi hvítabjarna til landsins, sem skipuð var í júní 2008, þá virðast þeir hvítabirnir sem hingað koma almennt vera hluti Austur-grænlenka hvítabjarnarstofnsins. Í skýrslunni kemur fram að ekki virðast vera sérstök stofnstærðarrök fyrir björgun hvítabjarna sem villast til Íslands enda sé árlega gefin út veiðikvóti fyrir þennan stofn hvítabjarna á Grænlandi. Í stað þess að fanga slík dýr, væntanlega með miklum tilkostnaði geti því verið skynsamlegra að fella þau, a.m.k. á meðan stofnstærðarsjónarmið mæla ekki með slíkri björgun. Í skýrslunni er m.a. vísað til helsta sérfræðings Dana um hvítabirni ásamt Hvítabjarnaráðinu (IUCN) sem telja að litlu skipti fyrir þennan stofn þótt einstaka dýr séu felld á Íslandi.

Í 4. mgr. er kveðið á um það eins og í gildandi lögum að afhenda skuli Náttúrufræðistofnun Íslands hvítabirni sem felldir hafa verið til athugunar og ráðstöfunar, enda greiði ríkissjóður áfallinn kostnað við að fella björnninn. Efnislega sambærilegt ákvæði er að finna 4. mgr. 16. gr. gildandi um heimilt til handa ráðherra að krefjast þess að felldur hvítabjörn sé afhentur gegn greiðslu á áföllnum kostnaði.

Um 15. gr.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur á undanförunum árum unnið valista yfir tegundir fugla og spendýra í lífríki Íslands sem eiga undir högg að sækja eða eru taldar vera í hættu. Á alþjóðavettvangi ganga slíkir válistar einnig undir nafninu „rauðir listar“ (e. Red Lists). Þeir eru mikilvæg forsenda náttúruverndar víða um heim og hafa flestar þjóðir sem Íslendingar bera sig saman við útbúið slíka lista fyrir algengustu hópa lífvera. Við gerð válista hefur stofnunin stuðst við viðmið Alþjóðanáttúruverndarsambandsins, IUCN, en þau viðmið gera kröfur um nokkuð nákvæma vitneskju um útbreiðslu tegunda, fjölda einstaklinga og stofnstærðarbreytingar. Þrátt fyrir að stofnunin hafi unnið að gerð slíkra lista er mikilvægt er með hliðsjón af alþjóðlegu mikilvægi þeirra að þeir fái jafnframt ákveðinn sess í íslenskum lögum. Sú niðurstaða er einnig í samræmi við tillögur sem er að finna í villidýraskýrslunni.

Í 1. mgr. greinarinnar er því lagt til að sérstaklega verði kveðið á um að Náttúrufræðistofnun Íslands skuli taka saman og birta á vefsetri sínu válista um villta fugla og

villt spendýr á grundvelli alþjóðlega viðurkenndra staðla og leiðbeininga um gerð slíkra lista. Þar sem mikilvægt er að slíkir listar séu reglulega uppfærðir miðað við nýjustu og bestu upplýsingar er kveðið á um að stofnunin skuli endurmeta þá á fimm ára fresti eða oftár ef þörf er talin á.

Í 2. mgr. er kveðið á um að þegar tegund eða stofn er færður af eða á válista eða flokkum breytt skuli Náttúrufræðistofnun birta greinargerð með rökstuðningi ásamt yfirliti yfir þau gögn sem ákvörðunin er byggð á við slíka uppfærslu. Telja verður rétt og eðlilegt með hliðsjón af því að slíkur listi getur haft áhrif að lögum að slíkur rökstuðningur og yfirlit fylgi með slíkri tilfærslu eða breytingum.

Í 3. mgr. er kveðið á um að séu tilteknar tegundir dýra eða fugla skilgreindar á válista í nokkurri hættu, í hættu eða í bráðri hættu, skuli eins og unnt er veita slíkum tegundum og búsvæðum hennar viðeigandi friðun eða verndun. Með þessu ákvæði er ekki verið að leggja til tilteknar eða ákveðnar aðgerðir með nákvæmum og skýrum hætti, heldur að mæla fyrir um það með almennum hætti að veita þurfi tegundum eða búsvæðum sem eru á slíkum listum þá friðun eða vernd sem metin er nauðsynleg eins og unnt er. Slíkar aðgerðir geta verið mjög mismunandi og geta þær t.d. farið eftir þeim meginástæðum að umrædd tegund er á slíkum lista. Válistar eiga jafnframt að gefa sterka vísbendingu um að vanda þurfi sérstaklega til ákvarðana sem teknar eru og haft geta áhrif á umrædda tegund með einhverjum tilteknum hætti. Válisti á þannig að geta verið mikilvægt gagn vegna ýmissa ákvarðana sem daglega eru teknar í samfélaginu og snúið geta að lífríkinu. Þannig geta válistar væntanlega skipt máli við ákvarðanatöku, t.d. vegna framkvæmda og sem eitt af því sem fjalla þarf um við mat á umhverfisáhrifum vegna þeirra. Þeir geta einnig skipt máli við mat því hvort heimila eigi veiðar úr einstökum stofnum. Hafa þarf þó í huga að þó tegund sé á válista er ekki þar með sagt að veiðar á henni séu sjálfkrafa útilokaðar enda getur tegundin verið á válista vegna allt annarrar ástæðna en vegna ofveiði. Þótt válistar séu eitt af þeim gögnum sem tekin verða til skoðunar við gerð á stjórnunar- og verndaráætlunum þá liggur hins vegar fyrir að það er í stjórnunar- og verndaráætlunum sem eiginlegt mat er lagt á það að hvaða marki veiðar hafi á stofnþróun tegundarinnar og hvort hún þoli veiðar.

Um 16. gr.

Til að tryggja að þær ákvarðanir sem teknar eru um nýtingu eða vernd á villtum dýrum og villtum fuglum byggji á haldbærum, faglegum og vísindalegum upplýsingum, er lagt til í 1. mgr. að svokallaðar stjórnunar- og verndaráætlanir verði gerðar um allar tegundir eða stofna villta fugla og villtra spendýra. Ákvæði frumvarpsins um stjórnunar- og verndaráætlanir er ekki að finna í gildandi lögum. Með gerð slíkra áætlana er í frumvarpinu reynt að tryggja að allar nauðsynlegar upplýsingar liggi fyrir um einstakar tegundir eða stofna villtra dýra áður en opinberir aðilar taka ákvarðanir á grundvelli frumvarpsins verði það að lögum. Gerð slíkra áætlana er jafnframt mikilvægur liður í stýringu á nýtingu stofna villtra dýra og villtra fugla sem hluta af auðlindum landsins. Ljóst er að sambærileg stýring eða stjórnun hefur átt sér stað um langt skeið á öðrum stöðum innan stjórnkerfisins, t.d. varðandi auðlindir sjávar þar sem Hafrannsóknarstofnun rannsakar og leggur mat á auðlindirnar og sjálfbæra nýtingu þeirra og veitir ráðherra ráðgjöf þar að lútandi áður en tekin er ákvörðun um kvóta til veiða. Fiskistofa fer síðan með framkvæmd og eftirlit með þeirri nýtingu auðlindarinnar sem stunduð er á grundvelli ákvörðunar ráðherra. Þótt stjórnunar- og verndaráætlunin sé samkvæmt frumvarpi þessu ein heildstæð áætlun þá er hins vegar gert ráð fyrir að hún sé í grunninn tvískipt eins og kemur fram í 2. og 3. mgr. þessarar greinar.

Í 2. mgr. er kveðið á um það Náttúrufræðistofnun Íslands sem samkvæmt lögum um stofnunina stundar grunnrannsóknir í dýrafræði og náttúru Íslands sjái um gerð verndarhluta áætlunarinnar þar sem stofnunin gerir grein fyrir mati sínu á stofnstærð, stofnþróun, útbreiðslu, viðkomu, flokkun á válista, veiðipoli og ákjósanlegri verndarstöðu hlutaðeigandi tegundar eða stofns og breytingar þar á.

Í 3. mgr. er kveðið á um hlutverk Umhverfisstofnunar við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar. Skv. frumvarpinu fer stofnunin með stjórnslu þessa málaflokks, þ.m.t. veiðistjórnun, umsjón og stjórn á nytjaveiðum og veiðum vegna tjóns af völdum villtra dýra, eftirlit með framkvæmdinni ofl. Í frumvarpinu er því gert ráð fyrir að hlutverk hennar við gerð stjórnunar- og verndaráætlana verði að skilgreina stjórnunarhluta hennar. Kveðið er á um það í málsgreininni að stjórnunarhlutinn skuli byggjast á verndarhluta hennar og fjallar um hvort rétt sé að auka við, endurheimta, viðhalda eða minnka núverandi stofnstærð og útbreiðslu tiltekinnar tegundar ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef það á við. Í 1. mgr. er jafnframt kveðið á um það að Umhverfisstofnun skuli hafa það verkefni með höndum að hafa umsjón með gerð og skilum á heildstæðri stjórnunar- og verndaráætlun til ráðherra til samþykktar og birtingar þannig að það verkefni sé á höndum eins skilgreinds aðila innan stjórnsýslunnar. Með mikilli einföldun má því segja að í meginatriðum er gert ráð fyrir að Náttúrufræðistofnun Íslands leggi fram sjónarmið sín um mat á viðkomandi stofni og verndarþörf hans en Umhverfisstofnun leggi að því búnu fram tillögur á grundvelli þess hvernig rétt sé að vinna úr niðurstöðunum til að ná fram slíkum markmiðum. Sé fyrir hendi grundvöllur til að veiða úr stofninum miðað við tillögur Náttúrufræðistofnunar þá er gert ráð fyrir að í stjórnunarhluta áætlunarinnar fylgi útfærðar tillögum Umhverfisstofnunar um það hvernig lagt er til að slíkum veiðum skuli háttað. Í stjórnunar- og verndaráætlunum vegna einstakra tegunda verður þannig reynt að leggja mat annars vegar á nauðsynlegri verndun og friðun og hins vegar eðlilegri og sjálfbærri nýtingu dýrastofna. Með slíka heildstæða áætlun í höndunum er verið að tryggja að ákvörðun um friðun eða nýtingu einstakra tegunda eða stofna villtra dýra sé byggð á vel undirbyggðum og vísindalegum forsendum.

Í 4. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun skuli leggja fyrir ráðherra endurskoðaða stjórnunar- og verndaráætlun einstakra tegunda eða stofna á fimm ára fresti eða oftari, eða eftir því sem þurfa þykir, með hliðsjón af sérstöðu og eiginleikum einstakra tegunda og stofnþróunar þeirra. Mikilvægt er að stjórnunar- og verndaráætlanir verði ekki úreltar með tímanum og að þær endurspegli ávallt verndarstöðu einstakra stofna eða tegunda eins og staðan er þegar nauðsynlegt er að taka stjórnunarlegar ákvarðanir á grundvelli slíkra áætlana skv. frumvarpinu. Til að allar ákvarðanir er lúta að vernd, friðun og veiðar skv. frumvarpinu hafi eins trausta og faglega undirstöðu eins og kostur er því lagt til að þær stofnanir sem sjái um gerð þeirra skuli endurskoða þær eins oft og talið er þurfa til að endurspeglarunverulega stöðu eins og hún er á hverjum tíma.

Um 17. gr.

Í 1. mgr. greinarinnar er kveðið á um að ráðherra sé heimilt að aflétta friðun af stofnum eða tegundum villtra dýra friðun villtra fugla og villtra spendýra vegna nytjaveiða enda njóti umræddur stofn eða tegund ekki sértæktrar friðunar eða aukinnar verndar samkvæmt þeim.

Í 2. mgr. er kveðið á um skilyrði sem þurfa að vera til staðar til þess að ráðherra geti aflétt friðun vegna nytjaveiða og eggjatöku.

Í 1. tl. 2. mgr. er mælt fyrir um að stjórnunar- og verndaráætlun hlutaðeigandi stofns eða tegundar liggja fyrir. Stjórnunar- og verndaráætlanir eru samkvæmt frumvarpinu mikilvægasta undirstaða ráðherra fyrir mati og ákvörðun um afléttingu friðunar af einstökum tegundum

villtra dýra til veiða. Í áætluninni eiga að liggja fyrir allar helstu upplýsingar um tegundina og viðkomu hennar byggðar á vísindalegu og faglegu mati, ásamt tillögum um hvernig standa beri að nýtingu eða veiðum ef lagt er til að veiða úr stofninum.

Í 2. tl. 2. mgr. er áréttáður sá skilningur að ákvörðun ráðherra sé byggð á sjálfbærni þannig að viðkoman verði nægileg til þess að vega upp á móti afföllum ákveði hann að aflétta friðunar og heimila veiðar. Þessar upplýsingar eiga eins og unnt er að koma fram í áætluninni sjálfri en geta hins vegar verið þess eðlis að þær þarfnist ákveðins mats áður en endanleg ákvörðun er tekin. Þannig má t.d. hugsa sér að stofn eða tegund þoli t.d. veiðar upp að tilteknu marki áður en veiðar verða ósjálfbærar. Eðlilegt er því að ráðherra leggi þá sjálfstætt mat á þennan þátt með tilliti til þess hvernig hann hefur í hyggju að haga eða skipuleggja veiðarnar eða veiðitímabil þannig að slíku takmarki verði náð.

Í 3. tl. 2. mgr. er kveðið á um að eitt að skilyrðum afléttingar friðunar á tiltekinni tegund veiðidýrs sé að hún sé veidd til neyslu. Þetta er í samræmi við þá meginreglu sem byggt er á í frumvarpinu og sem segja má að hafi í raun almennt gilt um veiðar hérlendis, að frístundaveiðar skulu eingöngu stundaðar á villtum dýrum með ábyrgum hætti og til matar en ekki til eingöngu til hreinnar skemmtunar eða til æfinga í skotfimi. Sé það skilyrði uppfyllt er hins vegar ekkert sem kemur í veg fyrir að aðrar afurðir dýrsins séu einnig nýttar með öðrum hætti, svo sem skinn eða hamur. Meginreglan um að veiðibráð sé nýtt til átu á þó augljóslega ekki við ef um er að ræða veiðar sem nauðsynlegar eru taldar til að varna tjóni.

Eins og fram hefur komið þá liggur fyrir að nokkurn tíma mun taka að gera stjórnunar- og verndaráætlanir um allar tegundir villtra dýra. Á meðan slíkar áætlanir liggja ekki er kveðið á um það í bráðabirgðaákvæði frumvarpsins að ráðherra geti aflétt friðun með þeim hætti sem verið hefur í tíð gildandi laga.

Um 18. gr.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um heimild ráðherra til að aflétta friðun villtra fugla og spendýra sem ekki njóta sértækra friðunar eða aukinnar verndar sé talið í stjórnunar- og verndaráætlana að hætta geti verið á því að tegundin geti valdið raunverulegu og skilgreindu tjóni á heilsu fólks eða búfénaðar eða hún geti valdið ógnun við öryggi, umtalsverðu fjárhagslegu tjóni eða tjóni á náttúru landsins og líffræðilegri fjölbreytni þess. Ákvæðið mælir fyrir um svigrúm fyrir ráðherra að aflétta friðun einstakra tegunda sem falla undir greinina með almennum hætti, t.d. með því að affriða tilteknar fuglategundir allt árið verði það talið nauðsynlegt. Hann getur einnig aflétt friðun tiltekinn tíma ársins eða á tilteknum stöðum eða við tilteknar aðstæður. Kveðið er þó á um að slík ákvörðun þurfi þó að byggjast á að í stjórnunar- og verndaráætlun einstakra tegunda komi fram það mat að umrædd tegund geti valdið raunverulegu og skilgreindu tjóni. Ákvæðið telur upp þau tilvik sem fallið geta undir tjón af völdum villtra dýra en það er í fyrsta lagi getið um tjón á heilsu fólks eða búfénaðar. Hér geta ýmis tilvik komið til greina eins og t.d. sýkingarhætta af tilteknum tegundum villtum fuglum sem halda sig við vatnsból svo dæmi sé tekið. Villtir fuglar geta einnig valdið hættu á tjóni t.d. við flugvelli þar sem hópar fugla geta á vissum tíma ársins valdið hættu hjá flugvélum sem eru að taka á loft eða lenda. Villt dýr kunna einnig í vissum tilvikum að geta valdið umtalsverðu fjárhagslegu tjóni, t.d. á hagsmunum þeirra sem stunda tiltekinn landbúnað eða umsjónarmanns æðarvarps. Annað tjón sem nefnt er í ákvæðinu er tjón á náttúru landsins og líffræðilegri fjölbreytni.

Í 2. mgr. er kveðið á um að í stjórnunar- og verndaráætlun þeirra tegunda villtra dýra sem talin eru líklegar til að valda tjóni skuli lagt mat á tegund tjóns, hversu mikil hætta sé á tjóni, umfang líklegs tjóns og hvort hægt sé að bregðast við hættu á tjóni með öðrum aðferðum en veiðum. Eðlilegt er að fram fari mat á því hvort tjónið sé þess eðlis að það réttlæti veiðar. Slíkt

mat myndi þá byggja á ákveðnu hagsmunamati þar sem tjónsáhættan og umfang tjóns tiltekinna tegunda yrði metið með tilliti til eðlilegra viðbragða við tjóninu. Mikilvægt er að ávallt sé skoðað hvort hægt sé að bregðast við tjóni með einhverjum tilteknum úrræðum áður en ákvörðun er tekin um veiðar á grundvelli þessarar greinar. Í einhverjum tilvikum er hægt að takmarka tjón með öðrum hættu en veiðum en í sumum tilvikum má gera ráð fyrir að einu raunhæfu úrræðin séu veiðar.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að ef veiðar eru taldar réttmætar í tilteknum tilvikum skuli í stjórnunar- og verndaráætluninni gerð grein fyrir því í hvaða tilvikum eða við hvaða aðstæður veiðar komi til greina. Ákvæðið nefnir friðlýst æðarvörp í dæmaskyni. Þar getur stjórnunar- og verndaráætlun t.d. metið það svo að lagt er til í henni að innan friðlýstra æðarvarpa á varptíma séu veiðar á tiltekinni tegund ávallt réttlætanager. Í stjórnunar- og verndaráætlun skal gera grein fyrir áætluðum áhrifum á sjálfbærni viðkomandi tegundar eða stofns og áætluðu veiðiálagi.

Í 4. mgr. er að lokum kveðið á um það að þó ráðherra hafi ekki aflétt almennri friðun einstakra tegunda villtra dýra sem kunna að valda tjóni þá hafi Umhverfisstofnun samt sem áður heimild til að veita tímabundnar undanþágur frá friðunarákvæðum laganna með vísan til 43. gr. laganna. Með þessari grein er stofnuninni gert kleift að heimila veiðar á tilteknum stöðum eða svæðum, eða í ákveðnum tilvikum enda hafi í samþykkttri stjórnunar- og verndaráætlun verið sýnt fram á hættu af tjóni vegna tegundarinnar í slíkum tilvikum. Með slíkri heimild til handa Umhverfisstofnun má gera ráð fyrir hægt sé að stýra þeim veiðum sem taldar eru nauðsynlegar þannig að veiðarnar verði markvissari, skilvirkari og þjóni betur þeim tilgangi að forða hættu á tilteknu og raunverulegu tjóni.

Um 19. gr.

Í 19. gr. frumvarpsins er kveðið á um heimildir til að aflétta eða veita undanþágu frá friðunarákvæðum vegna annarra atvika en vegna nytjaveiða skv. 17. gr. eða afléttingu friðunar vegna tjóns af völdum villtra dýra.

Í 1. mgr. er að finna almenna heimild ráðherra til að aflétta friðun á framandi tegundum villtra dýra eða villinga sem flust hafa til Íslands af mannavöldum til að halda slíkum stofnum niðri eða útrýma úr náttúrunni. Tekið er þó fram að ákvæðið gildi ekki um þau dýr sem skylt er að einstaklingsmerkja að lögum, sbr. 1. mgr. 22. gr. l. 55/2013 um velferð dýra. Þau dýr sem skylt er að merkja slíkum merkjum (örmerkingum) og teljast ekki til búfjár sem eru undanskilin frumvarpi þessu eru t.d. hundar, kettir og kanínur. Um meðferð slíkra gæludýra sem lifa villt eða hálfvillt í náttúrunni fer skv. þeim lögum. Áður en ráðherra tekur ákvörðun um afléttingu friðunar á grundvelli þessarar málsgreinar skal hann hafa fengið umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar. Mikilvægt er að til staðar sé heimild í lögum til að halda niðri eða útrýma framandi lífverum og ágengum framandi lífverum sem lifað getað af í náttúru landsins annað hvort á eigin forsendum eða með einhverri utanaðkomandi hjálp eins og t.d. útburð á mat. Slíkir dýrastofnar geta valdið miklum skaða á öðru lífríki og náttúru landsins.

Í 2. mgr. er kveðið á um að ráðherra geti einnig veitt tímabundna undanþágu frá banni við veiðum á tilteknum svæðum þar sem almennar veiðar eru ekki heimilar í því skyni að varna tjóni eða vegna veiða á framandi lífverum og villingum. Þar er helst um að ræða svæði þar sem veiðar eru ekki heimilar samkvæmt friðlýsingarskilmálum ef um er að ræða friðlýst svæði, eða þau búsvæði sem njóta tiltekinna verndar á grundvelli 10. gr. frumvarps þessa.

Í 3. mgr. er að finna sambærilegt ákvæði og nú er að finna í 7. mgr. 7. gr. l. 64/1994. Í greininni er kveðið á um að Umhverfisstofnun geti veitt undanþágu frá friðunar og

verndarákvæðum laganna tímabundið og í einstökum tilvikum vegna tiltekinna tilvika. Í greininni er í dæmaskyni nefnd myndataka, rannsóknir eða að heimild sé veitt fyrir því að dýr séu veidd í þágu dýragarða. Hér fellur einnig undir heimild til að fanga villt dýr í húsdýragörðum. Í 4. mgr. 11. gr. frumvarps þessa er mælt fyrir um að óheimilt sé að fanga og halda villt dýr nema í því skyni að veita því tímabundna neyðaraðstoð eða sérstök heimild hafi fengist til þess samkvæmt frumvarpi þessu eða öðrum lögum. Mælt er fyrir um að Umhverfisstofnun geti á grundvelli þessa ákvæðis heimilað undanþágu frá friðunar- og verndunarákvæðum t.d. vegna myndatöku, vegna rannsókna eða vegna dýragarða. Undir dýragarða í skilningi greinarinnar myndu t.d. falla húsdýragarðar hérlendis sem þurfa leyfi fyrir því bæði að fanga og halda villt dýr. Ákvæðið mælir fyrir um að áður við heimild er veitt til föngunar villtra fugla og villtra dýra skuli jafnframt leita umsagnar Matvælastofnunar, sbr. einnig 1. mgr. 26. gr. 1. nr. 55/2013 um velferð dýra. Í 7. mgr. 7. gr. 1. gildandi laga um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum er aftur á móti kveðið á um að slík heimild sé hjá ráðherra. Þarna er því um að ræða misræmi milli annars vegar gildandi laga um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum og laga um velferð dýra. Talið er rétt í frumvarpi þessu að gera ráð fyrir að slík heimild verði hjá Umhverfisstofnun og að slík ákvörðun sé hins vegar frekar kæránleg til ráðherra. Jafnframt er lagt til að ekki verði lengur að finna heimild fyrir Náttúrufræðistofnun Íslands sem er í 8. mgr. 7. gr. fyrir stofnunina til að stunda veiðar á öllum tegundum villtra fugla heldur þurfi stofnunin að sækja undanþágu frá friðunarákvæðum með sama hætti og aðrir.

Í 4. mgr. er kveðið á um það að Umhverfisstofnun skuli við veitingu undanþágu skv. 3. mgr. skuli stofnunin setja þau skilyrði sem hún metur nauðsynleg til að friðun og verndun verði ekki raskað meira en þörf er á. Erfitt er að skilgreina nákvæmlega í laga eða reglugerðartexta hvaða skilyrði getur verið nauðsynlegt að setja. Ætla verður Umhverfisstofnun rúma heimild til að setja slík skilyrði enda séu þau málefnaleg og eðlileg miðað við þá undanþágu sem verið er að veita. Gera má ráð fyrir að slík skilyrði myndu í mörgum tilvikum einnig byggjast á þeim athugasemdum og umsögnum sem stofnunin fær frá bæði Náttúrufræðistofnun Íslands og Matvælastofnun.

Um 20. gr.

Í greininni er mælt fyrir um þá meginbreytingu sem lögð er til í frumvarpinu að allar veiðar og nytjar á villtum fuglum og villtum dýra, þ.m.t. hefðbundin nýting hlunninda, skuli vera sjálfbærar nema um sé að ræða veiðar sem sérstaklega eru stundaðar til að varna tjóni eða ef um er að ræða veiðar til að minnka tiltekna stofna eða jafnvel útrýma stofnum ágengra framandi tegunda og villinga. Í greininni er jafnframt kveðið á um að hefðbundin nýting hlunninda skuli einnig vera sjálfbær. Mikilvægt er að allar veiðar sem stundaðar eru á villtum dýrastofnum með þeim undantekningum sem nefndar voru hafi sjálfbærni að leiðarljósi. Ósjálfbærar veiðar geta leitt til hruns á stofnum eða tegundum villtra dýra sem bæði getur leitt getur til tjóns á náttúrunni sjálfri auk tjóns hjá þeim sem nýta hana með sjálfbærum hætti.

Um 21. gr.

Fjallað er um veiðistjórnun í 21. gr. frumvarpsins. Í 1. mgr. er kveðið á um að allar veiðar villtra fugla og villtra dýra skuli háðar veiðistjórnun sem byggist á bestu vísindalegri þekkingu á hverjum tíma á verndarstöðu, sjálfbærni og stofnstærð tegunda, útbreiðslu og verndarstöðu búsvæðis. Mælt er fyrir um að öll áætlunargerð sem fram fari á vegum opinberra aðila taki einnig mið af framangreindu. Sambærilegt ákvæði er ekki í gildandi lögum. Mikilvægt er að

það sé skilgreint í lögum að allar veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum skuli lúta veiðistjórnun sem byggir á faglegum og vísindalegum grunni.

Í 2. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun sem fer með veiðistjórnun samkvæmt frumvarpinu séu veittar heimildir til að grípa til ýmissa nauðsynlegra aðgerða til að framfylgja veiðistjórnuninni í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands og eftir atvikum aðrar fagstofnanir eða hagsmunaaðila. Líta má svo á að ákvæðið opni á það með formlegum hætti að Umhverfisstofnun leiti til hag- og fagaðila vegna þessara mála. Ljóst er margir aðilar geta komið til greina að þessu leyti, s.s. Náttúrustofur, háskólasamfélagið, sveitarfélög auk aðila eins og t.d. Fuglavernd eða Skotveiðifélag Íslands svo einhverjir séu nefndir. Þær veiðistjórnunaraðgerðir sem stofnunin getur beitt skv. greininni geta m.a. falið í sér bann við veiðum á tilteknum tegundum, á tilteknum svæðum, á tilteknum tímum árs eða sólahrings. Mikilvægt er að slíkt svigrúm sé til staðar þannig að veiðistjórnun verði eins virk og mögulegt er innan ramma laganna.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að veiðistjórnun Umhverfisstofnunar felist einnig í aðgerðum sem nauðsynlegt kann að vera að fara í til að veiða eða útrýma framandi tegundum úr náttúru Íslands. Hafa þarf þó í huga skilgreiningu á framandi tegund eða framandi lífveru þegar greinin er skoðið. Þannig er t.d. ekki átt við dýrategundir sem koma af sjálfsdáðum til landsins, heldur einungi þær tegundir sem menn hafa flutt vísvitandi eða óvitandi hingað til lands. Greinin ætti því ekki við t.d. um fuglategundir sem hefja að venja komur sínar hingað til lands þó slíkar tegundir hafi ekki sést hér áður. Greinin á heldur ekki við um bústofn eða hálvillt eða villt gæludýr ef þau falla undir þann flokk dýra sem skylt er að einstaklingsmerkja samkvæmt lögum, Þótt slík hálvillt eða villt dýr geti valdið miklum skaða á náttúru landsins og öðru lífríki þá liggur fyrir að um þau og aðferðir við að fanga slík dýr er fjallað í öðrum lögum eins og t.d. lögum um velferð dýra. Í þessari málsgrein er jafnframt tilvísun til 67. gr. laga um náttúruvernd, en þar mælt frekar fyrir um málsmeðferð Umhverfisstofnunar þegar um er að ræða að framandi lífverur ógni líffræðilegri fjölbreytni og hafi veruleg áhrif á lífríkið, m.a. skyldu til að leita umsögn sérfræðinganefndar um innflutning og ræktun framandi tegunda og dreifingu lífandi lífvera skv. 4. mgr. 63. gr. laganna.

Í 4. mgr. er í því skyni að gæta gagnsæis við málefni er lúta að veiðistjórnun mælt fyrir um að ákvarðanir sem Umhverfisstofnun tekur um veiðistjórnun á grundvelli þessarar greinar frumvarpsins skuli birtar á vefsetri hennar

Um 22. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um hvaða aðilar hafa heimild til veiða hérlandis. Ekki eru lagðar til breytingar á 1. mgr. 8. gr. gildandi laga sem kveður á um að íslenskir ríkisborgarar og þeir sem hér hafa lögheimili hafi heimild til veiða í þjóðlendum og í efnahagslögsögunni og í landhelginni utan netlaga eignarlanda. Á öðrum svæðum landsins er það hins vegar ávallt eigandi lands eða veiðiréttihafi sem tekur ákvörðun um það hver fær heimild til að veiða innan marka eignarlands enda hafi tilvonandi veiðimaður aflað sér tilskilinna leyfa og veiðikorts til veiðanna.

Í 2. mgr. er þó að finna sérákvæði vegna hreindýraveiða eins og er í 3. mgr. 14. gr. gildandi laga nr. 64/1994. Þeir sem hafa veiðikort og veiðileyfi til hreindýraveiða hafa heimild til að stunda slíkar veiðar hvort sem er á þjóðlendu eða innan eignarlanda hafi landeigandi eignarlands heimilað hreindýraveiðar innan lands síns. Sérstakar reglur gilda því um þá sem hafa leyfi til hreindýraveiða í samanburði við þá sem stunda aðrar veiðar hér á landi. Ástæða þess liggur m.a. í því að þeir aðilar sem leyfi hafa til hreindýraveiða hafa greitt fyrir það veiðidýr sem þeir fella. Því hefur verið talið eðlilegt að erlendir ríkisborgarar geti einnig

stundað hreindýraveiðar héraendis á veiðisvæðum þeirra, jafnvel þó veiðarnar fari fram innan þjóðlendu.

Í 3. mgr. er kveðið á um að veiðar séu heimilar á friðlýstum svæðum nema friðlýsingarskilmálar svæðisins, sérlög eða stjórnunar- og verndaráætlanir sem gilda um svæðið mæli fyrir um annað. Mjög er mismunandi hvernig friðlýsingarskilmálar og stjórnunar- og verndaráætlanir einstakra svæða taka á veiðum innan svæðanna þar sem slíkt mat fer fram við gerð friðlýsingarskilmálanna. Þannig eru veiðar t.d. oft heimilar samkvæmt innan þjóðgarða. Almenna regla frumvarpsins er því sú að veiðar eru heimilar á slíkum svæðum nema skilmálar friðlýsingarinnar kveði á um takmarkanir við veiðum. Í frumvarpi þessu eru því ekki settar tilteknar skorður við veiðum á slíkum svæðum umfram það sem gert er í slíkum skilmálum. Séu veiðar hins vegar bannaðar samkvæmt friðlýsingarskilmálum, sérlögum eða stjórnunar- og verndaráætlunum einstakra svæða er hægt að beita úrræðum frumvarpsins við veiðum sem eru óheimilar samkvæmt þeim.

Í 4. mgr. er áréttað að allir þeir sem stunda veiðar á grundvelli greinarinnar skuli hafa til þess gilt veiðileyfi og veiðileyfi ef það er áskilið til veiðanna.

Um 23. gr.

Í 23. gr. laganna er fjallað almennt um rétt til veiða á eignarlandi. Í 1. mgr. er kveðið á um að villt dýr séu hluti af náttúru landsins og því ekki háð eignarrétti nema það hafi verið veitt. Mikilvægt er að það sé áréttað í lögum að villt dýr sem halda til á eignarlandi eru ekki háð eignarrétti þess sem á landið eða annarra. Villt dýr eru hluti af náttúrunni og gæðum landsins í heild. Gera verður hins vegar greinarmun á eignarrétti vegna villtra dýra sem eru frjáls og lifandi og rétti til veiða. Rétturinn til veiða fylgir eignarlandi nema lög kveði á um annað. Um leið og villt dýr hefur verið löglega veitt verður það eign þess sem veiðir enda sé það landeigandi sem veiðir, hann veiðir með heimild landeiganda eða leiðir rétt sinn með öðrum hætti frá landeiganda. Í greininni er að finna undanþágu sem kveður á um að eignarréttur á landi veiti þó ekki rétt til veiða á hreindýrum. Í frumvarpinu er kveðið á um að sú sérregla verði óbreytt frá 2. mgr. 14. gr. gildandi laga nr. 64/1994.

Í 3-5. gr. er að finna ákvæði sem eru óbreytt frá gildandi lögum og þarfnast þau ekki skýringar.

Um 24. gr.

Í 24. gr. frumvarpsins er fjallað um veiðiaðferðir. Uppsetning greinarinnar er með svipuðum hætti og 9. gr. gildandi laga nr. 64/1994. Við vinnslu á frumvarpinu var það nokkuð skoðað hvort hægt væri að einfalda greinina þannig að einungis yrði um að ræða upptalningu á þeim aðferðum sem heimilt væri að nota við veiðar. Ákveðið var í samræmi við tillögur villidýranefndarinnar að leggja til að áfram yrði í lögum upptalning á óheimilum veiðiaðferðum við veiðar í samræmi við slíkar upptalningar á óheimilum veiðiaðferðum bæði í Bernarsamningnum og Parísarsamningnum.

Í 1. mgr. er kveðið á um að einungis megi nota skotvopn sem skjóta má úr fríhendis frá öxl. Í gildandi lögum eru leyfilegar gerðir vopna haglabýssa af stærð nr. 12 eða minni (einskota, tvíhleypa og pumpa/hálfsjálfvirk sem taka 3 skot að hámarki) og rifflar með hlaupvídd að 8 mm (cal. 32).

Nokkrar breytingar eru lagðar til á upptalningu á óheimilum veiðiaðferðum í 2. mgr. frá þeim veiðiaðferðum sem taldar eru upp í 1. mgr. 9. gr. gildandi laga.

Í 1. tl. er lagt til að hnykkt verði á því að undanþáguefni til músa- og rottuveiða skuli vera í samræmi við ákvæði efnalaga.

Í 3. tl. er lagt til að ekki sé lengur heimilt að nota barefli við hefðbundnar veiðar á fýls, súlu og skarfsungum í ljósi þess að frumvarpið gerir ráð fyrir banni við veiðum á ófleygum ungum.

Í 4. tl. er lagt til að óheimilt verði að nota net við veiðar á villtum dýrum nema háf til lundaveiða. Í samræmi við tillögur villidýraskýrslunnar er lagt til að ekki verði lengur heimilt að nota háfa til veiða á álku, langvíu og stuttnefju.

Í 10. tl. er lagt til að í stað orðsins „ljósgjafa“ sem notað er í 10. tl. 1. mgr. 9. nógildandi laga komi „fastur ljósgjafi“. Með föstum ljósgjafa er átt við ljóskastara eða annan búnað sem komið er fyrir á veiðisvæði þar sem von getur verið á veiðibráð.

Í 13. tl. er lagt til ekki sé heimilt að nota búnað til að miða í myrkri með rafeindatækjum sem stækka eða breyta ímyndinni eins og kveðið er á um í 13. tl. 1. mgr. 9. gr. nógildandi laga. Hins vegar er lögð til sú breyting að undanskilið sé þó rafeindapunktur eða upplýstur kross í sjónaauka. Hér er um skýringarákvæði að ræða enda er slíkur rafeindabúnaður orðinn alvanalegur í sjónaukum og gegnir þar sama hlutverki og hefðbundinn krossi í sjónauka.

Í 14. tl. er fjallað um þau skotvopn sem óheimilt er að nota við veiðar. Þar segir að óheimilt sé að nota sjálfvirk skotvopn, svo og handhlaðnar fjölskotabyssur og hálfsvirk skotvopn, með skothylkjahólfulum sem taka fleiri en tvö skothylki. Við vinnslu frumvarpsins var skoðað hvort ástæða væri til að nota annað og þekktara hugtak yfir handhlaðnar fjölskotabyssur sem almennt ganga undir heitinu pumpur. Fallið var hins vegar frá því enda eru hugtökin í frumvarpinu í samræmi við hugtakanotkun í gildandi vopnalögum og því mikilvægt að samræmi sé á milli þessara tveggja lagabálka.

Í 15. tl. er kveðið á um að óheimilt sé að nota hljóðdeyfa nema á stóra riffla sem nota miðkveikt skot og uppfylla skilyrði vopnalaga. Þessi breyting er lögð til í samræmi við tillögur villidýraskýrslunnar. Hljóðdeyfar á þessar tegundir skotvopna eru leyfðir í flestum nágrannalanda okkar og hafa verið leyfðir hér að fengnu sérstakri heimild á grundvelli vopnalaga. Helstu kostirnir við notkun hljóðdeyfa við veiða er að vernda heyrn veiðimanna auk þess sem bakslag verður minna. Slíkt getur skilað sér í betri hittni veiðimannsins og minni líkum á því að særa bráð. Minna hljóð dregur einnig úr neikvæðum áhrifum veiða á önnur villt dýr eða búfé.

Í 16. tl. er kveðið á um það að óheimilt sé að nota lifandi dýr sem bandingja eins og mælt er fyrir um í 15. tl. 1. mgr. 9. gr. gildandi laga. Í 16. tl. er lagt til að auk þess verði kveðið á um það að óheimilt sé að nota lifandi dýr til þjálfunar veiðihunda í samræmi við tillögur villidýraskýrslunnar.

Í 3. mgr. er að finna efnislega sambærilega lagagrein og 9. gr. gildandi laga að því er varðar vélknúin farartæki til veiða en þó með nokkrum breytingum. Þannig er lagt til að sérstaklega verði kveðið á um það að óheimilt sé að nota loftför eða flygildi við veiðar. Auk þess er lagt til að ekki verði sérstakt bann lagt við því að nota vélsleða, fjórhjól og önnur torfærutæki til að flytja veiðimenn til og frá veiðisvæðum eins og er í gildandi ákvæði. Síðan lögin voru sett hafa verið gerðar breytingar á skráningu slíkra ökutækja þannig að sum þeirra geta nú verið með venjulega götuskráningu eins og hefðbundin ökutæki. Í greininni er því lagt til að hún verði orðuð með hliðsjón af því þannig að einungis verði heimilt verði að nota götuskráð vélknúin farartæki til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum og þá einungis á vegum eða merktum vegaslóðum. Alfarið er óheimilt að skjóta frá slíku ökutæki og er kveðið á um að skotvopn skulu vera óhlaðin nær vélknúnu ökutæki á landi en 250 metrum.

Í 4. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun sé heimilt að veita veiðimönnum sem varanlega eru bundnir við notkun á hjólastól sérstaka undanþágu frá banni við að skjóta frá vélknúnu ökutæki. Með ákvæðinu er reynt að stuðla að því að slíkir aðilar fái aukið svigrúm að lögum til að stunda og njóta frístundaveiða. Almenna reglan við veiðar hérlendis er að

einungis sé heimilt að nýta vélknúin ökutæki til að flytja veiðimenn til og frá veiðilendum en óheimilt sé að skjóta frá slíkum tækjum. Undanþágan sem hér er kveðið á um gerir ráð fyrir að heimila þeim sem uppfylla skilyrði greinarinnar leyfi til að skjóta frá kyrrstæðum vélknúnum ökutækjum á vegum eða merktum vegaslóðum eða utan vega ef skilyrði náttúruverndarlaga um akstur á snævi þakinni og frosinni jörð eru uppfyllt. Þar sem veiðimaður sem er varanlega bundinn við notkun á hjólastól þarf að hafa tök á því að nálgast þá bráð sem hann fellir er gert ráð fyrir að hann hafi í för með sér aðstoðarmann eða hund til að sækja bráð.

Um 25. gr.

Í greininni er fjallað um skyldur veiðimanna. Í 1. mgr. er fjallað um þá frumskyldu veiðimanns að valda veiðidýri sem minnstri þjáningu og reyna að aflífa þau með skjótum og sem sársaukaminnstum hætti.

Í 2. mgr. er fjallað um þá skyldu veiðimanns að elta uppi sært veiðidýr og aflífa eins skjótt og kostur er jafnvel þó hann þurfi að fara inn á eignarland sem veiðimaður hefur ekki leyfi til að veiða á. Í slíkum tilvikum er talið mikilvægara en umrædd eignarmörk að ná hinu særða dýri sem fyrst og aflífa það. Mælt er fyrir um að í slíkum tilvikum sé bráðin hins vegar eign landeiganda, nema um sé að ræða hreindýr. Ákvæðið er í samræmi við þá meginreglu að veiðirétturinn fylgir eignarlandi þar sem bráð er fellt. Þetta ákvæði er í samræmi við 2. mgr. 10. gr. gildandi laga nema að sú undantekning sem lögð er til í ákvæðinu að þessi skylda eigi ekki við um hreindýr. Ástæða þess er sú að um hreindýr gilda um margt frábrugðnar reglur frá öðrum dýraveiðum, m.a. sú meginregla að eignarréttur á landi þar sem hreindýr halda sig veitir landeiganda ekki rétt til veiða á hreindýrum, sbr. 23. gr. frumvarpsins. Í ákvæðinu er einnig kveðið á um það eins og í gildandi lögum að það sé ein af skyldum veiðimanna að hirða bráð sína að loknum veiðum.

Um 26. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um skyldu þeirra sem hyggjast stunda veiðar að hafa staðist próf um villt dýr og umhverfi þeirra og í hæfni til veiða.

Í 2. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun semji námskrá vegna slíkra námskeiða, setji mörk og viðmið um fullnægjandi árangur í prófi og haldi námskeið til undirbúnings prófum. Eðlilegt er að Umhverfisstofnun sem fer með framkvæmd þessara mála verði frumvarpið að lögum sjái alfarið um þessi mál og beri á þeim ábyrgð. Lagt er hins vegar til að stofnuninni verði veitt svigrúm til að fela öðrum aðilum sem hafa þekkingu eða reynslu að mati hennar að halda slík námskeið í sínu umboði. Í slíkum tilvikum myndi stofnunin þó eftir sem áður bera ábyrgð á námskránni og þeim kröfum sem stofnunin telur eðlilegt að gera til prófa þó námskeiðshaldið sjálft, kennslan og prófin yrði í höndum annarra aðila.

Í 3. mgr. er lögð til undanþága frá námskeiði skv. þessari grein til þeirra sem einungis hafa í hyggju að sækja um veiðikort vegna eggjatöku eða til annarra veiða en skotveiða. Skotveiðar og skotpróf eru það stór hluti af hefðbundnu námskeiði vegna veiðikorta að eðlilegt má telja að hægt sé að fá undanþágu frá slíkum námskeiðum. Í slíkum tilvikum gæti hins vegar verið rétt að Umhverfisstofnun myndi afhenda þeim sem óska eftir slíkum veiðikortum sérstakar upplýsingar eða námsefni sem einungis lýtur að eggjatöku og öðrum veiðum en skotveiðum.

Um 27. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um að allir sem stunda veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum eða eggjatöku villtra dýra skuli hafa til þess gilt veiðikort sem gefið er út af Umhverfisstofnun

til eins árs í senn. Í greininni felst því að til þess að stunda veiðar á mink og til eggjatöku villtra fugla þurfi veiðikort verði frumvarpið að lögum. Mælt er fyrir um að veiðikortið sé gefið út til eins árs í senn. Ekki er að finna frekari fyrirmæli um það í frumvarpinu hvort slíkt tímabilið miðist við almanaksárið eða einhverjar aðrar tímasetningar og er gert ráð fyrir að Umhverfisstofnun verði heimilt að kveða nánar á um gildistíma veiðikorta innan þessa ramma. Í málsgreininni er einnig kveðið á um það að stofnuninni sé heimilt að gefa út veiðikort með rafrænum hætti í samræmi við þá þróun sem orðið hefur í þessum málum.

Í 2. mgr. er kveðið á um aldurstakmark til að geta fengið útgefið veiðikort. Í gildandi lögum er ekki kveðið á um aldurstakmark til að hljóta veiðikort. Lagt er til að það komi fram í greininni að sá sem sækir um veiðikort hafi náð því aldurstakmarki sem mælt er fyrir um í vopnalögum til að hljóta almennt skotvopnaleyfi. Það aldurstakmark er núna 20 ár sbr. a. lið 1. mgr. 13. gr. vopnalaga nr.16/1998. Talið er rétt að aldurstakmark til að hljóta veiðikort fylgi vopnalögum um lágmarksaldur. Verði aldursmörkum breytt í vopnalögum munu aldursmörk til að öðlast veiðikort þá breytast til samræmis. Í greininni er hins vegar kveðið á um það að til að hljóta veiðikort til annarra veiða en skotveiða sé aldurstakmarkið 16 ár. Þar er þá um að ræða t.d. háfaveiðar eða töku eggja.

Í 3. mgr. er kveðið á um þær upplýsingar sem skuli vera til staðar á veiðikorti auk þess sem mælt er fyrir um skyldu til að bera kortið á sér við veiðar.

Í 4. mgr. er kveðið á um að veiðikort þurfi hvorki til músaveiða innandyra né til rottuveiða. Er það í samræmi við ákvæði gildandi laga.

Um 28. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um skyldu til skila á veiðiskýrslu fyrir hvert veiðiár eins og mælt er fyrir um í gildandi lögum. Hins vegar er í greininni kveðið á um að einnig skuli skila veiðiskýrslu vegna eggjatöku sem er nýmæli. Mikilvægt er talið að fyrir liggi upplýsingar um fjölda og tegund eggja sem týnd eru og á hvaða landssvæðum eða jörðum þau voru týnd. Einnig er mælt fyrir um að skila skuli inn þar til gerðri skýrslu um fjölda og tegund villta fugla sem drepast við netaveiðar.

Í 2. mgr. er kveðið á um eins og í gildandi lögum að áhrif þess að veiðiskýrslu sé ekki skilað með réttum hætti. Í stað þess að gert sé ráð fyrir að gjald fyrir útgáfu nýs veiðikorts hækki um tiltekna prósentutölu er kveðið á um að gjald vegna nýs veiðikorts hækki um 40% hafi veiðiskýrsla borist eftir lögmaeltan skiladag.

Um 29. gr.

Í VIII. kafla frumvarpsins er fjallað um fuglaveiðar.

Í 1. mgr. 29. gr. er fjallað um nytjaveiðar á fuglum og mælt fyrir um að ráðherra sé heimilt að aflétta friðun þeirra fuglategunda sem þar eru taldir upp innan þeirra tímamarka sem greinin mælir fyrir um. Þær tegundir sem taldar eru upp í greininni og þau tímamörk sem þar koma fram eru í samræmi við gildandi lög. Við vinnslu frumvarpsins var það tekið til skoðunar hvort rétt gæti væri að fella út bæði tímamörk og tegundir fugla sem fjallað er um í greininni. Ástæðan var það nýmæli frumvarpsins að mælt verði fyrir bæði um verndarstöðu og veiðiþol einstakra stofna eða tegunda fugla í stjórnunar- og verndaráætlunum auk þess sem lagðar verða línur um veiðitíma þeirra með hliðsjón af stöðu stofnsins eða tegundarinnar. Við frumvarpsgerðina var hins vegar ákveðið að leggja til að áfram yrði miðað við þær tegundir sem löng hefð hefur skapast um að séu nýttar til nytjaveiða hérlendis og taldar eru upp í gildandi lögum. Ljóst er hins vegar að staða þessara tegunda er mjög misjöfn og er ástand sumra þeirra slæmt um þessar mundir. Talið er hins vegar rétt að miðað verði við hinar

hefðbundnu veiðitegundir óháð núverandi stöðu þeirra enda ljóst að ástand einstakra tegunda getur skánað til framtíðar og ástand annarra tegunda versnað. Í þessu sambandi er hins vegar mikilvægt að hafa í huga að hér er einungis um heimild fyrir ráðherra til að aflétta friðun þeirra tegunda sem taldar eru upp í greininni innan þeirra tímamarka sem þar er talin upp en ekki skylda til afléttingar friðunar. Ákvörðun um það hvort ráðherra afléttir friðun einstakra tegunda mun samkvæmt frumvarpinu fyrst og fremst byggjast á stjórnunar- og verndaráætlun einstakra tegunda. Sömu sjónarmið eiga við um það tímabil ársins sem friðun er aflétt til nytjaveiða, hugsanlegt veiðitímabil mun byggjast á tillögum stjórnunar- og verndaráætlunar og ákvæðum um veiðistjórnun og getur því með hliðsjón af stöðu einstakra tegunda verið mun styttra en það svigrúm sem ráðherra hefur til afléttingar friðunar skv. frumvarpinu.

Í 2. mgr. 29. gr. er kveðið á um að heimilt sé að takmarka veiðar á tegund við ákveðna daga innan þeirra tímamarka sem fram koma í 1. mgr. og við ákveðinn tíma sólahrings eða tiltekin landssvæði. Mikilvægt er að veiðistjórnun sé öflug og virk og að hægt sé að stýra veiðum með sveigjanlegum hætti með tilliti til aðstæðna. Ástand einstakra stofna getur þannig verið mjög misjafnt á einstökum stöðum eða svæðum á landinu. Ástæða getur því verið til að heimila ekki veiðar á tilteknu stöðum eða svæðum landsins þótt veiðar séu áfram heimilaðar á öðrum stöðum eða svæðum þar sem ástand einstakra stofna er betra.

Í 3. mgr. er að finna heimild fyrir ráðherra að aflétta friðun á eggjum fugla sem ekki njóta sértækrar friðunar eða verndar enda þoli stofninn slíka eggjatöku skv. stjórnunar- og verndaráætlun. Egg fugla falla undir friðunar og verndarákvæði frumvarps þessa og teljast jafnframt veiðar í skilningi frumvarpsins. Egg eru týnd á varptíma fugla þegar flestar tegundir þeirra njóta friðunar, nema e.t.v. þær tegundir sem taldar eru valda tjóni. Heimild þarf því að vera í lögum til að aflétta friðun á töku eggja á þessum tíma ef stofninn þolir eggjatöku skv. greininni.

Í 4. mgr. er að finna heimild fyrir ráðherra að ákveða að friðun gildi áfram í tiltekinn tíma á einstökum svæðum landsins að beiðni þeirra sem þar eru taldir upp. Ákvæðið mælir þannig fyrir um að slík friðun verði áfram gildandi á tilteknum svæðum óháð ástandi einstakra tegunda skv. stjórnunar- og verndaráætlun. Hér er fyrst og fremst verið að skapa svigrúm til að heimila ekki veiðar á tilteknum stöðum eða svæðum þar sem veiði er almennt talin óæskileg. Hér má í dæmaskyni t.d. nefna tiltekin vinsæla staði eða svæði sem nýtt eru til útivistar eða frístunda og ekki þykir æskilegt að séu samhliða nýtt til skotveiða.

Um 30. gr.

Í 30. gr. er kveðið á um merkingar á villtum dýrum.

Í 1. mgr. er að finna ákvæði sem er að nokkru leyti samhljóða 2. mgr. 4. gr. gildandi laga þar sem mælt er fyrir um að Náttúrufræðistofnun Íslands hafi ein heimild til að merkja villta fugla hérlendis en geti heimilað öðrum slíkar merkingar samkvæmt sérstökum reglum. Lagt er til í þessu ákvæði frumvarpsins að heimildin nái einnig til merkinga á öðrum villtum dýrum sem heyra undir frumvarpið. Hér er t.d. átt við merkingar á hreindýrum, refum eða öðrum villtum spendýrum sem þörf er talin á að merkja til að öðlast tilteknar vísindalegar upplýsingar. Í greininni er jafnframt sérstaklega kveðið á um að undir merkingar samkvæmt greininni sé bæði átt við hefðbundnar fugla- eða dýramerkingar og rafræna senda. Merkingar með rafrænum GPS sendum eru orðnar algengar um þessar mundir og gefa þær ítarlegar upplýsingar um ferðir villtra dýra í rauntíma.

Í 2. mgr. er að finna sambærilegt ákvæði og nú er að finna í 3. mgr. 4. gr. gildandi laga að öðru leyti en því að gildissvið ákvæðisins hefur verið víkkað þannig að það nái einnig til spendýra í samræmi við 1. mgr.

Um 31. gr.

Í IX. kafla frumvarpsins er fjallað um nýtingu hlunninda villtra dýra.

Hlunnindi geta verið nokkuð mismunandi. Þau geta verið allt frá því að vera tiltekinn almennur réttur landeiganda eða veiðiréttthafa eins og t.d. réttur til að nýta hlunnindi æðarfugla með því að nytja dún þessara fugla í æðarvörpum eða réttur landeiganda til eggjatöku á landinu. Hlunnindi geta einnig samkvæmt frumvarpi þessu og samkvæmt gildandi lögum verið hefðbundin og staðbundin. Þar má t.d. nefna réttindi til að veiða lunda í háf á varptíma sem tíðkast hefur um aldir á tilteknum stöðum landsins eins og í Vestmannaeyjum eða taka andareggja á tilteknum stöðum landsins þar sem hefðbundið andarvarp er mikið. Þessi hlunnindi eru ekki almenn hjá öllum landeigendum heldur eiga þau eingöngu við á vissum stöðum landsins og í vissum tilvikum.

Í 1. mgr. 31. gr. er að finna skilgreiningu á hlunnindum. Þar er kveðið á um að til hlunninda teljist réttur landeiganda til tiltekinna veiða á villtum fuglum, nýtingu á dún þeirra eða eggjum. Í greininni kemur jafnframt fram það lykilatriði frumvarpsins að nýting hlutaðeigandi tegundar eða stofns sé sjálfbær og standi undir nýtingunni. Í frumvarpinu er með öðrum orðum kveðið á um að þótt tiltekin nýting hafi verið talin til hlunninda einstakra jarða eða svæða, jafnvel um mjög langt skeið, þá hafi nýting ekki forgang ef ljóst er að ástand stofnsins eða tegundarinnar sé þannig að stofn eða tegund þoli ekki slíka nýtingu og ljóst sé að nýtingin verði þar með ósjálfbær.

Í 2. mgr. er kveðið á um að sá sem rétt hefur til nýtingar hlunninda á landi sínu skuli hafa til þess veiðikort til nýtingar hlunninda skv. þessum kafla frumvarpsins annarrar en dúntekju. Í slíku veiðikorti skal tilgreindur réttur til nýtingar hlunninda og svæðisbundin mörk hans. Réttur til nýtingar hlunnindanna gildir um handhafa veiðikortsins og þá aðstoðarmenn sem landeiganda er nauðsynlegt að hafa í för með sér við nýtingu hlunnindanna.

Í 3. mgr. er kveðið á um það eins og í gildandi lögum að sá sem telur sig eiga rétt til staðbundinna hlunninda skv. 34. gr. skuli afla staðfestingar viðkomandi sveitarstjórnar og sýslumanns á slíkum rétti enda liggi slík staðfesting ekki fyrir og skila til Umhverfisstofnunar. Í grunninn er hér um að ræða efnislega sambærilegt ákvæði og nú er að finna í 7. mgr. 20. gr. gildandi laga. Ljóst er hins vegar að allar líkur eru á því að þeir sem nýtt hafa slík staðbundin hlunnindi frá í gildistíð núgildandi laga hafi þegar aflað sér þessarar staðfestingar. Ekki er því þörf á því að þessir aðilar afli sér slíkar staðfestingar á nýjan leik liggi hún fyrir.

Um 32. gr.

Í 1. mgr. greinarinnar er kveðið á um friðlýsingu æðarvarpa. Þar kemur fram að landeigandi eða sá sem rétt hefur til æðarvarps sé heimilt að fara fram á sérstaka friðlýsingu þeirra og nánasta umhverfis þeirra. Réttthafi æðarvarps getur því verið annar aðili en landeigandi. Þannig kann hann að eiga réttinn skv. samningum eða heimild landeiganda eða hann hafi tiltekinn annan rétt skv. lögum. Þannig er t.d. ljóst að slík réttindi geta byggst á hefðarrétti tiltekins aðila eða tiltekinna jarðar til æðarvarps á ákveðnum stað, jafnvel þó umráðamaður varpsins eigi ekki landið þar sem varpið er staðsett. Mikilvægt er að æðarvörp njóti formlegrar friðlýsingar skv. frumvarpinu ef ætlunin er að nýta úrræði frumvarpsins til verndar þeim, t.d. banns við skotum nærri slíkum vörpum, bann við umferð eða bann við netlögnum í sjó í grennd við slík vörp.

Í 2. mgr. er kveðið á um að sýslumaður í því umdæmi sem varpið er í skuli annast friðlýsingu þess og að slík friðlýsing skuli gilda í 10 ár frá birtingu slíkrar ákvörðunar. Gert er

ráð fyrir að umsækjandi skuli merkja varpið skilmerkilega inn á kort eða loftmynd þannig að fyrir liggi með skýrum hætti þau mörk sem friðlýsingin byggir á.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um að uppfærð skrá um friðlýst æðarvörp skuli liggja frammi á skrifstofu sýslumanns og á vefsetri embættisins. Mikilvægt er að slíkar upplýsingar séu ávallt aðgengilegar almenningi til þess að öllum sé ljóst hvaða svæði innan umdæmisins njóti slíkrar friðlýsingar og verndar. Jafnframt er í ákvæðinu mælt fyrir um að sýslumaður skuli tilkynna allar breytingar á skránni til hlutaðeigandi sveitarstjórnar, Umhverfisstofnunar og Bændasamtaka Íslands. Gert er ráð fyrir að Umhverfisstofnun haldi utan um slíka skrá á landsvísu.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að frá 15. apríl til 14. júlí ár hvert skuli öll skot bönnuð nær friðlýstu æðarvarpi en 2. km nema brýna nauðsyn beri til að mati landeiganda eða rétthafa æðarvarpsins. Þetta er í samræmi við 1. mgr. 20. gr. gildandi laga. Í greininni kemur hins vegar fram að bannsvæðið skuli þó ekki ná lengra en 1 km. inn á eignarlönd annarra nema að fengnu samþykki þeirra. Hér er um að ræða nýmæli sem byggir á tillögum sem fram komi í villidýraskýrslunni. Með breytingunni er lagt til að samþykki landeiganda annarrar jarðar eða lands þurfi til að banna skot lengra en 1 km inn á land annars aðila enda er um að ræða tiltekna skerðingu á nýtingarmöguleikum og eignarrétti þess aðila að þurfa að sæta slíku banni tvo km. inn á land sitt. Í skýrslunni var því mælt fyrir um að það yrði skoðað að stytta þessa vegalengd en byggja frekar á samþykki hins landeigandans ef bannsvæðið ætti að ná lengra inn á lönd annarra.

Í 5. mgr. er kveðið á um að frá 1. apríl til 14. júlí ár hvert sé óheimilt án leyfis landeiganda eða rétthafa æðarvarps að leggja net í sjó nær friðlýstu æðarvarpi en 250 m frá stórstraumsfjörumáli. Á sama tímabili er öll óviðkomandi umferð um friðlýst æðarvarp jafnframt bönnuð um varpið nema með heimild landeiganda eða rétthafa þess. Um er að ræða sambærilegt bann varðandi netlagnir og nú er að finna í 1. mgr. 20. gr. gildandi laga. Í síðari málslið 5. gr. er hins vegar lagt til að óviðkomandi umferð um friðlýst æðarvarp verði óheimil nema með leyfi landeiganda eða rétthafa æðarvarps. Ljóst er að við sum friðlýst æðarvörp hefur ágangur fólks verið það mikill að tjón hefur skapast á varpinu vegna þess. Því er lagt til að á varptíma verði umgangur um þau óheimill nema með leyfi landeiganda.

Í 6. mgr. er mælt fyrir um það að ráðherra skuli í reglugerð heimilt mæla fyrir um úrræði sem landeigandi eða rétthafi hafi til að verjast tjóni villtra fugla og villtra spendýra innan marka friðlýsts æðarvarps.

Um 33. gr.

Í 1. mgr. 33. gr. er mælt fyrir um heimildir landeiganda til eggjatöku á landi sínu. Gert er ráð fyrir að honum sé heimilt að taka egg úr varpi krú, fýls, ritu, álku, langvíu, stuttnefju, silfur máfs, hvít máfs og hettumáfs. Þetta er óbreytt frá gildandi lögum. Þessi heimild gildir óháð því hvort almenn friðun hafi verið aflétt á eggjum þessara fugla enda liggir fyrir að eggjatakan er ekki talin hafa neikvæð áhrif á hlutaðeigandi fuglategund og að truflun vegna eggjatökunnar sé haldið í lágmarki.

Í 2. mgr. er að finna heimild sem einnig er í gildandi lögum um að landeiganda sé heimilt að taka til neyslu grágæsar- og heiðargæsaregg á landi sínu. Mælt er fyrir um að landeigandi skuli skilja eftir eigi færri en tvö egg í hreiðri við töku eggja þessara tegunda. Í greininni er mælt fyrir um það eins og í gildandi lögum að egg sem tekin eru á grundvelli þessarar málsgreinar megi ekki bjóða til sölu, selja, kaupa, gefa né þiggja að gjöf. Hér er því um að ræða hlunnindi sem einungis er gert ráð fyrir að séu nýtt af landeiganda, heimilisfólki og gestum hans.

Um 34. gr.

Í 34. gr. er að finna sérákvæði er mælir fyrir um nýtingu staðbundinna hlunninda. Með staðbundnum hlunnindum skv. greininni er átt við tiltekin hlunnindi af villtum dýrum og sem nýtt hafa verið hérlendis og söguleg hefð nytja eru fyrir hendi á tilteknum stöðum á landinu. Þar er annars vegar um að ræða veiðar á fullvöxnum lunda í háf og hins vegar eggjataka ýmissa andartegunda á tilteknum stöðum landsins þar sem varp er mikið.

Ákvæði gildandi laga um nýtingu tiltekinna hlunninda byggðust á því sjónarmiði að þeir sem nýtt hefðu hefðbundin hlunnindi jarða sinna ættu að hafa tiltekna heimild til að nýta slík hlunnindi áfram óháð ákvæðum laganna. Í frumvarpi þessu er í meginatriðum fallist á þau sjónarmið. Þó er byggt á því í frumvarpinu að hlunnindanýting verði að vera sjálfbær og að hún verði ekki undanskilin friðunar og verndarákvæðum ef ástand stofna eða tegunda er með þeim hætti. Einnig er mikilvægt að sá skilningur liggi fyrir að réttur til nýtingar tiltekinna staðbundinna hlunninda eins og t.d. lundaveiði í háf á tilteknum stöðum landsins eða taka eggja tiltekinna andartegunda á svæðum þar sem slíkt varp er mikið, byggist á hefðbundnum rétti þeirra sem nýtt hafa slík hlunnindi. Hér undir fellur ekki nýting á hlunnindum sem ekki hafa verið nýtt áður á jörðinni teljast því ekki hefðbundin hlunnindi samkvæmt frumvarpinu. Lundaveiðar í háf á tilteknu svæði sem á sér enga fyrri sögu um slíka nýtingu í tíð gildandi laga teldust því ekki hefðbundnar hlunnindaveiðar í skilningi frumvarpsins. Sama gildir einnig um eggjatöku skv. 3. mgr. 33. gr. frumvarpsins sem heimilar landeiganda eggjatöku tiltekinna tegunda sem þar eru taldar upp á takmörkuðum svæðum.

Í 1 mgr. frumvarpsins er kveðið á um það að á takmörkuðum svæðum, þar sem veiði fullvaxinna lunda í háf hefur talist til hefðbundinna hlunninda, skuli landeiganda heimil slík veiði samkvæmt þeim venjum sem gilt hafa, enda hafi friðun verið aflétt skv. 29. gr. Ekki er um að ræða neina meginbreytingu á þessu ákvæði gildandi laga að öðru leyti en því að lundaveiði í háf er ekki, frekar en önnur nýting villtra fugla og villtra spendýra, undanskilin friðunarákvæðum frumvarpsins. Með frumvarpinu er hins vegar viðurkennt að þar sem þessi nýting á sér hefðbundnar og sögulegar rætur sé heimilt að nýta slík hlunnindi enda sé það gert á sjálfbæran hátt og að stofninn þoli slíka nýtingu.

Í 2. mgr. er kveðið á um að á takmörkuðum svæðum, þar sem hefðbundið andarvarp er mikið, skal landeiganda heimilt að taka egg til neyslu frá tilteknum andartegundum sem þar eru taldar upp. Mælt er fyrir um skyldu til að skilja eftir ákveðinn fjölda eggja í hverju hreiðri við eggjatöku þessara tegunda. Eins og í 33. gr. er lagt bann við hvers kyns viðskiptum með egg sem týnd eru á grundvelli þessarar greinar auk þess sem bannað er að gefa þau eða þiggja að gjöf. Hér er ekki um að ræða breytingu á 6. mgr. 20. gr. gildandi laga að ræða varðandi þessa hlunnindanýtingu.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um það að ráðherra sé heimilt að friða tímabundið einstakar tegundir eða stofna fyrir eggjatöku samkvæmt 33. gr. og 2. mgr. 34. gr., eða setja henni sérstök skilyrði, enda sé talið að eggjatakan hafi neikvæð áhrif á stofnstærð hlutaðeigandi fuglategundar eða stofns samkvæmt stjórnunar- og verndaráætlun. Hlunnindanýting samkvæmt þessum greinum er því að öllu jöfnu heimil þeim landeigendum sem greinarnar eiga við um, en sá varnagli er þó sleginn að heimilt sé að takmarka eggjatöku þeirra tegunda sem þar eru taldar upp séu skilyrði greinarinnar uppfyllt.

Um 35. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um að ráðherra geti heimilað veiðar úr hreindýrastofninum enda hafi friðun verið aflétt skv. 17. gr. Ákvæðið kveður á um að hreindýr eins og önnur villt dýr og

villtir fuglar séu friðuð nema ákveðið hafi verið að aflétta slíkri friðun. Mikilvægt er að hafa í huga að hreindýr voru upphaflega flutt hingað til lands fyrir tilstuðlan mannsins og eru því í raun framandi tegund samkvæmt ströngustu skilgreiningu þó þau séu að margra mati orðin hluti af íslenski náttúru. Því kann að vera mikilvægara varðandi hreindýr en aðrar tegundir eða stofna villtra fugla og villtra spendýra að í stjórnunar- og verndaráætlunum verði hægt að mæla fyrir um ákveðnar stærðarviðmiðanir hreindýrastofnsins.

Í 2. mgr. greinarinnar er kveðið á um að Umhverfisstofnun geri tillögur til ráðherra um árlegan veiðikvóta og um skiptingu hans milli veiðisvæða og tilhögun veiða að fengnum tillögum Náttúrustofu Austurlands og hreindýraráðs. Ákvæði greinarinnar er að mestu efnislega sambærileg 5. mgr. 14. gr. og í fullu samræmi við þá framkvæmd sem viðhöfð hefur verið að þessu leyti um langt skeið.

Í 3. mgr. er kveðið á um að ráðherra ákveði árlegan fjölda þeirra hreindýra sem fella má, eftir aldri, kyni og veiðisvæðum og tilhögun veiða og birtir með auglýsingu. Ákvæðið er að mestu í samræmi við framkvæmd gildandi laga en í greininni er hins vegar kveðið á um að ráðherra skuli birta ákvörðun sína með auglýsingu að jafnaði eigi síðar en 15. janúar ár hvert. Í gildandi lögum er ekki að finna tiltekna tímasetningu um hvenær ákvörðun ráðherra að þessu leyti skuli liggja fyrir. Mikilvægt er hins vegar til þess að skapa fyrirsjáanleika vegna þessara veiða að ákvörðunin liggja fyrir sem fyrst eftir áramót vegna veiða þess árs.

Um 36. gr.

Í þessari grein frumvarpsins er fjallað um hreindýraráð, hlutverk þess og skipun.

Í 1. mgr. er kveðið á um að ráðherra skipi fjóra aðila í ráðið. Hlutverk þess sé að vera Umhverfisstofnun til ráðgjafar um vernd, veiðar og nýtingu hreindýrastofnsins og er skilgreint hlutverk ráðsins að mestu óbreytt frá 5. mgr. 14. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að hreindýraráð skuli veita Umhverfisstofnun umsögn um tillögur Náttúrustofu Austurlands um árlegan veiðikvóta, skiptingu hans milli veiðisvæða og tilhögun veiða. Hér er verið að leggja til að núverandi framkvæmd verði lögfest en Náttúrustofa Austurlands hefur til þessa lagt fram slíkar tillögur á grundvelli vöktunar hreindýrastofnsins og hreindýraráð veitt umsögn um þær. Mikilvægt er að ákvæði laga endurspegli þá framkvæmd sem unnið hefur verið eftir.

Í 3. mgr. er kveðið á um hvernig hreindýraráð er skipað. Áfram er gert ráð fyrir því að þeir sem taldir eru upp í 5. mgr. 14. gr. gildandi laga eigi aðilda að ráðinu. Sama gildir um fulltrúa frá Náttúrustofu Austurlands og Náttúrufræðistofnunar Íslands sem heimilt er að sitja fundi ráðsins og hafa þar málfrelsi og tillögurétt. Auk þeirra tveggja síðarnefndu er gert ráð fyrir því í greininni að fulltrúar Félags leiðsögumanna með hreindýraveiðum og Skotveiðifélags Íslands (Skotvís) hafi heimild til að sitja fundi ráðsins verði frumvarpið að lögum og hafi þar sömu réttindi og fulltrúar Náttúrustofu Austurlands og Náttúrufræðistofnunar Íslands. Telja verður að reynsla og þekking beggja þessara aðila á hreindýraveiðum og veiðisvæðum hreindýra geti verið upplýsandi og jákvæð á fundum ráðsins.

Í 4. mgr. er kveðið á um að verði atkvæði jöfn á fundum ráðsins ráði atkvæði formanns. Þetta ákvæði er óbreytt frá 5. mgr. 14. gr. gildandi laga og þarfnast ekki frekari skýringar.

Um 37. gr.

Kveðið er á um hlutverk Náttúrustofu Austurlands í 37. gr. frumvarpsins.

Í 1. mgr. er kveðið á um að stofnunin annist vöktun og rannsóknir á hreindýrastofninum og mat á veiðipoli samkvæmt samningi við Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands. Ákvæðið er efnislega í samræmi við 8. mgr. 14. gr. gildandi laga fyrir utan að bætt hefur verið

við að Náttúrustofan meti einnig veiðipól hreindýrastofnsins. Hér er í raun verið að leggja til breytingu á ákvæði gildandi laga þannig að ákvæðið endurspegli þá framkvæmd sem Náttúrustofan hefur farið með samkvæmt gildandi lögum og samningi við Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands.

Í 2. mgr. er kveðið á um að Náttúrustofa Austurlands geri grein fyrir niðurstöðum sínum og skili tillögum sínum til framangreindra stofnana.

Um 38. gr.

Í 38. gr. er kveðið á um leyfi til veiða á hreindýrum. Þar kemur fram að það er Umhverfisstofnun sem auglýsir, úthlutar og gefur út slík leyfi til veiðimanna sem hafa gilt veiðikort og skotvopnaleyfi með B-réttindum. Ákvæðið er efnislega samhljóða 14. gr. gildandi laga og þarfnast ekki frekari skýringa.

Um 39. gr.

Í 39. gr. er fjallað um verklegt skotpróf vegna hreindýraveiða. Hreindýraveiðar eru þess eðlis að gerðar eru mun strangari kröfur um hæfni og hittni veiðimanna en almennt gildir um aðrar skotveiðar. Miklu skiptir að þessari kunnáttu sé haldið við og mikilvægt þykir að bæði veiðimenn og leiðsögumenn með hreindýraveiðum sýni fram á það með reglulegu millibili að þeir búi yfir þeirri kunnáttu að geta fellt hreindýr með viðunandi hætti. Þær kröfur sem gerðar eru að þessu leyti eru þær sömu og gerðar eru samkvæmt gildandi lögum. Í greininni er hins vegar lögð til sú breyting frá gildandi lögum að það komi fram að það sé Umhverfisstofnun sem skuli halda verkleg skotpróf, en stofnuninni sé hins vegar heimilt að fela öðrum hæfum aðilum, eins og rekstraraðilum skotvalla eða skotfélögum framkvæmd slíkra prófa. Eðlilegt er að stofnunin hafi svigrúm til að semja um framkvæmd skotprófa við aðila sem hafa hæfni og þekkingu til að standa fyrir slíkum prófum enda sé það gert á grundvelli þeirra viðmiða sem stofnunin setur til slíkra prófa og um fullnægjandi árangur í þeim.

Í 2. mgr. er kveðið á um að veiðimaður skuli skila staðfestingu á að hann hafi lokið og staðist verklegt skotpróf a.m.k. viku fyrir veiðidag. Í 8. mgr. 14. gr. gildandi laga er hins vegar mælt fyrir um að veiðimaður skuli skila slíkri staðfestingu fyrir 1. júlí ár hvert. Í gildandi lögum er að finna ákvæði um að Umhverfisstofnun sé heimilt sé að veita einstökum veiðimönnum frest til að skila slíkri staðfestingu. Telja verður að það sé til einföldunar að gera frekar þá kröfu í lögum að veiðimaður skili staðfestingunni skömmu fyrir veiðidag en að hafa framkvæmdina þannig að krafa sé gerð um að henni sé jafnvel skilað mörgum mánuðum fyrir veiðidag en að hann geti síðan óskað eftir fresti til að skila staðfestingunni.

Um 40. gr.

Í 40. gr. er fjallað um leiðsögumenn með hreindýraveiðum.

Í 1. mgr. er kveðið á um það að allir þeir sem stundi hreindýraveiðar skuli vera í fylgd með leiðsögumanni sem fengið hefur til þess leyfi Umhverfisstofnunar að leiðsegja með slíkum veiðum. Slíkt leyfi er veitt til fjögurra ára í senn og miðast leyfið við tiltekin veiðisvæði. Ákvæðið er í samræmi við 10. mgr. 14. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er kveðið á um skilyrði þess að hljóta leyfi til leiðsagnar með hreindýraveiðum og þau gögn sem skila þarf inn þar að lútandi. Ákvæðið er samhljóða 10. mgr. 14. gr. gildandi laga að öðru leyti en því að ekki þykir ástæða til að telja upp þær námsgreinar sem standast þarf í námskeiði Umhverfisstofnunar. Eðlilegra er talið að Umhverfisstofnu hafi svigrúm til að breyta og aðlaga slík námskeið eftir því sem þörf krefur.

Í 3. mgr. er í samræmi við það sem segir hér að framan um 2. mgr., kveðið á um að Umhverfisstofnun semji námskrá og setji mörk og viðmið um fullnægjandi árangur á prófi fyrir leiðsögumenn með hreindýraveiðum. Þótt stofnunin nýti heimildina er og feli öðrum að sjá um framkvæmdina er það hins vegar ávallt stofnunin sem ber ábyrgð á heildarframkvæmd þessara mála hjá þeim sem hún felur að sjá um framkvæmdina.

Í 4. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun haldi námskeið til undirbúnings leyfi fyrir verðandi leiðsögumenn í samráði við hreindýraráð sem er í samræmi við 11. mgr. 14. gr. gildandi laga. Í greininni er kveðið á um það að stofnunin skuli tryggja með námskeiðunum að eðlileg nýliðun verði í hópi leiðsögumanna eins og kveðið er á um í gildandi lögum. Sú breyting er hins vegar lögð til í lok greinarinnar að slík eðlileg nýliðun skuli ná til leiðsögumanna á öllum veiðisvæðum hreindýra. Þar sem leyfi til leiðsagnar gildir um tiltekin veiðisvæði þykir rétt að áréttta að horfa þarf til ástands hvers og eins veiðisvæðis að því er varðar nýliðun leiðsögumanna.

Í 5. mgr. er lögð til sú breyting frá gildandi lögum að Umhverfisstofnun hafi heimild til að fela aðilum sem til þess hafa þekkingu og reynslu að mati stofnunarinnar til að halda námskeið til undirbúnings leyfi til leiðsagnar með hreindýraveiðum í sínu umboði.

Um 41. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um hlutverk leiðsögumanna með hreindýraveiðum og er hlutverk þeirra skilgreint með sama hætti og í 14. mgr. 14. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er að finna nýmæli þar sem kveðið er á leiðsögumanni sé skylt að aðstoða við að fella sært veiðidýr sem skotið hefur verið af veiðimanni í fylgd hans, þegar ekki eru yfirgnæfandi líkur á því að umræddur veiðimaður nái að fella dýrið svo fljótt sem auðið er. Hér er ekki einungis um heimild að ræða heldur er lagt til að þetta verði hluti af starfsskyldu leiðsögumannsins þegar svo stendur á sem mælt er fyrir um í ákvæðinu. Þótt veiðimenn þurfi að gangast undir skotpróf til að fá leyfi til veiðanna getur hæfni og reynsla einstakra veiðimanna verið með misjöfnum hætti. Mikilvægt er í þágu dýravelferðar að leiðsögumanni sé skylt að grípa inn í veiðarnar og felli illa særð dýr þegar hann metur það svo að veiðimaður nái af einhverjum ástæðum ekki að fella sært dýr. Í ákvæðinu er einnig kveðið á um það að leiðsögumaður skuli fella önnur illa særð dýr sem verða á vegi hans á veiðislóð og ekki eru talin eiga sér lífsvon. Sömu sjónarmið um dýravelferð búa að baki þessari heimild leiðsögumanns með hreindýraveiðum. Rétt er talið að leiðsögumenn með hreindýraveiðum beri að fella önnur illa særð dýr frekar en einstakir veiðimenn enda bera þeir tiltekna lagalegar skyldur á grundvelli 41. gr., þeir hafa almennt víðtæka reynslu og þekkingu á hreindýrastofninum, auk þess sem leiðsögumenn eiga ávallt að vera í för með veiðimönnum. Mælt er fyrir um það að þegar leiðsögumaður aflífar illa sært dýr á veiðislóð beri honum að tilkynna slík atvik til Umhverfisstofnunar sem fær eignarráð dýrsins og tekur ákvörðun um förgun þess eða aðra ráðstöfun. Mikilvægt er að heimild til að fella særð hreindýr skapi ekki eignarhald á dýrinu án þess að veiðileyfi sé til staðar enda kann það að skapa hættu á misnotkun.

Í 3. mgr. er að finna heimild sem ekki er til staðar í gildandi lögum. Ljóst er að hreindýr eru stundum felld fjarri vegum og vegaslóðum. Kallað hefur verið eftir því að í lögum sé fyrir hendi þröng heimild til að sækja felld hreindýr á vélknúnu farartæki þegar svo háttar til enda geta fullvaxnir tarfar, svo dæmi sé tekið, verið gríðarlega þungir. Í ákvæðinu er kveðið á um að leiðsögumanni með hreindýrum sé heimilt í slíkum tilvikum að sækja slík dýr á sexhjólí enda sé ekki talin hætta á náttúruspjöllum samkvæmt leiðbeinandi reglum sem Umhverfisstofnun skal gefa út á grundvelli ákvæðisins. Í ákvæðinu er jafnframt kveðið á um

að leiðsögumaður með hreindýraveiðum skuli tilkynna Umhverfisstofnun um slíka för áður en bráðin er sótt.

Í 4. mgr. er kveðið á um að brot leiðsögumanna með hreindýraveiðum á lögum um vernd, veiðar og velferð villtra fugla og villtra spendýra eða reglum settum samkvæmt þeim, skotvopnalögum eða lögum um velferð dýra geti Umhverfisstofnun veitt leiðsögumanni áminningu eða svipt hann leyfi til leiðsagnar ef sakir eru miklar eða ítrekaðar. Kveðið er jafnframt á um að hafi leiðsögumaður verið sviptur leyfi til leiðsagnar er honum heimilt að sækja um slíkt leyfi að nýju, en þó ekki fyrr en að liðnum 4 árum frá sviptingu leyfis. Til þess að hann geti sótt um að nýju gerir ákvæðið ráð fyrir að hann þurfi að sækja námskeið að nýju og ljúka prófi í því á grundvelli 6. tl. 40. gr.

Um 42. gr.

Í XI. kafla er fjallað um veiðar til varnar tjóni.

Í 1. mgr. er kveðið á um skyldu Umhverfisstofnunar til að veita fræðslu, leiðbeiningar og ráðleggingar varðandi aðgerðir til varnar tjóni af völdum villtra fugla og villtra spendýra. Ekki er kveðið á um slíka skyldu í gildandi lögum þótt stofnunin hafi sinnt þessu hlutverki að einhverju leyti. Eðlilegt er að Umhverfisstofnun sé sá ríkisaðili sem sinni slíkri leiðbeininga- og fræðsluskyldu enda gert ráð fyrir skv. frumvarpinu að hún hafi með höndum framkvæmd þessara mála. Mikilvægt er að hafa í huga að aðgerðir til varnar tjóni af völdum villtra dýra geta verið með ýmsum öðrum hætti en með veiðum á villtum fuglum og villtum spendýrum. Slíkar aðgerðir geta t.d. falist í notkun búnaðar við flugvelli sem gefa frá sér hvelld og hávært hljóð sem fælir í burtu fugla. Mikilvægt er að slík úrræði séu nýtt eins og kostur er áður en gripið er til veiða, a.m.k. á þeim tegundum sem ekki er beinlínis ætlunin að fækka eða útrýma.

Í 2. mgr. er að finna ákvæði sem ekki er í gildandi lögum sem kveður á um það að Umhverfisstofnun skuli á vefsetri stofnunarinnar taka á móti og skrá tilkynningar sem stofnunni berast frá almenningi eða lögaðilum um tjón sem hlutaðeigandi telja sig hafa orðið fyrir vegna villtra fugla og villtra dýra. Ástæða þessa ákvæðis er að frumvarpið gerir að ráð fyrir því að veiðar til varna tjóni byggist á því að tjón eða hætta á tjóni vegna einstakra tegunda liggja fyrir eins og kostur er áður en gripið er til þess úrræðis að heimila veiðar. Í mörgum tilvikum hefur tjón eða tjónsáhætta vegna einstakra tegunda villtra fugla og villtra dýra verið óljós og skráning slíks tjóns verið mjög ábótavant. Mikilvægar upplýsingar og greiningar hefur því tilfinnanlega vantað um tjón einstakra tegunda og afleiðinga þeirra. Ljóst er að um áratuga skeið hafa tiltekna fuglategundir verið taldir „vargfuglar“ vegna tjóns sem þessir fuglar hafa verið taldir valda. Nokkuð er hins vegar á reiki í sumum tilvikum hvort tjón af þeirra völdum sé í grunninn fjárhagstjón einstaklinga eða lögaðila, hugsanlegt heilsufarslegt tjón eða hvort um sé að ræða „tjón“ sem þessar tegundir kunna að valda vegna náttúrulegra ferla og þá á hreiðrum eða ungum annarra villtra fugla. Miklu skiptir af þessum sökum að fyrir hendi sé vettvangur fyrir þá sem verða fyrir tjóni að tilkynna og gera grein fyrir tjóni sem þeir verða fyrir vegna villtra dýra og fugla. Með þeim hætti er von til þess að betur liggja fyrir um raunverulegt tjón einstakra tegunda.

Um 43. gr.

Í 1. mgr. er lagt til að skýr heimild verði fyrir Umhverfisstofnun til að veita tímabundna og skilyrta undanþágu frá friðunarákvæðum og heimila veiðar á tiltekinni tegund villtra fugla og villtra dýra, sem ekki njóta aukinnar eða sértækrar friðunar, enda sé sýnt fram á raunverulega og skilgreinda hættu á tjóni af þeirra völdum í ákveðnum tilvikum, á ákveðnum stöðum eða svæðum, enda sé undanþágan í samræmi við samþykktu stjórnunar- og verndaráætlun

hlutaðeigandi tegundar. Ákvæðið mælir því fyrir um tilteknar heimildir til handa Umhverfisstofnun til að veita takmarkaðar undanþágur frá friðunarákvæðum jafnvel þó ráðherra hafi ekki aflétt almennri friðun þessara tegunda. Slíkar undanþágur eiga að vera tímabundnar og skilyrtar vegna tiltekinna atvika sem upp geta komið. Hér má t.d. hugsa sér tiltekna staðbundna salmonella sýkingu við vatnsból sem rakinn er til villtra fugla, tímabundna hættu sem getur skapast við tiltekna flugvelli vegna villtra fugla og aðrar aðgerðir eru ekki taldar duga til eða fyrirsjáanlegt tjón á tünnum bænda á tilteknu svæði vegna óvenju mikils ágangs gæsa eða álfta. Gert er ráð fyrir að í samþykktri stjórnunar- og verndaráætlun einstakra tegunda sé reyna að sjá fyrir þau tilvik þar sem helst getur reynt á slíkar undanþágur og hvenær tilefni kann að vera til beita þeim.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að rottur, svo og mýs í húsum inni séu undanþegin friðunar- og verndarákvæðum. Ákvæði er í samræmi við meginreglur gildandi laga að öðru leyti en því að mælt er fyrir um að við aflífun þessara dýra skuli fylgja lögum um velferð dýra og reyna að tryggja skjótan og sársaukalausán dauða. Heimilt er að veiða og aflífa rottur hvar sem til þeirra næst enda er þar um að ræða dýrategund sem er framandi lífvera hér á landi auk þess sem enginn vafi leikur á um skaðsemi þessara dýra. Mýs njóta hins vegar friðunar í náttúrunni nema slíkri friðun hafi verið aflétt. Inni í hífýlum manna njóta mýs hins vegar ekki friðunar eða verndunar. Rétt er að líta svo á að þetta gildi einnig um aðra dvalarstaði manna sem jafna má til húsa eða hífýla manna, s.s. kofa, hjólhýsa, bíla, báta eða flugvéla.

Um 44. gr.

Fjallað er um tjón sem refir kunna að valda í 43. gr. frumvarpsins. Í 1. mgr. er kveðið á um að í stjórnunar- og verndaráætlun vegna refa skuli lagt mat á stofnstærð, stofnþróun, verndarstöðu, útbreiðslu og viðkomu íslenska refastofnsins og stöðu hans í lífríki og líffræðilegri fjölbreytni landsins. Í ákvæðinu er því lagt til að unnin verði nokkuð ítarleg greining á íslenska refastofninum í stjórnunar- og verndaráætlun vegna hans. Íslenski refurinn er hluti af náttúru Íslands og hefur verið það um árþúsundir. Refurinn hefur hins vegar um langt skeið verið nánast réttdræpur hvar sem er á landinu nema á takmörkuðum svæðum, s.s. á Hornströndum þar sem hann hefur notið friðunar. Ljóst er að það er ekki opinbert markmið að útrýma ref úr náttúru Íslands eins og gildir t.d. með ágenga framandi lífveru eins og minkinn. Að því sögðu er ekki gert lítið úr tjóni sem refir kunna að valda á hagsmunum eins og t.d. friðlýstum æðarvörpum sem markmið frumvarpsins er að vernda. Mikilvægt er hins vegar að veiðar á ref til að takmarka tjón af hans völdum byggji á bestu fyrirbyggjandi upplýsingum um refastofninn og því tjóni sem hann kann að valda á eins og mælt er fyrir um í ákvæðinu.

Í 2. mgr. er kveðið á um að sé talið að refir valdi raunverulegu og skilgreindu tjóni á ákveðnum stöðum eða svæðum geti Umhverfisstofnun lagt til í stjórnunar- og verndaráætlun til ráðherra að friðun refa verði aflétt. Tillögur Umhverfisstofnunar um afléttingu friðunar geta náð yfir tiltekin svæði landsins en ekki önnur svæði, auk þess sem Umhverfisstofnun ber í tillögum sínum að leggja til við ráðherra hvernig stofnunin telji best að haga veiðum á ref til að takmarka tjón af hans völdum og um forgangsröðun svæða landsins á grundvelli tillagnanna. Ljóst er að umfang tjóns vegna refa getur verið mjög mismunandi eftir svæðum. Þannig kunna tiltekin svæði landsins þar sem mikið er t.d. um æðarvarp eða annan viðkvæman búskap að vera mun viðkvæmari fyrir slíku tjóni en svæði þar sem slíkri starfsemi er ekki fyrir hendi. Einnig kann viðkoma refa að vera mjög mismunandi eftir landssvæðum. Miklu skiptir að lögð sé til ákveðin forgangsröðun svæða landsins með tilliti til þessa þannig að þeir

fjármunir sem hið opinbera veitir í málaflokkinn nýtist sem markvissast og best til að varna tjóni og verja þá hagsmuni sem mikilvægast er að verja

Í 3. mgr. er kveðið á um að á þeim svæðum landsins þar sem refaveiðar eru taldar nauðsynlegar til að koma í veg fyrir tjón sé sveitarfélögum skylt að ráða skotmenn með kunnáttu til refaveiða. Ákvæðið er að mestu samhljóða 2. mgr. 12. gr. gildandi laga. Ekki er hins vegar talin þörf á því að binda í lög að refaskyttu sé skylt að hafa með sér aðstoðarmann eins og kveðið er á um í greininni. Ekki er heldur talið nauðsynlegt að hafa sérstakt ákvæði um það í lögum að skipuleggja megi refaveiðar að vetrarlagi í stað grenjavinnslu eins og gildandi lög mæla fyrir um. Ekki er með þessari breytingu gert ráð fyrir að slíkar veiðar megi ekki skipuleggja að vetrarlagi eftir sem áður. Gert er ráð fyrir að tímabil veiða verði ákveðið á grundvelli tillagna Umhverfisstofnunar um það hvernig stofnunin telji best að haga refaveiðum. Áfram er gert ráð fyrir því að ríkissjóður styðji fjárhagslega við refaveiðar sveitarfélaga eins og er í gildandi lögum. Að fengnum árlegum skýrslum þeirra um veiðarnar er Umhverfisstofnun heimilt að endurgreiða þeim allt að helmingi kostnaðar við veiðarnar á grundvelli reglugerðar sem gert er ráð fyrir að verði sett um slíkar endurgreiðslur og eftir því sem nánar er ákveðið í fjárlögum.

Um 45. gr.

Kveðið er á um það í 45. gr. eins og er í gildandi lögum að sveitarfélögum skuli halda skrá yfir öll þekkt refagreni í sínu umdæmi ásamt lýsingu á þeim. Mikilvægt er að refagreni séu þekkt, grenin séu skráð og að skráin sé uppfærð með reglulegum hætti. Jafnframt er mælt fyrir um að afrit af þessum skráum séu aðgengileg hjá bæði Náttúrufræðistofnun Íslands vegna rannsóknargildis slíkrar skráa og Umhverfisstofnun sem fer með yfirumsjón með framkvæmd veiða á ref.

Í 2. mgr. er kveðið á um að þeir sem stunda veiðar á ref í samræmi við ákvæði laganna sé óheimilt að skilja eftir æti eða agn við refagreni eða á öðrum veiðistöðum að veiðum loknum. Mikilvægt er að settar séu strangar takmarkanir við slíkum útburði á æti bæði vegna sjúkdómahættu og vegna þess að óheftur aðgangur refa að æti sem skilið er eftir að veiðum loknum getur unnið gegn markmiðum frumvarpsins með veiðunum. Í einhverjum tilvikum hafa heilu skrokkarnir verið skildir eftir á veiðistöðum sem agn við refaveiðar og slík hræ látin liggja á víðavangi að veiðum loknum þar sem önnur dýr eins og búfé, fuglar og hundar hafa haft óheftan aðgang að slíku æti. Ljóst er að slíkur útburður getur verið nauðsynlegur við refaveiðar og er ekki lagt til að slíkur útburður verði alfarið óheimill. Tíðkast hefur að skilja eftir slíkt æti í stuttan tíma til að refurinn venji komur sínar að ætinu. Mikilvægt er hins vegar að útburðurinn sé ekki skilinn eftir að veiðum loknum. Erfitt er að skilgreina nákvæmlega í lagatexta hvenær veiðum sé formlega lokið en gert er ráð fyrir því að ákvæði sé skýrt þannig að veiðar þurfi að standa óslitið yfir og að veiðimaður hafi annað hvort viðveru á veiðistaðnum eða komi daglega að veiðistað við veiðarnar. Sá tími sem hér um ræðir er því talin í einhverjum dögum en ekki vikum eða mánuðum.

Í 3. mgr. er kveðið á um eins og í gildandi lögum að óheimilt sé að eyðileggja greni. Ástæða þessa ákvæðis liggur annars vegar í því að refagreni og refaóðul hafa í einhverjum tilvikum verið í óslitinni notkun um áratugi eða jafnvel aldir og hins vegar í því að þá er vitað hvar refurinn heldur sig. Sé greni eyðilagt þá gæti það haft í för með sér að hann finni sér óþekktan íverustað sem gerir veiðar þá erfiðari.

Um 46. gr.

Í XII. kafla er fjallað um framandi dýrategundir, ágengar framandi dýrategundir og villinga.

Í 1. mgr. 46. gr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun sjái um vöktun, eftirlit með innflutningsleiðum og útbreiðslu framandi dýrategunda og villinga sem heyra undir lögin og leggur til við ráðherra aðgerðir til að hefta útbreiðslu þeirra. Í frumvarpinu er því lagt til að Umhverfisstofnun hafi viðtækar skyldur að þessu leyti til varnar og verndar náttúru Íslands og líffræðilegri fjölbreytni þess. Gert er ráð fyrir að undir ákvæði þetta falli einungis þær framandi lífverur sem talist geta til villtra dýra og fugla í samræmi við efni frumvarps þess. Um aðrar framandi lífverur eins og t.d. plöntur gilda hins vegar náttúruverndarlög.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að Umhverfisstofnun geti að fengnu álitni Náttúrufræðistofnunar Íslands lagt til, annað hvort í stjórnunar- og verndaráætlun ef hún er til staðar um hlutaðeigandi framandi dýr eða villinga eða þá beint við ráðherra að slíkum framandi dýrum sé skipulega útrýmt, annað hvort á tilteknum svæðum eða landinu öllu. Í slíkum tillögum myndi stofnunin jafnframt leggja fram þá aðferðarfræði við fækkun eða útrýminu þessara tilteknu lífvera sem hún telur vera áhrifaríkasta til að ná fram markmiðum greinarinnar.

Í 3. mgr. kemur fram að Umhverfisstofnun skuli skipuleggja aðgerðir samkvæmt þessari grein frumvarpsins í samvinnu við sveitarfélög landsins, enda mikilvægt að þau hafi bæði vitneskju og aðkomu að slíkum aðgerðum innan sveitarfélagsins.

Um 47. gr.

Sérstaklega er fjallað um minka í 47. gr. frumvarpsins. Þrátt fyrir að minkar séu framandi ágengar lífverur sem reynt hefur verið með öllum ráðum að útrýma úr náttúru landsins síðustu áratugina hefur það ekki tekist. Minkar eru lífverur sem eru mjög varir um sig í náttúrinni auk þess sem þar hafa mikla aðlögunarhæfni sem hefur nýst þeim til að lifa af þrátt fyrir ýmsar aðgerðir til að hefta útbreiðslu þeirra eða útrýma úr lífríkinu. Miklu skiptir að áfram sé unnið að útrýmingu hans úr náttúrunni. Þrátt fyrir að minkurinn hafi verið ófriðaður samkvæmt lögum um margra áratuga skeið er ekki hægt að líta svo á að fyrirsjáanlegt sé að því takmarki verði náð, a.m.k. á næstu árum, að honum sé með öllu útrýmt. Því er kveðið á um það í 1. mgr. að unnin verði stjórnunar og verndaráætlun vegna minka jafnvel þó hann sé ekki hluti af náttúrulegum stofnum landsins. Ekki má skilja greinina á þann hátt að ætlunin sé að gera sérstaka verndaráætlun vegna minka heldur er gert ráð fyrir að áætlunin miði frekar að því að vinna vel rökstudda stjórnunaráætlunum sem byggist á rannsóknum um það hvernig best sé að haga veiðum á mink til að ná því takmarki að honum verði útrýmt út náttúrunni eða fækkað eins og hægt er ef ekki er unnt að útrýma honum. Í þessu skyni er jafnframt nauðsynlegt að veiðarnar séu skipulagðar með þeim hætti á landsvísu að það fjármagn sem til staðar er til veiðanna nýtist með eins hagkvæmum og árangursríkum hætti og mögulegt er til að ná þessu takmarki. Því getur verið eðlilegt í slíkri áætlun að lögð sé til ákveðin forgangsröðun á þeim svæðum landsins þar sem ætla má að veiðar á mink skili sem mestum árangri til að ná markmiðum laganna. Tillaga Umhverfisstofnunar um slíka forgangsröðun myndi þá vera í samráði við sveitarfélög landsins.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að á þeim svæðum þar sem minkaveiðar eru taldar nauðsynlegar skuli sveitarstjórn vera skylt að ráða kunnáttumenn til minkaveiða. Hér er um að ræða efnislega sambærilegt ákvæði og er að finna í 2. mgr. 13. gr. gildandi laga.

Í 3. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun hafi yfirumsjón með framkvæmd veiða á grundvelli 2. og 3. mgr. ákvæðisins. Áfram er gert ráð fyrir því að ríkissjóður styðji fjárhagslega við minkaveiðar sveitarfélaga eins og er í gildandi lögum. Að fengnum árlegum skýrslum þeirra um veiðarnar er Umhverfisstofnun heimilt að endurgreiða þeim allt að helmings kostnaðar við veiðarnar á grundvelli reglugerðar sem gert er ráð fyrir að verði sett um slíkar endurgreiðslur og eftir því sem nánar er ákveðið í fjárlögum.

Í 4. mgr. er að finna sambærilegt ákvæði og er að finna í gildandi lögum. Í því er kveðið á um að minnar njóti ekki friðunar eða verndar. Tekið er jafnframt fram að við aflífun þeirra skuli fylgja lögum um velferð dýra og reyna að tryggja skjótan og sársaukalausán dauðadaga. Eins og áður sagði er gert ráð fyrir því í frumvarpinu að til að stunda veiðar á mink þurfi að hafa veiðikort. Í gildandi lögum er ekki þörf á veiðikorti til að stunda minkaveiðar.

Um 48. gr.

Í XIII. kafla frumvarpsins er fjallað um sölu á veiðifangi og eggjum ásamt starfsemi hamskera.

Í 1. mgr. er kveðið á um að við afléttingu á friðun villtra fugla og villtra spendýra skuli ráðherra á grundvelli stjórnunar- og verndaráætlana jafnframt taka ákvörðun um það hvort hlutaðeigandi stofn eða tegund þoli sölu á veiðibráð eða öðrum afurðum, þ.m.t. eggjum, á sjálfbæran hátt eða hvort slík sala skuli ekki heimiluð. Með ákvæðinu er hvorki verið að leggja til að slík sala verði alfarið heimiluð eða alfarið bönnuð eins og lagt var til í villidýraskýrslunni, heldur kveða á um að ráðherra skuli taka ákvörðun um það í hverju tilviki fyrir sig, á grundvelli stjórnunar- og verndaráætlunar einstakra tegunda hvort stofn eða tegund þoli sölu afurða á sjálfbæran hátt eða ekki. Sé talið í stjórnunar- og verndaráætlun að stofn eða tegund þoli ekki sölu slíka afurða á sjálfbæran hátt getur ráðherra lagt bann við sölu slíkra afurða. Þrátt fyrir að meginregla frumvarpsins sé að veiðar eigi að vera frístundaveiðar kann í einhverjum tilvikum að vera rétt og eðlilegt að tiltekin viðskipti geti átt sér stað með slíkar afurðir ef fyrir liggur að umræddur veiðistofn þoli sölu veiðiafurða með sjálfbærum hætti.

Í 2. mgr. er kveðið á um að óheimilt sé að flytja út, bjóða til sölu eða selja veiðibráð eða aðrar afurðir villtra dýra, (þ.m.t. uppstoppuð dýr og fugla) eða egg fugla sem falla undir frumvarpið og sala hefur verið bönnuð á. Með sölu er átt við hvers konar afhendingu gegn endurgjaldi eða vöruskiptum.

Í 3. mgr. er sérstaklega kveðið á um að öll viðskipti, þ.m.t. útflutningur eða hvers kyns sala sé ekki heimil á fuglum sem drepast í netum við veiðar. Einu gildir þótt nytjaveiði sé heimil á umrædd fuglategund. Net við fuglaveiðar eru alfarið bönnuð skv. 24. gr. nema háfar til lundaveiða í takmörkuðum tilvikum. Sala veiðiafurða sem aflað er með slíkum hætti er því ekki eðlileg auk þess sem hér er liggja einnig heilbrigðissjónarmið að baki.

Í 4. mgr. er kveðið á um að þrátt fyrir að bann hafi verið lagt við sölu tiltekinna veiðiafurða villtra dýra gildi það þó ekki um dún sem aflað hefur verið með lögmætum hætti né um innflutta fugla og dýraafurðir þeirra tegunda sem bannið tekur til, enda sé ekki um að ræða fugla eða dýraafurðir á alþjóðlegum válistum. Til að hægt sé að framfylgja og hafa eftirlit með slíkum afurðum er kveðið á um skyldu innflytjanda og seljanda að merkja þær þannig að fram komi í hvaða landi þær eru upprunnar. Eru fyrirmæli um merkingar í samræmi við 3. mgr. 17. gr. a. gildandi laga.

Um 49. gr.

Ekki er sérstaklega fjallað um hamskurð eða hamskera í gildandi lögum nema í 4. mgr. 7. gr. laganna þar sem segir að ráðherra skuli kveða á um hamtöku og skinnatöku, uppsetningu dýra og starfsemi hamskera í reglugerð. Vikið er að hamskurði í reglugerð um friðun tiltekinna fuglategunda, friðlýsingu æðarvarps, fuglamerkingar, hamskurð ofl., nr. 252/1996.

Í 1. mgr. kemur fram sú meginregla að einungis sé hægt að setja upp (uppstoppa) villt dýr og villta fugla sem ekki hafa verið drepin af mannavöldum og dýr sem hafa verið löglega veidd skv. lögum. Mikilvægt er að þau dýr sem eru uppstoppuð út í samfélaginu hafi ekki verið ólöglega veidd eða drepin með slíkum hætti jafnvel þó sá sem uppstoppar eða kemur

með dýr til uppstoppunar hafi ekki átt neinn þátt í dauða dýrsins. Séu fyrir hendi heimild til að upphætta slík dýr er sú hættu ávallt fyrir hendi að fágætar og friðaðar tegundir séu jafnvel veidd til uppstoppunar. Mjög erfitt eða ómögulegt er í flestum tilvikum að sanna að sá sem upphætta eða kemur með slíkt dýr til uppstoppunar hafi ekki sjálfur átt þátt í dauða dýrsins en hafi ekki t.a.m. fundið dýrið dautt á víðavangi. Heimilt er hins vegar að setja upp villt dýr sem ekki hefur verið drepit af mannavöldum ef það finnst dautt á víðavangi.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um skráningarskyldu hamskera. Mælt er fyrir um skráningarskyldu hamskera í framangreindri reglugerð nr. 252/1996. Þar er mælt fyrir um að slíkir aðilar skuli skrá sig hjá Náttúrufræðistofnun Íslands. Í greininni er lagt til að því verði breytt og að hamskerar skuli skrá sig hjá Umhverfisstofnun. Gert ráð fyrir að Umhverfisstofnun sinni framkvæmd mála sem heyra undir frumvarpið verði það að lögum. Því er eðlilegt að skráningarskylda og eftirlit samkvæmt því sé á hendi Umhverfisstofnunar en ekki þeirri stofnun sem aðallega hefur með höndum rannsóknir á grundvelli frumvarpsins. Gert er hins vegar ráð fyrir því að upplýsingar, gögn og skrár sem aflað verður á grundvelli þessarar greinar séu aðgengilegar Náttúrufræðistofnun Íslands frá Umhverfisstofnun eins og verið hefur.

Í 3. mgr. er kveðið á um skráningarskyldu hamskera á öllum villtum dýrum sem hamskerar setja upp. Þessi skylda er óbreytt frá því sem mælt er fyrir um í reglugerð 252/1996. Hamskerar skulu skrá niður öll villt dýr sem þeir setja upp, hvar og hvenær dýrið fannst eða var veitt, frá hverjum það er og hver varðveitir þar.

Í 4. mgr. er kveðið á um það að ráðherra sé í reglugerð heimilt í rannsóknarskyni að kveða á um tilkynningu og skylduskil á ákveðnum tegundum friðaðra villtra dýra og fugla sem finnast dauð eða ósjálfbjarga á víðavangi. Um er að ræða sambærilega heimild fyrir ráðherra og nú er að finna í reglugerð nr. 252/1996. Tilgangur með ákvæðinu er að gera Náttúrufræðistofnun Ísland kleift að rannsaka tiltekin fágæt villt dýr og fugla sem finnast dauð á víðavangi, t.d. með það að leiðarljósi að komast að því hvað sé að valda dauða slíkra dýra.

Í 5. mgr. er kveðið á um að ráðherra sé heimilt í reglugerð að kveða á um að hamskerar eða aðrir sem ráða yfir hömum sjaldgæfra friðaðra tegunda eða tegunda sem eru í hættu að láta örmerkja hamina. Örmerkingar á hömum friðaðra sjaldgæfra dýra tíðkast víða um heim og eru liður í því að slík dýr séu ekki ólöglega veidd eða sett upp með ólöglegum hætti.

Um 50. gr.

XIV. kafli fjallar um eftirlit og framkvæmd þess.

Í 1. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun annist eftirlit á grundvelli frumvarps þessa verði það að lögum og þeim reglugerðum sem settar verða á grundvelli þeirra. Mikilvægt er í samræmi við þær meginreglur sem lagðar eru í frumvarpi þessu að skilgreint sé hvaða stofnun á vegum ríkisins fari með almennt eftirlit á grundvelli frumvarpsins verði það að lögum. Auk Umhverfisstofnunar hefur lögreglan eftir sem áður hlutverk vegna brota á lögum á þessu sviði eins og verið hefur. Með því að skilgreina í lögum almennt eftirlit Umhverfisstofnunar með framkvæmd laganna og hugsanlegum brotum á lögum er ekki verið að draga úr hlutverki og mikilvægi þess eftirlits sem lögregla víða um land hefur vegna brota á reglum um veiði, friðun og verndun og annarra þátta sem löggjöfin fjallar um. Mikilvægt er hins vegar að eitt af hlutverkum Umhverfisstofnunar sé að hafa almennt og samræmt eftirlit með framkvæmd laganna og reglugerða settum samkvæmt þeim um allt land.

Í 2. mgr. er að finna heimild fyrir Umhverfisstofnun að fela tilteknum öðrum stjórnvöldum eða náttúrustofum með samningi einstaka þætti eftirlits samkvæmt greininni. Hagkvæmt getur verið að fela tilteknum aðilum sem eru t.d. með aðsetur á tilteknu svæði landsins, t.d. náttúrustofum, afmarkaða þætti nauðsynlegs eftirlits. Í greininni er mælt fyrir um að þeir aðilar

sem stofnunin hefur gert samning við til að sinna tilteknum þáttum eftirlits á grundvelli laganna hafi sömu heimildir og Umhverfisstofnunar og starfsmenn hennar.

Í 3. mgr. er sérstaklega fjallað um veiðivörslu sem eitt af hlutverkum Umhverfisstofnunar. Veiðivörslu hefur ekki verið sinnt samræmt og skipulega í tíð gildandi laga. Umhverfisstofnun hefur sinnt tilteknu eftirliti með hreindýraveiðum á veiðitíma þeirra en lítið hefur verið fylgst með öðrum veiðum. Eftirliti með ólöglegum veiðum hefur að einhverju leyti verið sinnt af hálfu einstakra lögregluumdæma en ekki er vitað til að slíku eftirlit hafi verið skipulega sinnt um landið. Ljóst er að það skiptir máli fyrir náttúru landsins og dýralíf að fullvissa sé um það í samfélaginu að eftirlit sé haft með því að friðaðar eða verndaðar tegundir séu ekki veiddar, að ekki sé veitt á svæðum þar sem veiðar eru ekki heimilar, að ekki sé við veiðar notaðar ólöglegar veiðiaðferðir eða veiðitæki og að þeir sem stundi veiðar hafi til þess veiðikort og önnur tilskilin leyfi. Með ákvæðinu er engan veginn verið að vega að þeim mikla meirihluta veiðimanna sem stunda sjálfbærar og löglegar veiðar sér til ánægju og útivistar. Að koma í veg fyrir ólögmætar og ósjálfbærar veiðar sem valda skaða á náttúru landsins og dýrlífi þess fer hins vegar vel saman við hagsmuni þess mikla meirihluta veiðimanna sem stunda ábyrgar, löglegar og sjálfbærar veiðar.

Um 51. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um að Umhverfisstofnun skuli útbúa eftirlitsáætlun til þriggja ára í senn vegna eftirlits með veiðum og annarri framkvæmd frumvarpsins verði það að lögum. Eins og fram kemur í athugasemdum við 50. gr. þá er mikilvægt að eftirlit með veiðum verði sinnt með skipulegum og samræmdum hætti á landsvísi. Í ákvæðinu er hins vegar kveðið á um að gæta skuli hagkvæmni í slíku eftirliti. Með ákvæðinu er ekki verið að leggja til að veiðieftirlit þurfi að vera umfangsmikið, mannaflafrekt og dýrt. Miklu frekar er verið að leggja áherslu á forvarnargildi þess að slíkt ákvæði sé til staðar í lögum og að það verði á almannavitorði að hvenær sem er og hvar sem er á landinu geti verið von á slíku eftirliti á vegum Umhverfisstofnunar auk hins hefðbundna og almenna eftirlits lögreglu með öllum lögbrotum.

Um 52. gr.

Í XV. kafla er fjallað um réttarfar, refsingar og viðurlög.

Í 1. mgr. er kveðið á um að þeir sem brjóta gegn þeim ákvæðum sem þar eru talin upp skuli sæta sektum eða fangelsi allt að tveimur árum. Um er að ræða sama refsirammann og kveðið er á um í 1. mgr. 21. gr. gildandi laga. Sú breyting er þó lögð til að talin eru upp í 14. t. þau brot laganna sem hægt er að refsa fyrir samkvæmt ákvæðum frumvarpsins.

Í 2. mgr. er kveðið á um að refsing geti einnig falið í sér sviptingu veiðikorts, skotvopna- og veiðileyfis. Samkvæmt 21. gr. gildandi laga er gert ráð fyrir sviptingu veiðileyfis og skotvopnaleyfis. Rétt er talið að í ákvæðinu komi skýrlega fram að einnig sé hægt að svipta aðila veiðikorti.

Í 3. mgr. er kveðið á um að virða skuli það refsingu til þyngingar ef brot er stórfellt eða um ásetningsbrot er að ræða. Slíkt sé jafnframt heimilt að gera ef brot beinist að sjaldgæfum eða fágætum fugla- eða dýrategundum, mikilvægum nytjategundum eins og æðarfugli eða svæðum sem njóta sérstakrar verndar eða friðunar samkvæmt þessu frumvarpið eða öðrum lögum.

Í 4. mgr. er sérstaklega kveðið á um að hægt sé að refsa lögaðilum fyrir brot gegn 48. gr. og 49. gr. frumvarpsins varðandi sölu á veiðiafurðum og ákvæði um starfsemi hamskera. Starfsemi sem á sér stað samkvæmt báðum þessum greinum frumvarpsins getur verið sinnt af

lögaðilum en ekki einstaklingum. Mikilvægt að til staðar séu refsheimildir sem nái einnig til þeirra við brot á þessum greinum frumvarpsins.

Í 5. mgr. er að finna sambærilegt ákvæði um tilraun og hlutdeild í brotum og er að finna í 3. mgr. 21. gr. gildandi laga.

Í 6. mgr. er að lokum að finna að mestu leyti efnislega sambærilegt ákvæði og nú er að finna í 4. mgr. 21. gr. gildandi laga. Þar er í fyrsta lagi mælt fyrir um að heimilt sé að gera upptækt til ríkissjóðs ólöglegt veiðifang ásamt eggjum eða eggjaskurn. Í greininni er einnig kveðið á um að heimilt sé að gera upptæka friðaða villta fugla og villt dýra og afurðir þeirra sem skylt er að tilkynna um á grundvelli 4. mgr. 49. gr. frumvarpsins, en ekki hefur verið gert. Einnig er heimilt að gera upptæk skotvopn, veiðitæki og annan ólögmætan búnað sem notaður hefur verið við framkvæmd brots, veiðifang sem boðið er til sölu eða selt í bága við sölubann 48. gr., svo og hagnað af ólöglegri veiði og sölu framangreindra verðmæta. Með veiðitækjum og öðrum ólögmætum búnaði í skilningi greinarinnar er aðallega átt við veiðitæki og búnað sem ekki er heimilt að nota við veiðar, sbr. 2. mgr. 24. gr. frumvarpsins. Hér má í dæmaskyni nefna snörufleka, búnað til að lýsa upp skotmörk o.s.frv. Ákvæðið getur þó einnig átt við veiðitæki og búnað sem að heimilt kann að vera að nota en hefur ekki verið notaður með lögmætum hætti, eins og t.d. háfur sem notaður er við lundaveiðar ef hlutaðeigandi veiðimaður hefur ekki heimild til að stunda slíkar hlunnindaveiðar með lögmætum hætti. Ekki er það upptöku til fyrirstöðu að annar sé eigandi veiðitækis eða annars sem upptaka er heimil á en sá sem sekur hefur reynst um brotið. Er það óbreytt frá 4. mgr. 21. gr. gildandi laga.